

Ecologische basiskaart / leidraad

Gemeente Slochteren

Dillerop natuuradvies

Colofon:

Opdrachtgever: Gemeente Slochteren
Contactpersoon: Dhr. K. Kiewiet
Veldwerk: Dillerop natuuradvies
Tekst en foto's: Dillerop natuuradvies
Projectnummer: EBK-001

Dillerop natuuradvies

natuuronderzoek en ecologische advisering

Postadres: Hoofdweg 80, 9626 AH Schildwolde
Telefoon: 06 - 51146838
E-mail: info@dilleropnatuuradvies.nl
Website: www.dilleropnatuuradvies.nl

Overname van gegevens uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

Deze publicatie kan geciteerd worden als:

Dillerop natuuradvies, oktober 2009; Ecologische basiskaart / leidraad Gemeente Slochteren.

Dillerop natuuradvies is niet aansprakelijk voor gevolgschade, noch voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Dillerop natuuradvies; opdrachtgever vrijwaart Dillerop natuuradvies voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Inhoud

	Voorwoord	5
1	Inleiding	6
	1.1 Inleiding en doel	6
	1.2 Opzet Ecologische basiskaart	7
2	Relevante wet- en regelgeving en beoordeling	8
	2.1 Natuurbeschermingswet	8
	2.2 Flora- en faunawet	8
	2.3 Rode Lijst-soorten	11
3	Gebiedsbescherming	12
	3.1 Natura 2000-gebieden	12
	3.2 Beschermde natuurmonumenten	12
	3.3 Ecologische hoofdstructuur	14
	3.4 Ganzenfoerageergebieden	15
	3.5 Overige bos- en (natuur)gebieden	17
4	Soortbescherming	20
	4.1 Inleiding	20
	4.2 Vaatplanten	20
	4.3 Ongewervelden	23
	4.4 Vissen	27
	4.5 Amfibieën en reptielen	27
	4.6 Vogels	29
	4.7 Zoogdieren	39
5	Ruimtelijke ontwikkeling en beoordeling	47
	5.1 Stappenplan	47
	5.1.1. Zorgvuldig handelen	48
	5.1.2. Zorgplicht	48
	5.2 De voorbereiding van ruimtelijke ontwikkelingen	48
	5.3 De uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen	49
	5.3.1. Slootdemping, herprofilen en waterbodemsanering	49
	5.3.2. Sloop- en reconstructiewerkzaamheden	50
	5.3.3. Bouwrijp maken van grond	51
	5.3.4. Bemaling	51
	5.5.5. Aanlegwerkzaamheden	51
	5.4 Toezicht en handhaving	52
	5.5 Onvoorziene natuurwaarden tijdens werkzaamheden	52
	5.6 Implementatie / Afsprakenformulier	52

6	Bestendig beheer en onderhoud	53
6.1	Wat wordt verstaan onder ‘bestendig beheer en onderhoud’?	53
6.2	De juridische consequenties ‘bestendig beheer en onderhoud’	53
6.3	Beheerdoelstellingen	54
6.3.1.	Bermen, oevers en watergangen	54
6.3.2.	Bossen, struwelen en beplanting	55
6.3.3.	Groenvoorziening	55
6.4	Stappenplan	56
6.5	Vorbereiding	56
6.6	De uitvoering van beheer en onderhoud	57
6.6.1.	Maaierwerkzaamheden	57
6.6.2.	Snouierwerkzaamheden	58
6.6.3.	Kappen van struiken en bomen	58
6.6.4.	Slootonderhoud	59
7	Bestendig gebruik	60
7.1	Wat wordt verstaan onder ‘bestendig gebruik’?	60
7.2	De juridische consequenties ‘bestendig gebruik’	60
7.3	Gemeentelijke recreatiegebieden	61
7.4	Evenementen op daarvoor bestemde terreinen	61
8	Natuurkalender	62
9	Conclusies en aanbevelingen	65
10	Literatuur	66

Bijlagen

1. Tabel 1-, 2- en 3-soorten Flora- en Faunawet
2. Lijst met ingezaaide mengsels/stinzenplanten in dorpsrandparken met locaties
3. Afsprakenformulier “zorgvuldig handelen”
4. Formulier registratie schema onuitgevoerd werk
5. Formulier voor jaarlijkse monitoring flora en fauna
6. Themakaarten
 - Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
 - Natuur(gebieden)
 - Gemeentebosjes
 - Aangelegde elementen (ooievaarsnesten, Oeverwaluwwand en vleermuisbunkers)
 - Broedvogelkolonies
 - Roofvogels
 - Kerkuil
 - Ransuil
 - Bosuil & Velduil
 - Vleermuizen
 - Groene glazenmaker
 - Heikikker
 - Padden- en Kleine watersalamandertrek
7. Voorkomende vogels in de gemeente Slochteren
8. Aanvraagformulier ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75

Voorwoord

De gemeente Slochteren wil er op toezien dat werkzaamheden, die door haar medewerkers of in opdracht van de gemeente worden uitgevoerd zo min mogelijk effecten hebben op beschermde en/of bedreigde planten en dieren. Daartoe doet zij alles wat in redelijkerwijs mogelijk is om schade zoveel mogelijk te beperken en daar waar dit niet of niet voldoende mogelijk blijkt, te compenseren.

Dit rapport met bijbehorende Ecologische basiskaart / leidraad is een handreiking voor de specifieke situatie in de gemeente Slochteren en geeft invulling aan de goedgekeurde gedragscode door LNV "*Bestendig beheer gemeentelijke groenvoorzieningen*".

De Ecologische basiskaart / leidraad is een belangrijk hulpmiddel in het ruimtelijk beleid van de gemeente. De verzamelde gegevens geven inzicht in de ecologische waarden in de gemeente, de staat van kennis en informatie op dit gebied.

Voor het tot stand komen van dit rapport worden de volgende personen in het bijzonder bedankt voor het aanleveren van aanvullende gegevens: L. Luijten (Staatsbosbeheer), K. Nienhuys (Werkgroep Vleermuizen Groningen) en J. Glas & J. Hoving (oeverzwaluwen en kerkuilen).

1. Inleiding

1.1 Inleiding en doel

In opdracht van de gemeente Slochteren is door Dillerop natuuradvies een Ecologische basiskaart / leidraad samengesteld. Voor het opstellen van de Ecologische basiskaart / leidraad is gebruik gemaakt van alle relevante en beschikbare gegevens over natuurwaarden in de gemeente. Informatie over de verspreiding van soorten is verkregen door het raadplegen van beschikbare literatuur, van deskundigen en van de databanken van verschillende Particuliere Gegevensleverende Organisaties (PGO's). Daarnaast is door Dillerop natuuradvies in de maanden maart tot en met augustus 2009 aanvullend veldwerk verricht om de actuele stand van kolonievogels, roofvogels, rust- en verblijfplaatsen, etc. in kaart te brengen.

Doel

Natuurwaarden staan vaak onder druk door ruimtelijke ontwikkelingen en ingrepen en er is extra aandacht nodig voor de instandhouding en bescherming van deze natuurwaarden. Met behulp van een Ecologische basiskaart krijgt men een goed beeld van de natuurwaarden in de gemeente. Men ziet waar de belangrijke waarden liggen en kan bij de ruimtelijke ontwikkeling daarmee rekening houden. Het opstellen van een Ecologische basiskaart is ook van belang vanwege nieuwe Europese en nationale wetgeving. Het is nodig dat nieuwe ontwikkelingen, plannen en projecten vooraf worden getoetst aan deze wetgeving. Hierbij gaat het om de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet. De Ecologische basiskaart / leidraad is hierbij een hulpmiddel. Met de Ecologische basiskaart heeft de gemeente in alle gevallen beschikking over een goede ecologische basis, waaruit voor verschillende vraagstukken geput kan worden. Dergelijke kaarten geven inzicht waar beperkingen liggen op het gebied van beheer en onderhoud, waar gewerkt kan worden volgens de gedragscodes (*bestendig beheer*) en waar aanvullende voorwaarden worden gesteld bij de uitvoering van beheer en onderhoud.

De gemeente stelt de beleidsregels voor informatie en zonering voor een periode van 10 jaar vast. Jaarlijks kan monitoring plaatsvinden (gekoppeld aan onderhoud) waarmee trends in behoud en/of ontwikkeling van soorten en gebieden worden bepaald. Om de 5 jaar vindt een update plaats (gekoppeld aan beheerdoelstellingen).

Voor de implementatie van de Flora- en faunawet in een gemeentelijke organisatie, om het werken volgens de gedragscode '*Beheer gemeentelijke groenvoorzieningen*', te kunnen aantonen, is deze leidraad opgesteld met lokale gegevens binnen de gemeentegrenzen. Met deze leidraad legt de gemeente haar soorten- en natuurbeleid vast.

Met deze leidraad en het naleven van de goedgekeurde gedragscode '*Beheer gemeentelijke groenvoorzieningen*' heeft de gemeente in principe alleen nog een ontheffing nodig indien er bij een ruimtelijke ontwikkeling zwaar beschermde soorten (tabel 3 soorten) voorkomen.

1.2 Opzet Ecologische basiskaart

Voor het samenstellen van de Ecologische basiskaart / themakaarten zijn voor zo ver mogelijk alle bekende bronnen als rapporten, boeken, tijdschriften, databanken van verschillende Particulier Gegevensleverende Organisaties (PGO's) en deskundigen geraadpleegd. Daarbij is ook het Natuurloket gebruikt (www.natuurloket.nl).

Ook particulieren, Staatsbosbeheer, Vleermuiswerkgroep Groningen en Werkgroep Natuur & Landschap Duurswold hebben gegevens aangeleverd. Daarnaast is aanvullend veldwerk uitgevoerd door Dillerop natuuradvies om de actuele stand van kolonievogels als o.a. Roek, Blauwe reiger en roofvogelnesten etc. in kaart te brengen.

Niet alle informatie over de natuur in de gemeente Slochteren is vermeld in de verspreidingskaarten. Er is vooral gekeken buiten de reeds beschermde natuurgebieden, aangezien binnen de natuurgebieden bijzondere waarden al beschermd worden door de planologische status van die gebieden. Aanwezigheid van die natuurwaarden is aanleiding geweest om een gebied de status van een natuurgebied te geven. Buiten de reservaten is de aandacht vooral gevestigd op bijzondere soorten of waarden en op de soorten genoemd in de Flora- en faunawet.

De beschikbare informatie over beschermde gebieden en de ecologische waarden in de gemeente Slochteren zijn verwerkt in themakaarten, deze zijn opgenomen in bijlage 6. Voor gebiedsbescherming en voor soortbescherming is een aantal kaarten opgesteld. Voor soortbescherming zijn er duidelijke beperkingen, aangezien niet van alle soorten de verspreiding precies bekend is terwijl algemene beschermde soorten vrijwel overal voorkomen.

De themakaarten geven snel een ruimtelijk beeld van een bepaalde locatie met verspreiding van soorten en status, waarbij de gemeente haar beleid kan voeren bij **ruimtelijke ingrepen** en bij **'bestendig beheer en onderhoud'**.

Wie kan er gebruik van maken van de Ecologische basiskaart?

De kaarten kunnen worden gebruikt door alle medewerkers van de gemeente Slochteren die zelf of samen met anderen werkzaamheden uitvoeren of die daartoe opdracht geven aan derden. Derden verklaren bij hun werkzaamheden te handelen volgens de "Gemeentelijke gedragscode Bestendig beheer" en volgens het afsprakenformulier (bijlage 3).

Aangezien de natuur en de daarbij horende levende have geen statisch geheel vormen, is bij het maken van een dergelijke basiskaart altijd sprake van een zekere tijdgebondenheid. Waar het evenwel om de zeldzame en kritische soorten gaat, geldt dat deze sterk gebonden zijn aan bepaalde habitats, en dat ze niet 'zomaar' elders kunnen verschijnen. Wel kunnen soorten voor- of achteruitgaan. Omdat de kaart ook informatie geeft over de aanwezigheid van kwetsbare habitats en geschikte leefgebieden, zal de kaart langere tijd bruikbaar zijn. Bijstelling en aanscherping van de kaart kan dan tussentijds plaatsvinden op onderdelen door het opnemen van nieuwe informatie.

2. Relevante wet- en regelgeving en beoordeling

De Nederlandse natuurwetgeving is onder te verdelen in gebiedsbescherming en soortenbescherming. Gebiedsbescherming houdt in dat gebieden met bijzondere waarden wettelijk beschermd worden. Dit is vastgelegd in de (vernieuwde) Natuurbeschermingswet en bestemmingsplannen. Bij soortenbescherming is dit geregeld in de Flora- en faunawet. Dat betekent dat bepaalde soorten, al naar gelang hun zeldzaamheid of status, beschermd worden door deze wet. Ook soortenbescherming vanuit de Europese richtlijnen is hierin opgenomen. Bij gebiedsbescherming gaat het om Natura 2000-gebieden, Beschermd Natuurmonumenten, de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Relatienotagebieden of andere in het bestemmingsplan aangeduide gebieden. Door de vernieuwing van de Natuurbeschermingswet (in 2005) is de bescherming van Speciale Beschermingszones (SBZ) in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn volledig opgenomen in de nationale wetgeving.

In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de genoemde wetgeving. Aan deze teksten kunnen geen rechten worden ontleend. Voor precieze teksten dienen altijd de oorspronkelijke documenten te worden geraadpleegd (www.minlnv.nl) 'Onderwerp Natuur'.

2.1 Natuurbeschermingswet

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen. Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. In 1998 is een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet. De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet: Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden), Beschermd Natuurmonumenten en Wetlands. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningsplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, in sommige gevallen doet het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) dit. Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermd Natura 2000-gebieden die al plaatshadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op verbetering van de werking van de wet in de praktijk en verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

2.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen. De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende planten en dieren en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen. Verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij'-principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader op de volgende pagina).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet	
Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen, of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader is begin 2005 gewijzigd door middel van een Algemene Maatregel van Bestuur, doorgaans aangeduid als de AMvB, artikel 75. Er gelden verschillende regels voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ingrepen en die in het kader van bestendig gebruik en beheer.

Er bestaan drie verschillende groepen beschermde soorten:

Tabel 1. Algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is (lichte toetsing).

Tabel 2. Middelzwaar-beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. Zwaar-beschermde soorten

Dit zijn alle vogelsoorten en planten- en diersoorten vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn of in bijlage 1 van de AMvB, artikel 75. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;

Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;

Er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang;

Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud in de bosbouw en landbouw en uitvoering in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling worden genoemd als openbaar belang. Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt. Mitigatie (het vermijden of verzachten van negatieve effecten) en compensatie (het aanbieden van vervangend leefgebied) kunnen deel uitmaken van zorgvuldig handelen.

Samenvatting toetsingskader Flora- en faunawet

Het toetsingskader van de Flora- en faunawet voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig gebruik en beheer luidt:

1. Komen er soorten uit Tabel 1 voor: hiervoor geldt een vrijstelling. Alleen de zorgplicht is van toepassing.
2. Komen er soorten uit Tabel 2 voor, dan geldt een vrijstelling (mits gedragscode) of moet een ontheffing worden aangevraagd (lichte toetsing).
3. Komen er soorten uit Tabel 3 voor, dan geldt een vrijstelling voor bestendig gebruik en beheer (mits gedragscode, niet voor artikel 10). In overige gevallen is altijd een ontheffing nodig (uitgebreide toetsing).

Zorgplicht

Naast bovenstaande verplichtingen voor beschermde soorten geldt bovendien voor alle soorten, plant en dier, de zogenaamde zorgplicht. In de zorgplicht is opgenomen dat alle planten en dieren een intrinsieke waarde hebben en onvervangbaar zijn. De zorgplicht is een fatsoenseis en houdt in dat bij menselijk handelen voldoende zorg in acht genomen wordt om in het wild levende planten en dieren zoveel mogelijk te beschermen.

Vogels

Voor vogels geldt een algemene bescherming, waarbij het verboden is vogels en hun nesten in het broedseizoen te verstoren. Dat betekent dat het in die periode niet is toegestaan om werkzaamheden in een gebied te starten die bedreigend zijn voor broedvogels. Een ontheffingsaanvraag voor dit verbod wordt zelden of nooit gehonoreerd.

Voor de meeste vogelsoorten geldt een broedseizoen van 15 maart tot en met 15 juli. Er zijn ook soorten die veel vroeger broeden (zoals Bosuil, Blauwe reiger en Roek) en soorten die tot in september nesten bezetten (zoals Huiszwaluw en Boerenzwaluw). Wanneer vóór het broedseizoen wordt gestart met werkzaamheden als kappen en grondverzet, zal door de verstoring weinig kans zijn dat daar broedvogels gaan nestelen. Er is in dat geval dus geen sprake van verstoring van nesten. Er dient echter rekening te worden gehouden met de mogelijkheid dat tijdens het broedseizoen alsnog vogels een nest bouwen in de opslaghoppen van snoeihout, zand en bouwmaterialen. In dat geval dienen de werkzaamheden te worden gestopt tot na het broedseizoen voor die soort(en). Door materialen snel af te voeren of te bedekken, kan dit worden voorkomen.

Voor een kleine selectie vogels zijn de nestplaatsen jaarrond beschermd. Dit type nesten valt buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd. Dit geldt voor de volgende soorten: Bosuil, Steenuil, Kerkuil, Ransuil, Groene specht, Zwarte specht, Grote bonte specht, zwaluwen, kraaiachtigen, Blauwe reiger en nesten van in bomen broedende roofvogelsoorten als o.a. Sperwer, Buizerd, Havik en Boomvalk.

2.3 Rode lijsten

De Minister van LNV heeft ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten planten en dieren gepubliceerd (Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijst flora en fauna). Voor Rode Lijst-soorten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Compensatie

De Flora- en faunawet kent geen compensatieplicht. Het kan echter voorkomen dat de gunstige staat van instandhouding van een of meer soorten in gevaar komt door de uitvoering van een ruimtelijk plan. Dat treedt op wanneer leefgebied verloren gaat. Om dan bij een ontheffingsaanvraag te kunnen voldoen aan de eis voor instandhouding van middelzwaar (tabel 2-soorten) en zwaar beschermde soorten (tabel 3-soorten), kan het nodig zijn om compensatie toe te passen. Dat is bijvoorbeeld mogelijk door een nabijgelegen gebied in te richten en te beheren volgens de habitateisen van de betreffende soorten. Een dergelijke vorm van compensatie moet uiteraard vooraf aan de ingreep zijn gerealiseerd.

3. Gebiedsbescherming

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de (natuur)gebieden in de gemeente Slochteren. Deze zijn op de Ecologische basiskaart terug te vinden. Het grondgebied van de gemeente Slochteren bestaat grotendeels uit agrarisch landschap met akkers, graslanden en sloten, bosjes en dorpen. De gemeente heeft voor het grootste deel een lage natuurwaarde en er is weinig belang voor beschermde planten- en diersoorten. Daarnaast ligt in de gemeente een aantal (natuur)gebieden met een redelijke tot zeer hoge natuurwaarde. Dit zijn voornamelijk geïsoleerde gebieden die in eigendom zijn van natuurbeherende organisaties zoals o.a. Staatsbosbeheer.

3.1 Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden zijn Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die het Europese ecologische netwerk Natura 2000 vormen. De gebieden worden ook wel Speciale Beschermingszones genoemd. De Nederlandse Natura 2000-gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Nederland heeft verder een aantal natuurgebieden van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal plant- en diersoorten die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvliinder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt bijgedragen aan het streven om te voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natuur 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden, wat dankzij de vernieuwde Natuurbeschermingswet 1998 nu mogelijk is.

In de gemeente Slochteren liggen geen gebieden die zijn aangewezen als natura 2000-gebieden. De dichtstbijzijnde Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-habitatrichtlijn is het Zuidlaardermeer en bevindt zich op één kilometer afstand ten zuidwesten van de gemeente Slochteren.

Alle informatie over de Natura 2000-gebieden (gebiedsdocumenten, aanwijzingsbesluiten, kaarten, begrenzingen en de toelichtingen daarop) kan men vinden op de site van het Ministerie van LNV: www.minlnv.nl

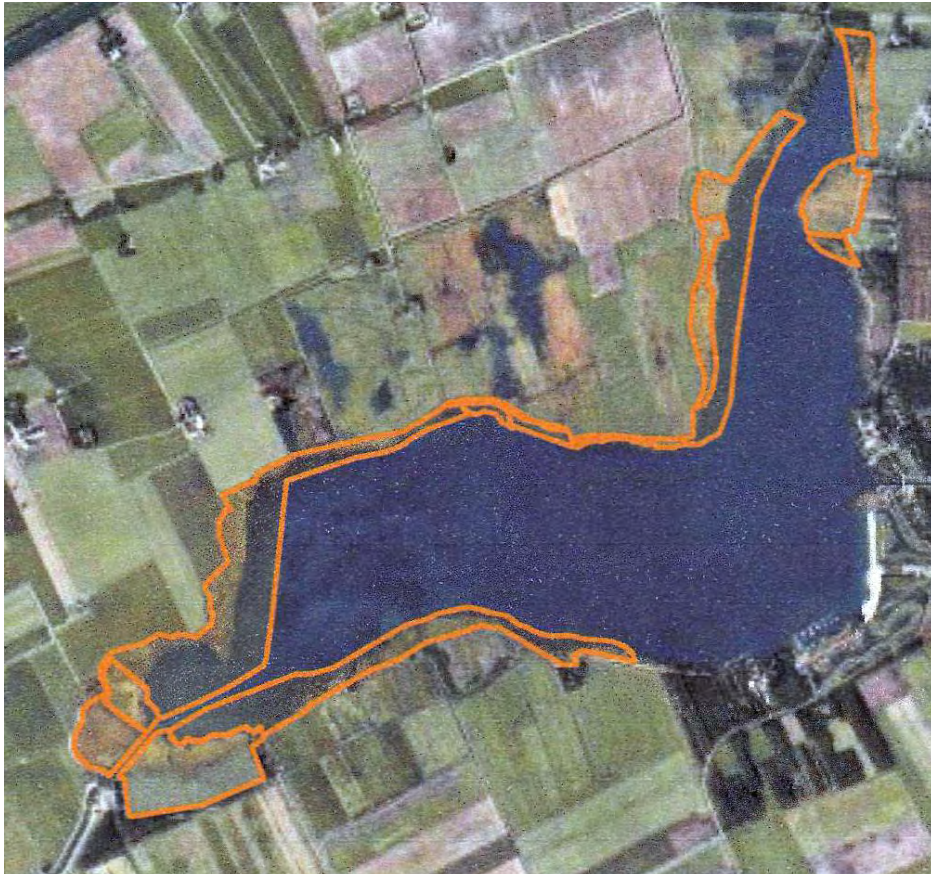
3.2 Beschermde Natuurmonumenten

Een Beschermd natuurmonument wordt, net als een Vogelrichtlijngebied, beschermd door de Natuurbeschermingswet 1998. De regels verschillen echter voor de twee gebieden. De Beschermd natuurmonumenten zijn aangewezen vanwege hun natuurschoon en/of natuurwetenschappelijke waarde. In de aanwijzingsbesluiten van de gebieden staat aangegeven wat de specifieke kenmerken zijn en dat deze in stand moet worden gehouden. Als handelingen in of in de buurt van het gebied significante gevolgen kunnen hebben voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren of planten in een beschermd natuurmonument, wordt een vergunning alleen verleend wanneer zeker is dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast, tenzij dwingende redenen van groot openbaar belang spelen.

Schildmeer

Bij Steendam, in de noordoosthoek van de gemeente, ligt het Schildmeer. Grote delen van het Schildmeer bij Steendam zijn aangewezen als beschermd natuurmonument:

'Oeverlanden Schildmeer'. Het natuurmonument wordt gevormd door een groot gedeelte van de oeverlanden, bestaande uit rietlanden, een moerasje, drassige graslanden, kaden en dijken langs het Schildmeer en door een deel van het daaraan grenzende open water. Het gebied is in eigendom van Staatsbosbeheer (SBB). Daarnaast maakt het Schildmeer onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) Midden-Groningen.

Het Schildmeer is voor een deel (oranje) aangewezen als Beschermd natuurmonument 'Oeverlanden Schildmeer'. (bron LNV).

3.3 Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De globale invulling van de EHS stamt uit 1990 en is geïntroduceerd en opgenomen in het Natuurbeleidsplan (zie figuur). De landelijke Ecologische Hoofdstructuur omvat kerngebieden (natuurreservaten), natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingszones.

Ecologische Hoofdstructuur in Nederland

- Robuuste ecologische verbindingszones
- Ecologische Hoofdstructuur

Het Rijk heeft in grote lijnen vastgesteld waar deze hoofdstructuur moet komen. De provincies bepalen de exacte grenzen. Het plan bevat naast uitbreiding van bestaande natuurgebieden ook de inrichting van nieuwe natuur en ecologische verbindingen. In het Structuurschema Groene Ruimte (1992) wordt een hoge mate van bescherming aan het netwerk van de Ecologische Hoofdstructuur gegeven. Ingrepen in de EHS zijn niet toegestaan – mits er geen alternatieven zijn en er sprake is van groot openbaar belang – en wanneer de EHS wordt geschaad is compensatie nodig. Voor Groningen is een globale Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) uitgewerkt, die beschreven is in het Provinciaal Omgevingsplan (Provincie Groningen 2000). In de Groningse Ecologische Hoofdstructuur kan zo de aanduiding van het Rijk (ook wel bruto begrenzing genoemd) nader worden uitgewerkt en begrensd door het aanwijzen van de gebieden die binnen de PEHS vallen (netto begrenzing).

Midden-Groningen

Midden in de gemeente Slochteren ligt het natuurontwikkelingsgebied Midden-Groningen. Er wordt een waterrijk natuurgebied gevormd met bos, rietuigten, gras en openbaar water, aantrekkelijk voor weide-, moeras- en watervogels, libellen en vlinders, maar ook voor bijvoorbeeld de otter. Voor een groot deel is het gebied inmiddels ontwikkeld. Het gebied maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dat begint bij Steendam (Schildmeer) en doorloopt richting Kolham (zie bijlage 6).

Ecologische verbindingszones

Rondom het natuurontwikkelingsgebied Midden-Groningen liggen andere natuurgebieden, zoals het Hondshalstermeer, Hoeksmeer, Eekwerd en Rijpema. Door de verspreide ligging van de natuurgebieden kunnen veel planten en dieren de afstand maar met moeite overbruggen. Door 'verbindingswegen voor natuur' aan te leggen wordt getracht dit probleem te ondervangen.

3.4 Ganzenfoerageergebieden

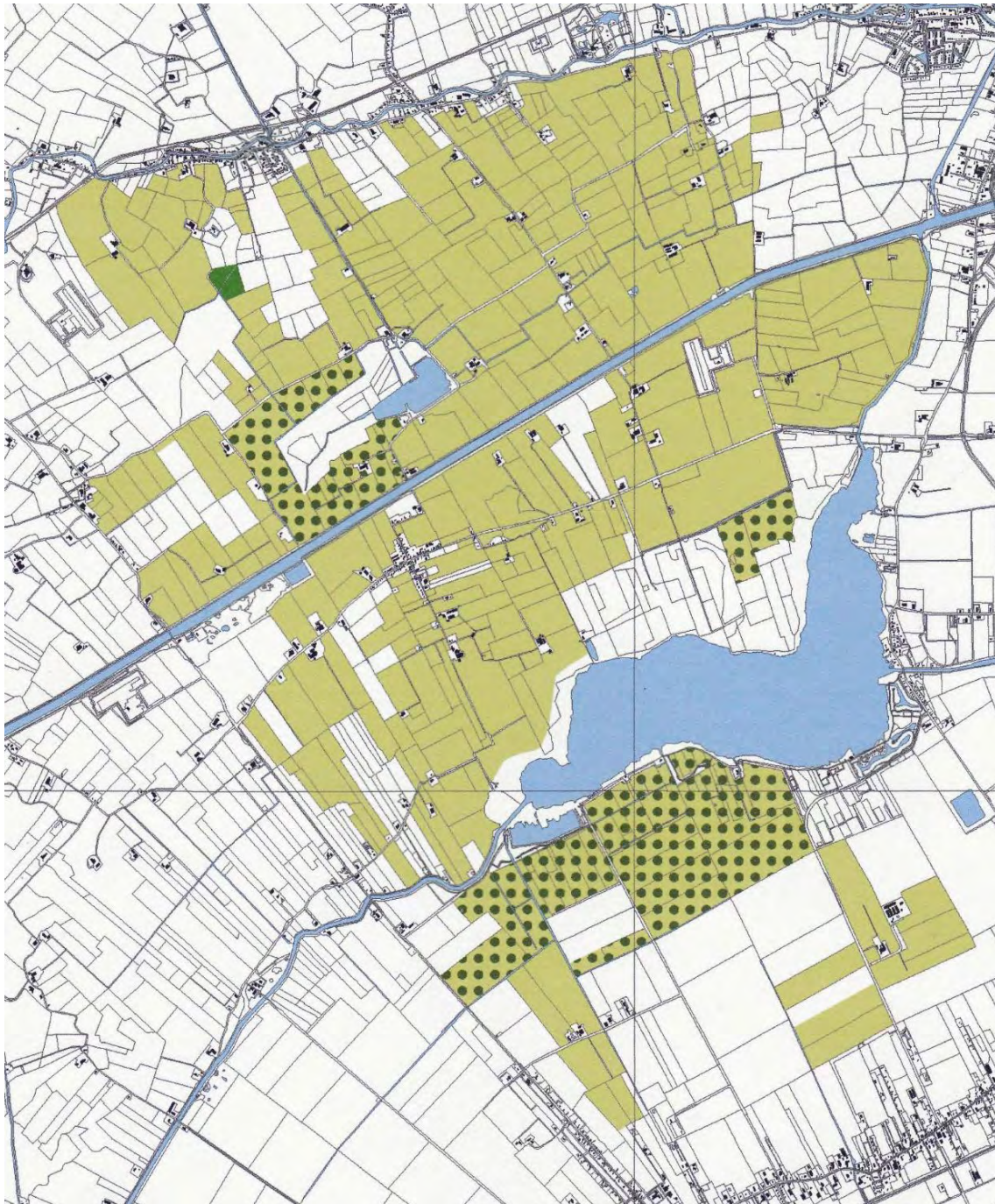
Om de schade die overwinterende ganzen toebrengen aan gewassen te reguleren is door de overheid besloten om landelijk 80.000 ha. foerageergebied aan te wijzen. Aanwijzing van de gebieden is een taak van de provincie. Het quotum voor de provincie Groningen is vastgesteld op 5153 ha. Door de provincie zijn de gebieden in juli 2005 vastgesteld in het Gebiedsplan Ganzenfoerageergebieden provincie Groningen 2005 (Provincie Groningen 2005). Voor twee soorten, de Grauwe Gans en de Kolgans zijn foerageergebieden begrensd. De derde landelijke doelsoort, de Smient, heeft in Groningen een te diffuse verspreiding om gebieden te kunnen begrenzen. Er zijn in totaal vijf gebieden aangewezen, drie graslandgebieden en twee natuurgebieden: **rond het Schildmeer**, het Leekstermeer en het Zuidlaardermeer en binnen het Laauwersmeer en de kwelders van de Dollard. Naast genoemde soorten overwinteren er ook andere soorten in Groningen, hoofdzakelijk Brandganzen langs de kust en Rietganzen in de veenkoloniën. Voor deze soorten blijft het beleid dat zij niet verstoord mogen worden en dat veroorzaakte schade wordt vergoed. Het gebied rond het Schildmeer is aangewezen als foerageergebied met een oppervlakte van totaal 2.228,4 ha. (zie figuur op volgende pagina). Binnen de aangewezen foerageergebieden zijn overwinterende ganzen in de periode 1 oktober tot 1 april beschermd en is het verboden de genoemde soorten ganzen opzettelijk te verontrusten. Met de terreinbeheerders en grondgebruikers worden/zijn afspraken gemaakt over compensatie van geleden schade. Buiten de foerageergebieden mogen beide soorten, om schade te voorkomen, worden verjaagd van weilanden en akkers.

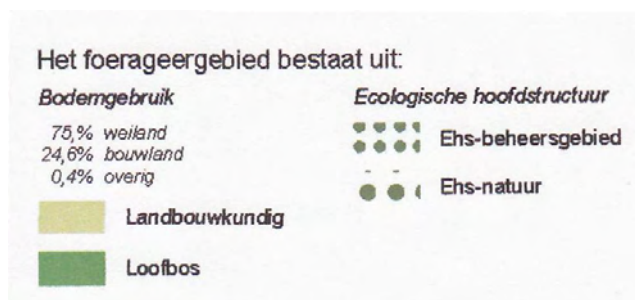
Grauwe gans met jongen.

In de gemeente Slochteren wordt deze soort steeds vaker als broedvogel aangetroffen.

Buiten het aangewezen foerageergebied rond het Schildmeer en de natuurreserveaten, worden ook soorten zoals Canadese gans, Wilde zwaan, Kleine zwaan, Knobbelswaan en Nijlgans in de gemeente Slochteren overwinterend aangetroffen. Zo brengen tientallen van bovengenoemde soorten de winter door op percelen aan de Bovenvennenweg, Siepweg, Veenweg en Slochterveldweg. Om predatie door grondpredatoren te voorkomen, wordt de nacht doorgebracht op grote wateroppervlakten in de omgeving: aan het Schildmeer en Borgmeren.

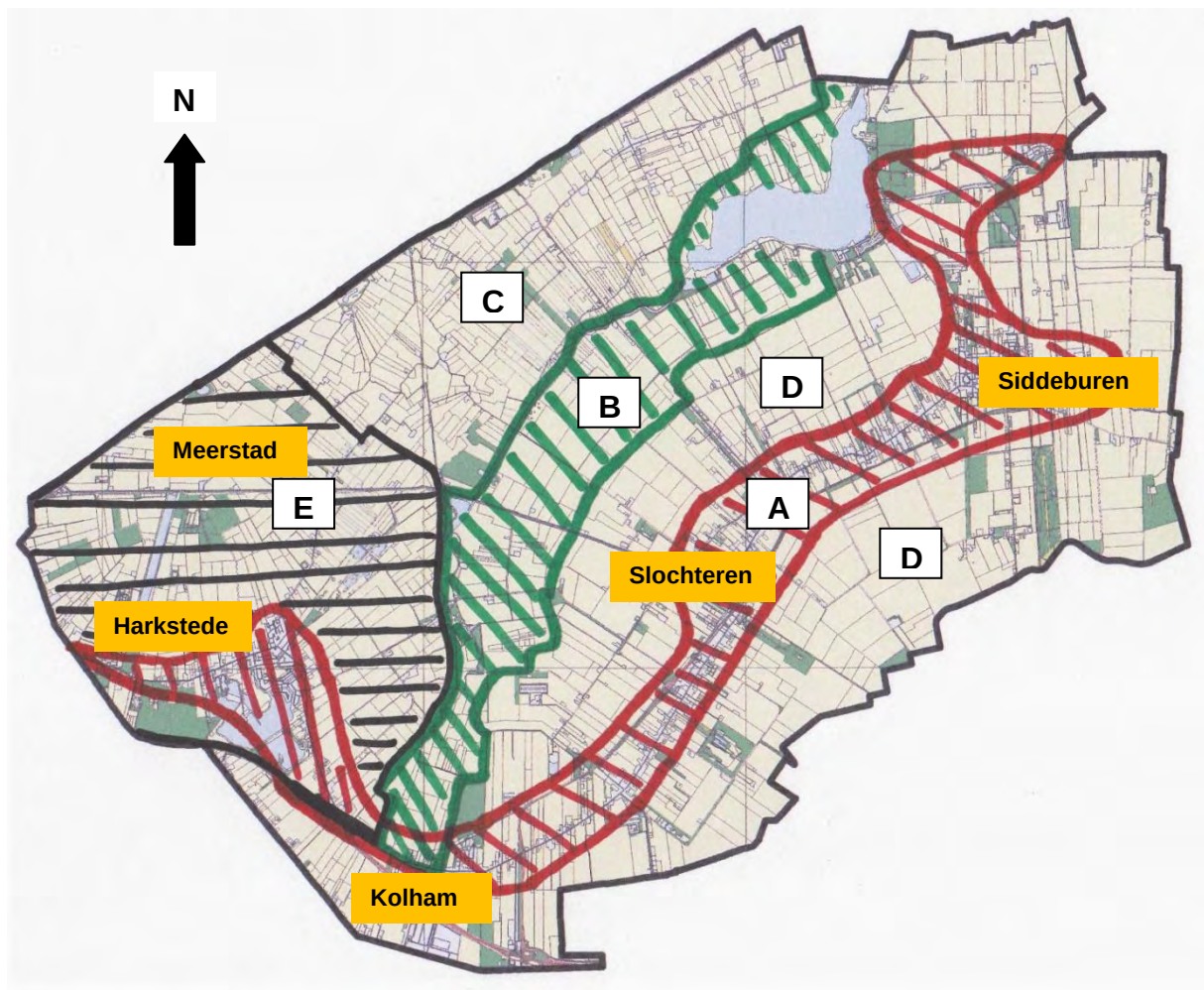

Bron: Provincie Groningen (Gebiedsplan Ganzenfoerageergebieden provincie Groningen 2005).

3.5 Overige bos- en (natuur)gebieden

Buiten de natuurgebieden die in de voorgaande paragrafen zijn genoemd komen in de gemeente andere in het bestemmingsplan aangeduide (natuur)gebieden voor. Vanwege deze bestemming zijn ze alle planologisch beschermd. Zo zijn er onder andere diverse dorpsbosjes (bijvoorbeeld Siddebuursterbos) en liggen er een aantal voormalige slibdepots langs het Eemskanaal in de gemeente. De gemeente Slochteren heeft een oppervlakte van circa 15.600 ha en bestaat grotendeels uit agrarisch landschap met akkers, graslanden en sloten en daarnaast enkele bosjes en dorpen. Het centrale deel van het gemeente bestaat uit een zandrug die loopt van Harkstede tot Siddeburen, met oudere laanbeplanting (deelgebied **A**). De hoofdweg wordt aan weerszijden begrensd door open landschap, met overwegend klei- op veengronden aan de noordzijde (deelgebied **C**) en veen- en zandgronden aan de zuidzijde (deelgebied **D**) van deze zandrug. Dit open landschap is van belang voor een aantal (akker)vogelsoorten. Van zuidwest naar noordoost (tussen deelgebieden A en C) van Kolham naar het Schildmeer ligt het natuurontwikkelingsgebied Midden-Groningen als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (deelgebied **B**). Aan de oostkant van de stad Groningen, tussen het Eemskanaal en het dorpenlint van de gemeente Slochteren, is het megawoonplan **Meerstad Groningen** (deelgebied **E**) in uitvoering. Een ambitieus project waarin 4000 hectare landbouwgrond wordt ingericht als woonlandschap. In september 2008 is een begin gemaakt met de inrichting van Meerstad (Deelplan I), zie pagina 19.

In de volgende alinea's worden de natuurwaarden van de verschillende deelgebieden van de gemeente Slochteren in het kort beschreven.

Deelgebied A

Het stedelijke deel van het gemeente (Harkstede – Siddeburen), bezit een relatief lage natuurwaarde en weinig bijzondere soorten, behalve een aantal vogel- en vleermuissoorten.

Deelgebied B / Midden - Groningen

Zie beschrijving, pagina 14.

Deelgebied C en D

Beide deelgebieden met een open landschap, bezitten eveneens lage natuurwaarden, met uitzondering van een aantal (geïsoleerde) locaties die o.a. in beheer zijn bij natuurbeherende organisaties zoals Staatsbosbeheer (o.a. De Baggerputten) of een stichting (o.a. De Fraylemaborg), zie onderstaande kaders.

Baggerputten

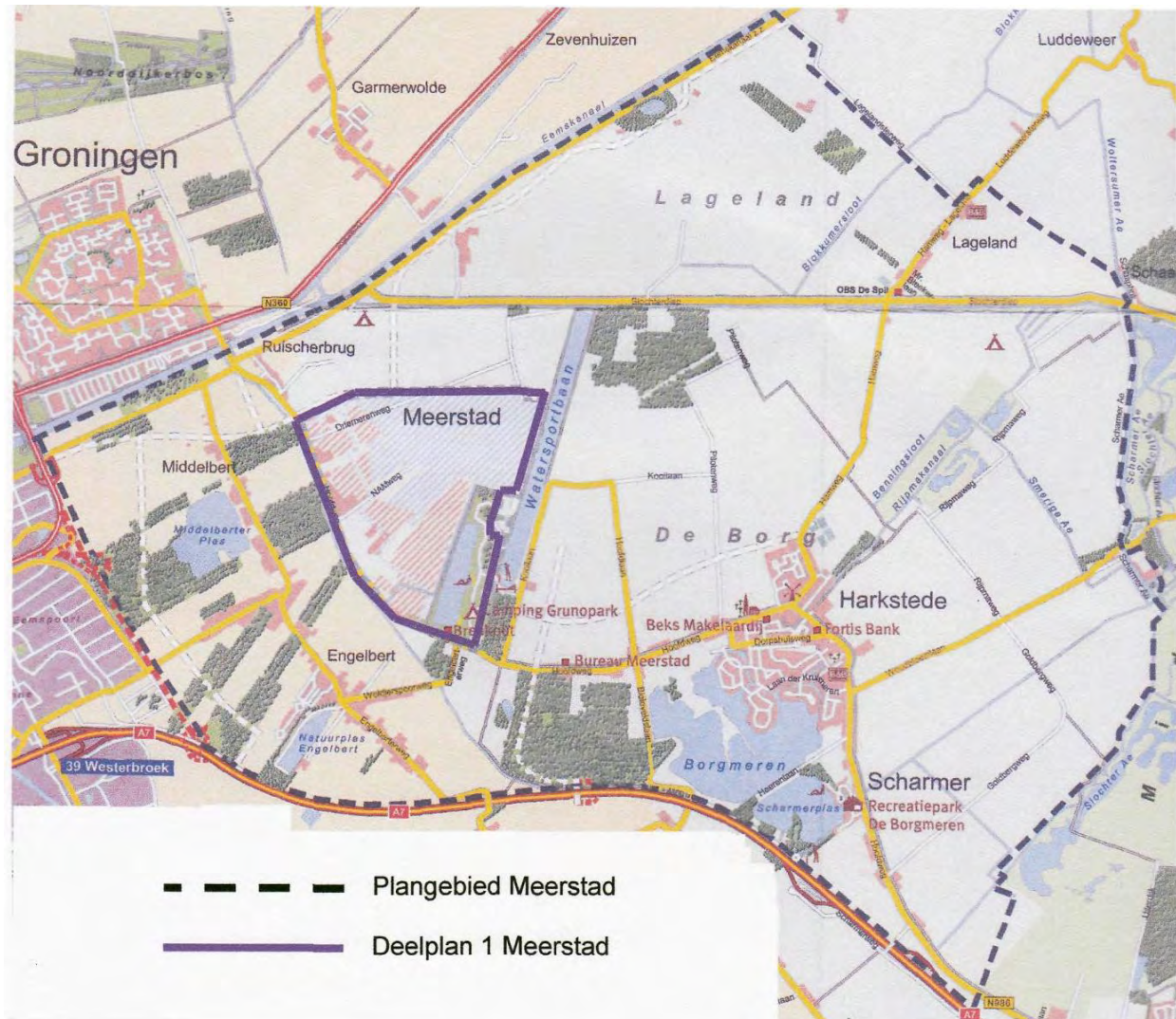
Aan de Stichtinglaan in Slochteren vindt u op de rand van het dorp natuurgebied De Baggerputten. Het is een beschermd natuurgebied dat zijn oorsprong vindt in de tijd van de verveningen. In tegenstelling tot de rest van de gemeente Slochteren, waar vroeger op grote schaal hoogveen werd afgegraven, is de Baggerputten één van de weinige pekken waar zich laagveen bevond. Vanwege het uitgraven van dit veen, zgn. bagger, heeft het gebied zijn naam gekregen. In het midden van het gebied zijn de zgn. baggerputten te vinden, in de vorm van langgerekte meentjes. Daaromheen zijn rietlanden, graslanden, hakhoutbossen en bossen aanwezig. De Baggerputten heeft een grote cultuurhistorische, ecologische en recreatieve waarde. Het gebied is in eigendom van Staatsbosbeheer (SBB).

Fraylemaborg / Slochterbos

In de oude kern van Slochteren bevindt zich het landgoed Fraylemaborg. De Fraylemaborg wordt in het jaar 1538 voor het eerst genoemd. Door een ingrijpende verbouwing in 1783 kreeg de borg zijn huidige vorm. In dat jaar werden ook twee schathuizen voor de borg gebouwd. Het is één van de weinige overgebleven omgrachte Groninger borgen. Het park, deels naar het ontwerp van de belangrijke tuinarchitect L.P. Roodbaard, is aangelegd in de Engelse landschapsstijl. Hierbij zijn de restanten van de formele barokke aanleg (Frans classicistisch) bewaard gebleven, zoals de karakteristieke Middenas. Door de eeuwen heen hebben de bewoners van de Fraylemaborg het huis uitgebreid en verfraaid. Ze deden dit ook met het park. Er werden exotische bomen geplant en bijzondere planten geïmporteerd. De aanleg van voorterrein en park maakte verschillende stijlen door. Het landgoed is nu een in vijf eeuwen gevormde cultuurhistorische eenheid, die uniek is in het noorden van ons land, en bovendien een indrukwekkend voorbeeld van de Engelse landschapsstijl. Het landgoed is 26 hectare groot en bestaat uit het om en achter de borg gelegen hoofdpark en het Overbos. Het landgoed is grotendeels in eigendom en in beheer bij een stichting (Gerrit van Houtenstichting). Het Overbos is deels in particulier eigendom en deels in eigendom van het Groninger Landschap. Hoofdpark en Overbos worden gescheiden door de haaks op de as staande Hoofdweg met de daaraan gelegen woningen met erven, de verdiepte provinciale weg en de later aangelegde havenbekkens. In de middeleeuwen was de grond in Slochteren verkaveld in opstreckende heerden, die loodrecht op de ontsluitingsweg (Hoofdweg) lagen. Daarom heeft het landgoed z'n langgerekte vorm. Het omringende landschap is open en het bos geeft al van verre aan waar het landgoed ligt. De Boslaan in de as van het park houdt de visuele band tussen de twee parkdelen in stand. Het Overbos bestaat uit een door bosstroken geflankeerde gezichtslaan in de as door houtwallen en bosstroken omgeven weiland. Het landgoed kent uiteraard een grote cultuurhistorische en recreatieve waarde. Gezien de hoge leeftijd van het bos is er sprake van een grote natuurwaarde. Er komen veel verschillende soorten vleermuizen voor en het gebied is waardevol door de bijzondere voorjaarsflora en een ongekend rijke variatie aan paddenstoelsoorten.

Deelgebied E / Meerstad

In Meerstad Groningen komen ongeveer 10.000 woningen rondom een nieuw aan te leggen meer van ongeveer 600 hectare. Het meer is bedoeld voor recreatie, waterberging en waterbuffering. Daarnaast komen er natuurterreinen die Meerstad verbinden met Midden-Groningen en het Hunzedal. Uiteindelijk ontstaat zo een aantrekkelijk en ruim opgezet gebied, waarin bossen, waterpartijen, natuur, landbouw en woningen elkaar afwisselen.

4. Soortbescherming

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt samengevat welke beschermde planten- en diersoorten uit tabel 2 en 3 op het grondgebied van de gemeente zijn waargenomen of voorkomen. Daarnaast wordt aangegeven of de betreffende soort voorkomt in de Bijlage II of IV van de Habitatrichtlijnen of is geplaatst op de Rode Lijst. Dit geeft een goede indicatie voor de zeldzaamheid of kwetsbaarheid van een soort, wat van belang is voor de inschatting of een 'wezenlijke invloed' op populatieniveau kan worden verwacht.

De onderstaande informatie over de verspreiding van soorten is verkregen door het raadplegen van beschikbare literatuur, van deskundigen en van de databanken van verschillende Particuliere Gegevensleverende Organisaties (PGO's) en aanvullend veldwerk uitgevoerd door Dillerop natuuradvies.

4.2 Vaatplanten

De Zwanenbloem (*Butomus umbellatus*) is een soort van tabel 1 AMvB artikel 75 van de Flora- en faunawet en komt algemeen voor in sloten in alle deelgebieden. Kleine zonnedauw (*Drosera intermedia*), Waterdrieblad (*Menyanthes trifoliata*), Daslook (*Allium ursinum*), Gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*) en Rietorchis (*Dactylorhiza majalis praetermissa*) zijn soorten van tabel 2 AMvB artikel 75 van de Flora- en faunawet en komen voor in het natuurgebied 'De Baggerputten'. Krabbescheer (*Statistes aloides*) staat op de Rode Lijst en wordt alleen aangetroffen nabij Woudbloem (Ecologische Hoofdstructuur / natuurreservaat van Staatsbosbeheer) en is in deelgebied A voornamelijk aangetroffen in vijverpartijen (bij particulieren). Vermoedelijk komt deze plant ook voor in het Nieuwe Rijpmakanaal (Ketelaar 2000) aangezien daar in het verleden enige verspreide planten zijn aangetroffen (bron: Koeman en Bijkerk BV, 2006). In de gemeente komen geen soorten voor van Bijlage II of IV van de Habitatrichtlijnen.

Voorkomende Vaatplanten in de gemeente Slochteren.

Soort	Latijnse naam	FF	RL	Voorkomen in deelgebied
Daslook	<i>Allium ursinum</i>	2		Baggerputten
Gevlekte orchis	<i>Dactylorhiza maculata</i>	2	7	Baggerputten
Kleine ratelaar	<i>Rhinanthus minor</i>		7	Baggerputten
Kleine zonnedauw	<i>Drosera intermedia</i>	2	7	Baggerputten
Krabbescheer	<i>Statistes aloides</i>		7	A en B Baggerputten en
Rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis praetermissa</i>	2	7	Kolham (berm Fromaweg)
Wateraardbei	<i>Comarum palustris</i>		7	Baggerputten
Waterdrieblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>	2	7	Baggerputten
Zwanenbloem	<i>Butomus umbellatus</i>	1		A / B / C / D / E

FF = beschermstatus in het kader van de Flora- en faunawet (Tabel 1, 2 of 3 soorten).

RL nummer: status van soort met vermelding op de Nederlandse Rode Lijst, 0 = uitgestorven op wereldschaal, 1 = in het wild uitgestorven op wereldschaal, 2 = verdwenen uit Nederland, 3 = in het wild verdwenen uit Nederland, 4 = ernstig bedreigd, 5 = bedreigd, 6 = kwetsbaar, 7 = gevoelig.

Voor vaatplanten is geen themakaart samengesteld.

Kleine zonnedauw (*Drosera intermedia*) en Moeraswolfsklauw (*Lycopodiella inundata*) komen voor in natuurgebied 'De Baggerputten'.

Stinzenplanten

Rond de Fraeylemaborg komen diverse stinzenplanten voor, waarvan enkele soorten beschermd zijn onder de Flora- en faunawet en op de Rode Lijst staan. Stinzenplanten zijn overwegend bolgewassen, waarvan de meeste in een ver verleden zijn geïmporteerd uit het verre oosten. In onderstaande tabel wordt een aantal voorkomende soorten weergegeven. Bron: De Natuurwaarden van de Fraeylemaborg, Stichting tot behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen, K. Bevaart & P. Schaap, december 2004.

Soort	Latijnse naam	FF	RL
Daslook	<i>Allium ursinum</i>	2	
Gele anemoon	<i>Anemona ranunculoides</i>		X
Gewone vogelmelk	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	1	
Wilde kievitsbloem	<i>Fritillaria meleagris</i>	2	X

FF = beschermstatus in het kader van de Flora- en faunawet (Tabel 1, 2 of 3 soorten).

RL (X) = staat op de Nederlandse Rode Lijst.

Dorpsrandparken

In de gemeente Slochteren zijn in een aantal dorpsrandparken, zoals Harkstede, Siddeburen en Slochteren in de periode 2006 – 2009 diverse mengsels en (vaat-)stinzenplanten ingezaaid/ingebracht. In onderstaande tabel wordt een overzicht weergegeven van de ingebrachte beschermde soorten opgenomen in de Flora- en faunawet (tabel 1 en 2-soorten) of staan op de Rode Lijst. In bijlage 2 is een overzichtslijst van alle soorten ingezaaide mengsels en stinzenplanten op de betreffende locaties opgenomen.

Soort	Latijnse naam	FF	RL
Aardaker	<i>Lathyrus tuberosus</i>	1	
Akkerklokje	<i>Campanula rapunculoides</i>	1	
Daslook	<i>Allium ursinum</i>	2	
Dotterbloem	<i>Caltha palustris</i>	1	
Gele anemoon	<i>Anemona ranunculoides</i>		x
Gewone vogelmelk	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	1	
Grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>	1	
Gulden sleutelbloem	<i>Primula veris</i>	2	x
Kleine maagdenpalm	<i>Vinca minor</i>	1	
Knikkende vogelmelk	<i>Ornithogalum nutans</i>	1	
Krabbescheer	<i>Statotes aloides</i>		x
Prachtklokje	<i>Campanula persicifolia</i>	2	x
Rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>	2	x
Rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis praetermissa</i>	2	x
Ruig klokje	<i>Campanula trachelium</i>	2	x
Steenanjer	<i>Dianthus deltoides</i>	2	x
Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>	2	x
Waterdrieblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>	2	
Wilde kievitsbloem	<i>Fritillaria meleagris</i>	2	x
Wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>	2	x
Zomerklokje	<i>Leucojum aestivum</i>	2	x

FF = beschermstatus in het kader van de Flora- en faunawet (Tabel 1, 2 of 3 soorten).

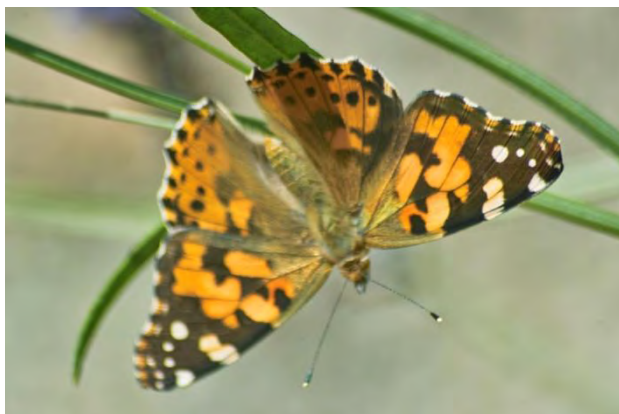
RL (X) = staat op de Nederlandse Rode Lijst.

4.3 Ongewervelden

Op het grondgebied van de gemeente Slochteren zijn geen waarnemingen bekend van door de Flora- en faunawet beschermde ongewervelden die zijn opgenomen in de tabellen 2 of 3. De Wijngaardslak (tabel 1-soort) komt voor in de Baggerputten (mogelijk uitgezet). Uit gegevens van Het Natuurloket is gebleken dat de meeste km-hokken in het verleden niet of slecht zijn onderzocht. Het betreft de volgende groepen ongewervelden: kevers, kreeftachtigen en tweekleppigen.

Dagvlinders

Uit bestaande gegevens en veldwerk werden algemene vlindersoorten in alle deelgebieden waargenomen. Volgens het Natuurloket zijn deze gebieden in het verleden (met uitzondering van een aantal natuurgebieden) niet tot redelijk onderzocht op het voorkomen van vlinders. Hierbij werden geen beschermde of Rode Lijstsoorten aangetroffen. Er worden in de gemeente Slochteren ook geen beschermde soorten verwacht.

Distelvlinder

Dagpauwoog

Voorkomende dagvlinders in de gemeente Slochteren (geen beschermingsstatus).

Soort	Latijnse naam	Soort	Latijnse naam
Atalanta	<i>Vanessa atalanta</i>	Icarusblauwtje	<i>Polyommatus icarus</i>
Bont zandoogje	<i>Pararge aegeria</i>	Klein geaderd witje	<i>Pieris napi</i>
Boomblauwtje	<i>Celastrina argiolus</i>	Klein koolwitje	<i>Pieris rapae</i>
Bruin zandoogje	<i>Maniola jurtina</i>	Kleine vos	<i>Aglais urticae</i>
Citroenvlinder	<i>Gonepteryx rhamni</i>	Kleine vuurvlinder	<i>Lycaena phlaeas</i>
Dagpauwoog	<i>Inachis io</i>	Koevinkje	<i>Aphantopus hyperantus</i>
Distelvlinder	<i>Vanessa cardui</i>	Landkaartje	<i>Araschnia levana</i>
Gehakkelde aurelia	<i>Polygonia c-album</i>	Oranjetipje	<i>Anthocharis cardamines</i>
Groot dikkopje	<i>Ochlodes venata</i>	Zwartsprietdikkopje	<i>Thymelicus lineola</i>
Groot koolwitje	<i>Pieris brassicae</i>		

Voor deze groepen zijn geen themakaarten samengesteld.

Sprinkhanen

Uit gegevens van Het Natuurloket is gebleken dat deze groep in het verleden niet of slecht zijn onderzocht. Tijdens het veldwerk zijn de volgende soorten in de gemeente aangetroffen (genoemde sprinkhanen in onderstaande tabel hebben geen beschermingsstatus).

Soort	Latijnse naam
Bruine sprinkhaan	<i>Chorthippus brunneus</i>
Gewoon doorntje	<i>Tetrix undulata</i>
Gewoon spitskopje	<i>Conocephalus dorsalis</i>
Greppelsprinkhaan	<i>Metrioptera roeselii</i>
Grote groene sabelsprinkhaan	<i>Tettigonia viridissima</i>
Kustsprinkhaan	<i>Chorthippus albomarginatus</i>

Greppelsprinkhaan (*Metrioptera roeselii*)

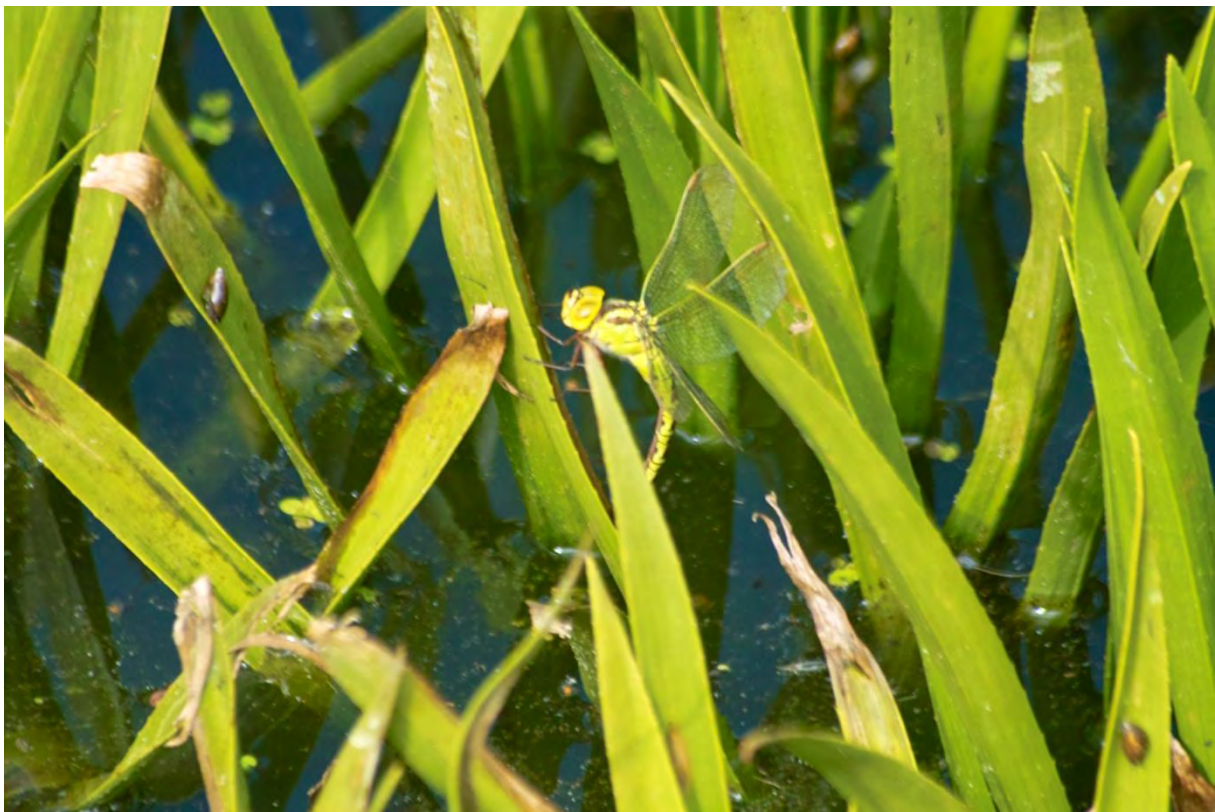
Libellen

Van de zwaar beschermde libellen komt de Groene glazenmaker (*Aeshna viridis*) in de gemeente voor. De Groene glazenmaker is een streng beschermde soort van de Flora- en faunawet (tabel 3) en is een soort van bijlage 4 van de Habitatrichtlijn.

Daarnaast komen er twee Rode Lijstsoorten voor in de gemeente: de Vroege glazenmaker (*Aeshna isosceles*) en de Glassnijder (*Brachytron pratense*).

De Glassnijder is aangetroffen in het natuurgebied de Baggerputten en de Vroege glazenmaker wordt zowel in de Baggerputten als in het reservaatgebied nabij Woudbloem aangetroffen.

De Groene glazenmaker is waargenomen in Midden-Groningen in het reservaatgebied nabij Woudbloem en komt volgens de gegevens van Staatsbosbeheer voor nabij de Scharmer Ae en bij het Nieuwe Rijpmakanaal. De Groene glazenmaker in het reservaatgebied nabij Woudbloem is de grootste populatie in de drie noordelijke provincies (Bron: Koeman en Bijkerk, 2006).

Groene glazenmaker bezig met eitjes afzetten op krabbescheer, Woudbloem 2 augustus 2009.

Een themakaart over het voorkomen van de Groene glazenmaker is opgenomen in bijlage 6.

Voorkomende libellen in de gemeente Slochteren (geen beschermingsstatus).

Soort	Latijnse naam	Soort	Latijnse naam
Azuurwaterjuffer	<i>Coenagrion puella</i>	Lantaarntje	<i>Ischnura elegans</i>
Blauwe glazenmaker	<i>Aeshna cyanea</i>	Metaalglanslibel	<i>Somatochlora metallica</i>
Bloedrode heidelibel	<i>Sympetrum sanguineum</i>	Noordse witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia rubicunda</i>
Bruine glazenmaker	<i>Aeshna grandis</i>	Paardenbijter	<i>Aeshna mixta</i>
Bruinrode heidelibel	<i>Sympetrum striolatum</i>	Platbuik	<i>Libellula depressa</i>
Geelvlakheidelibel	<i>Sympetrum flaveolum</i>	Smaragdlibel	<i>Cordulia aenea</i>
Gewone oeverlibel	<i>Orthetrum cancellatum</i>	Steenrode heidelibel	<i>Sympetrum vulgatum</i>
Gewone pantserjuffer	<i>Lestes sponsa</i>	Variabele waterjuffer	<i>Coenagrion pulchellum</i>
Grote keizerlibel	<i>Anax imperator</i>	Viervlek	<i>Libellula quadrimaculata</i>
Grote roodoogjuffer	<i>Erythromma najas</i>	Vuurjuffer	<i>Pyrrhosoma nymphula</i>
Houtpantserjuffer	<i>Lestes viridis</i>	Watersnuffel	<i>Enallagma cyathigerum</i>
Kleine roodoogjuffer	<i>Erythromma viridulum</i>	Zwarte heidelibel	<i>Sympetrum danae</i>

Viervlek (*Libellula quadrimaculata*), nog nat van de ochtenddauw.

4.4 Vissen

Uit gegevens van Het Natuurloket is gebleken dat de meeste km-hokken in het verleden niet of slecht zijn onderzocht op vissen. Hierbij zijn geen beschermde soorten aangetroffen (gegevens Het Natuurloket). Er worden geen beschermde vissoorten verwacht in het plangebied. Bij inventarisaties van het Midden-Groningen gebied in 2000 (Luijten 2004) en van het Schildmeer in 2003 (Gerlach 2004) zijn ook geen beschermde vissoorten aangetroffen. Er zijn in het verleden wel een aantal Rode Lijstsoorten aangetroffen in het plangebied. Dit zijn de Winde (*Leuciscus idus*, gevoelig) en de Kroeskarper (*Carassius carassius*, kwetsbaar). De Kroeskarper is waargenomen in de Hofsloot (Luijten 2004), ter hoogte van de Eikenlaan in Kolham (amerfoortse Coördinaten: 245,7-578,6). De Winde is gevangen in het Schildmeer (Gerlach 2004). Bron: Koeman en Bijkerk, 2006.

Voor vissen is geen themakaart samengesteld.

4.5 Amfibieën en reptielen

De volgende beschermde soorten volgens tabel 1 AMvB artikel 75 van de Flora- en faunawet zijn in de gemeente Slochteren aangetroffen: Groene kikker 'complex' (*Rana esculenta* synklepton), Bruine kikker (*Rana temporaria*) en Meerkikker (*Rana ridibunda*), Gewone pad (*Bufo bufo*) en de Kleine watersalamander (*Triturus vulgaris*). De genoemde soorten komen in alle deelgebieden voor, met uitzondering van de Kleine watersalamanders, deze is alleen in deelgebieden A en E aangetroffen.

Tijdens het veldwerk in het voorjaar is aan de Hondelaan (Schildwolde) bij toeval trek vastgesteld van padden en kleine watersalamanders. Op meerdere avonden zijn tientallen overstekende beesten waargenomen, waarbij ook verkeersslachtoffers vielen. Daarnaast vindt er jaarlijks paddentrek plaats nabij Woudbloem (bron: gemeente Slochteren). Het is niet uit te sluiten dat er meer locaties in de gemeente zijn waar paddentrek plaatsvindt, hierover is weinig bekend.

Gewone Pad

Kleine watersalamander

Een themakaart padden- en kleine watersalamandertrek is opgenomen in bijlage 6.

Voor de zwaar beschermde soorten (tabel 3) komt alleen de Heikikker (*Rana arvalis*) in de gemeente Slochteren voor. In 2006 is een populatie heikikkers in Meerstad (deelgebied E) aangetroffen. Op deze locatie is woningbouw voorzien en dus waren maatregelen nodig om het verlies van de heikikkerpopulatie aldaar te compenseren. Voor het gebied van de Driemerenweg zijn de heikikkers verplaatst naar het gebied Rijpema, gelegen ten oosten van Meerstad. Dit gebied is geschikt gemaakt voor het opvangen van de heikikkerpopulatie. Er resteert nog een populatie in de Harkstederbroeklanden, waarvan de omvang door RAVON wordt onderzocht (bron: RAVON, 2008).

De Heikikker is één van de eerste kikkers die zich in het voorjaar voortplant. Dril kan worden gevonden vanaf eind maart. Leeft vooral in vochtige streken zoals veenweiden, laag- en hoogveengebieden, rivieruiterwaarden en vochtige heidegebieden. Voortplanting vindt plaats in ondiep water, dat vrij zuur mag zijn. In de zomermaanden zitten de kikkers in het struweel. Deze soort is soms moeilijk te onderscheiden van de Bruine kikker. De mannetjes zijn in de paartijd blauwachtig van kleur. De roep klinkt als kloggeluiden van lucht die ontsnapt uit een ondergedompelde fles.

Een themakaart van het voorkomen van de Heikikker is opgenomen in bijlage 6.

Reptielen

Van de beschermde soorten reptielen komen geen van deze soorten voor in de gemeente Slochteren. Mogelijk door het creëren van de verbindingzones Midden Groningen met het Zuidlaardermeer is bijvoorbeeld het voorkomen van de Ringslang in de toekomst niet uit te sluiten.

4.6 Vogels

Alle vogels zijn beschermd door de Vogelrichtlijn en zijn in de Flora- en faunawet opgenomen. Er is in dit opzicht geen onderscheid in status of zeldzaamheid. Uiteraard is er in de zin van natuurbescherming wel een duidelijk onderscheid tussen zeldzame en algemene soorten. Voor de gemeente Slochteren zijn dat in het bijzonder de moerasbroedvogels en de overwinterende en doortrekkende watervogels (ganzen, zwanen, eenden en steltlopers). Vogels komen het gehele jaar in de gemeente Slochteren voor. In het voorjaar en de zomer gebruiken vogels het gebied om te broeden. Buiten het broedseizoen wordt het gebied gebruikt door doortrekkende en overwinterde vogels. Vooral het buitengebied (akkers en grasland), het open water (Borgmeren en Schildmeer) en de Ecologische Hoofdstructuur in Midden-Groningen zijn in dat opzicht belangrijk.

Veel informatie over verspreiding en voorkomen is verzameld op basis van gegevens van Avifauna Groningen, Vogeltellers, Natuur en Landschap Duurswold, Staatsbosbeheer en SOVON. Daarnaast is door Dillerop natuuradvies veldwerk verricht om een actueel beeld te krijgen van broedvogelpopulatie, en vaste rust-, verblijf- en foerageerplaatsen.

In deze paragraaf worden de belangrijkste aspecten over vogels in de gemeente behandeld, namelijk de belangwekkende – dus minder algemene – broedvogels en de concentraties van overwinterende en doortrekkende vogels. De onderstaande tekst is uitdrukkelijk geen volledig overzicht van alle in de gemeente voorkomende vogels.

Broedvogels (geen kaart)

In de gemeente komen diverse broedvogels voor, verspreid over vrijwel alle biotopen. In de dorpen broeden algemene (zang)vogels. Het zijn over het algemeen (zeer) algemene soorten als Wilde eend, Houtduif, Holenduif, Ekster, Roek, Kauw, Merel, Zanglijster en kleine zangvogels als Roodborst, Winterkoning, Koolmees, Pimpelmees, Fitis, Tjiftjaf, Heggenmus, Tuinfluiter, Zwartkop, vink, Zwarte Roodstaart e.d. Ook minder algemene soorten als Ringmus, Huismus, Grauwe vliegenvanger, Gierzwaluw en Huiszwaluw, Ransuil en Kerkuil (allen Rode Lijstsoorten) broeden in dorpen. Veel van deze vogels zijn soorten van jong bos, bosranden en struwelen en komen vooral voor in groene woonwijken, in weelderige tuinen en in de groenzones binnen de bebouwde kom (kerkhof, beplantingen e.d.). Aan bosvogels worden onder andere de volgende soorten aangetroffen; Grote bonte specht, Boomkruiper, Boomklever, Wielewaal, Bosuil en roofvogels als Havik, Sperwer en Buizerd.

Buiten de dorpen en bosschages zijn broedvogels aan te treffen in de akker- en graslanden en de water- en moerasgebieden. Ze worden hieronder behandeld. Daarnaast wordt apart aandacht besteed aan de kolonievogels, roofvogels en uilen en akker(weide)vogels.

Water- en moerasvogels (geen kaart)

Watervogels en moerasvogels broeden in een scala aan natte en moerassige gebieden. Naast de oevers van de grote wateren en vaarten, worden moerasvogels in de gemeente Slochteren vooral aangetroffen in de oevers van het Schildmeer dat deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Midden-Groningen en andere natuurreservaten zoals Rijpmakanaal en Woudbloem dat in beheer en in eigendom is van Staatsbosbeheer.

De volgende water- en moerasvogels die broeden in natuurreservaten in de gemeente Slochteren zijn o.a. Rietgors, Rietzanger, Kleine karekiet, Sprinkhaanzanger, Snor, Blauwborst, Waterral, Porseleinhoen, Roerdomp, Bruine Kiekendief, Zomertaling, Wintertaling en Slobeend.

Buiten de beschermde gebieden komen zeer algemene moeras- en watervogels voor als Blauwborst, Rietgors, Kleine karekiet (in resp. natte ruigten en in enkele metersbrede sloten met riet), Wilde eend, Waterhoen, Meerkoet, Kuifeend (vooral in graslandgebieden).

Weidevogels (geen kaart)

Weidevogels broeden vooral in open, vochtige graslanden, die in de gemeente vooral worden aangetroffen rondom het Schildmeer, Ecologische Hoofdstructuur (Midden-Groningen). Onder de weidevogels verstaan we met name de eenden (Slobeend, Zomertaling, Wilde eend, Krakeend), steltlopers (Scholekster, Tureluur, Kievit, Grutto, Wulp, Watersnip en kempfaan) en de weidezangvogels (Veldleeuwerik, Graspieper, Paapje en Gele kwikstaart). De soorten die zijn onderstreept komen voor op de Rode Lijst en hebben de status kwetsbaar, bedreigd en gevoelig. Nergens in de gemeente Slochteren komen hoge dichtheden weidevogels voor (bron SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002).

Een bijzondere waarneming van een leucistische Kievit op 1 maart 2009, op het bouwland tussen de Bovenvennenweg en de Veenweg in Schildwolde.

Een akkervogel als de Patrijs is tegenwoordig goeddeels verdwenen, terwijl zeldzaamheden als Kwartel en Kwartelkoning in reservaten en in het buitengebied van de gemeenten worden aangetroffen. Buiten de reservaten wordt de Patrijs in de gemeente nog aangetroffen in de omgeving van o.a. Hellum, Luddeweer, Overschild, Siddeburen, Steendam, Schildwolde en Slochteren (Bron: Werkgroep Natuur en Landschap Duurswold en eigen waarnemingen).

Kolonievogels

Op basis van actuele gegevens, verzameld in 2009 (Dillerop natuuradvies) is een themakaart (bijlage 6) opgesteld van de koloniebroeders in de gemeente Slochteren. Soorten die in kolonies broeden zijn kwetsbaar. Ze zoeken vrijwel altijd plaatsen op waar ze geen last hebben van grondroofdieren zoals huiskat, kleine marterachtigen en de Vos. Kolonies zijn dan ook te vinden in bomen, op eilandjes of in bepaalde gevallen op (platte) daken, denk aan bijvoorbeeld de Scholekster of het Vissdiefje. Vanwege hun kwetsbaarheid zijn kolonievogels zeldzaam en in veel gevallen bedreigd. Aangezien beschikbare broedplaatsen vaak maar zeer beperkt aanwezig zijn, is bescherming van deze locaties van groot belang.

De gemeente Slochteren telt vijf soorten koloniebroeders.

Aalscholver

De Aalscholver is in de gemeente met één kolonie vertegenwoordigd. De kolonie bevindt zich langs het Eemskanaal (Eemskanaal Z.Z.) in een voormalig slibdepot van de Provincie Groningen. Ter plekke broeden tientallen aalscholvers.

Aalscholverterkolonie aan de Eemskanaal Z.Z., mei 2009.

De Blauwe reiger

De Blauwe reiger komt voor in het bos (achterin bij de uitkijkheuvel) van de Fraeylemaborg in Slochteren (4 paar) en aan de overkant in het Overbos (22 paar). In het verleden zaten alle blauwe reigers in het bos bij de Fraeylemaborg, maar eind jaren '90 zijn ze opgesplitst in twee kolonies. De blauwe reigers worden vanaf 1996 geteld door R. Dillerop, daarbij is vastgesteld dat de blauwe reigerkolonies vrij stabiel zijn en geen grote af- of toename is waargenomen. De Blauwe reiger broedt in grote nesten, hoog in de bomen. Het broedseizoen begint vroeg voor deze soort, vaak al in februari.

Blauwe reigerkolonie in het Overbos in Slochteren, februari 2009.

Roek

De Roek is in de gemeente met twee kolonies vertegenwoordigd. In Harkstede, in het gemeentebosje aan de A. Altingstraat (24 paar) en in Siddeburen bij de kerk aan de Hoofdweg – Viskenijstraat (19 paar).

Trend en aantal

De soort is na het diepe dal van de jaren zeventig op een niveau van ongeveer 60.000 broedparen gekomen. De laatste jaren blijft de populatie zo'n beetje rond dit aantal schommelen; de groei lijkt er uit te zijn.

Kolonies

Wat opvalt is dat er steeds meer kleine kolonies ontstaan terwijl de grote kolonies kleiner worden of zelfs verdwijnen. Mogelijk heeft het te maken met het verdwijnen van geschikte bosjes in het buitengebied of door verstoring tijdens het broedseizoen.

Klachten

Met het toenemen van de populatie groeit ook het aantal klachten. De landbouw klaagt over schade, de burger over hinder. Volgens de Flora- en faunawet is het niet mogelijk om tegen roeken op te treden bij overlast. Bij belangrijke schade aan landbouw is bestrijding wel mogelijk.

Roekenkolonie in het gemeentebosje aan de A. Altingstraat in Harkstede, maart 2009.

Oeverwaluw

Van de Oeverwaluw zijn slechts 2 kolonies aangetroffen, één in een zanddepot langs de Uiterdijk in Kolham (20 paar) en één in een tijdelijk zanddepot, op het terrein van Renkema Grondwerken in Harkstede (18 paar). In het verleden zijn kolonies aangetroffen bij zwemplas Damsterweg Steendam en Roeibaan Harkstede. Deze kolonies worden vanaf 2008 niet meer bewoond (zie tabel).

Locatie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zwemplas Damsterweg Steendam	34	0	5	0	16	26	0	0
Roeibaan Harkstede	0	0	0	?	?	10	0	0
Kolham-depot / Uiterdijk	?	6	0	0	6	21	20	20
Renkema Harkstede	0	0	0	0	0	0	33	18
Siddebuursterbos	kunstwand aangelegd in 2009							

De Oeverwaluw is een koloniebroeder die zijn nesten uitgraaft in zandige substraten zoals oevers van meren, bij zandafgravingen of in tijdelijke zandhopen die ontstaan bij bouwwerkzaamheden.

Oeverwaluwen actief met het graven van nestholtes in een steile wand.

Status van een Oeverwaluw(kunst)wand

Zie verbodsbepalingen Flora – en faunawet (artikel 11) op bladzijde 9.

Huiszwaluw

De Huiszwaluw is min of meer een cultuurvolger, een kwetsbare Rode Lijstsoort die vaak zijn nesten bouwt aan de buitenkant van gebouwen. In de gemeente is de Huiszwaluw als broedvogel aan te treffen in diverse dorpen, o.a. Harkstede, Slochteren, Schildwolde, Hellum, Siddeburen, Overschild en Luddeweer. Daarbij gaat het om kleine aantallen. Precieze verspreiding is onvoldoende bekend.

Twee jonge huiszwaluwen op punt van uitvliegen.

Een themakaart over het voorkomen van broedvogelkolonies (met uitzondering van de Huiszwaluw) is opgenomen in bijlage 6.

Roofvogels

In de gemeente Slochteren broeden diverse roofvogels. Tijdens de veldwerkzaamheden zijn zoveel mogelijk bekende of nieuwe roofvogelnesten in kaart gebracht. Het is een tijdrovende bezigheid en het is bijna onmogelijk om alle nesten in kaart te brengen, dit wordt ook bemoeilijkt omdat er soorten, zoals Buizerd en Torenvalk zijn die in houtsingels of bosjes broeden op erven van particulieren. Indien (vaak op afstand bekeken) wel territoriaal gedrag werd vastgesteld (Balts, slepen met nestmateriaal en/of prooivluchten naar locatie) werd deze aangemerkt als een territorium (mogelijk broedgeval). Op de themakaart worden deze met een apart symbool aangeduid. R. Dillerop (Dillerop natuuradvies) heeft jarenlange ervaring als roofvogel(ring)onderzoeker en is op basis daarvan in staat tot een goed beeld te komen van het voorkomen van roofvogels in de gemeente Slochteren. Er wordt gewerkt volgens de Handleiding Veldonderzoek Roofvogels (R. Bijlsma, 1997).

Gezien het feit dat roofvogel- en uilennesten vaak verstoord worden en soms zelfs nesten illegaal worden uitgehaald, moet het gebruik en eventuele verspreiding van deze gegevens met de nodige voorzichtigheid in acht worden genomen.

De volgende soorten komen als broedvogel in de gemeente Slochteren voor:

Havik (*Accipiter gentilis*), Sperwer (*Accipiter nisus*), Buizerd (*Buteo buteo*), Torenvalk (*Falco tinnunculus*), Boomvalk (*Falco subbuteo*) en de Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*).

Buizerd en Havik laten de laatste decennia een sterke opmars zien in Nederland (Bijlma *et al.* 2001). Deze soorten worden in de gemeente Slochteren zowel in natuurreservaten, gemeentebosjes en ruilverkavelingbosjes als op erven (houtsingels) bij particulieren aangetroffen.

De Sperwer bouwt zijn eigen nest (iets groter dan dat van een Houtduif) en wordt in de gemeente aangetroffen in ruilverkavelingbosjes, parkachtig landschap, bij begraafplaatsen en op erven bij particulieren.

De Boomvalk: hiervan zijn 2 territoria vastgesteld. In natuurlijke omstandigheden broedt deze soort in bomen (oude kraaiennesten) en in parkachtige landschappen, maar ook hoogspanningsmasten worden benut als broedplaats.

Torenvalk

De meeste torenvalken die in de gemeente Slochteren zijn aangetroffen, broeden in speciale torenvalknestkasten bij particulieren op erven. Sommige torenvalken worden nog broedend aangetroffen op oude kraaien- of eksternesten in houtsingels en ruilverkavelingbosjes in het buitengebied.

3 eieren in torenvalknestkast

3 jongen in torenvalknestkast

Bruine kiekendief

De Bruine kiekendief is een grondbroeder die hoofdzakelijk in het riet broedt.

De voorkomende Bruine kiekendief in de gemeente Slochteren broedt voornamelijk in natuurreservaten, Rijpmakanaal (1 paar), Woudbloem (1 paar) en nabij het Schildmeer (4 paar). Mogelijk komen er nog enkele paren voor die ook in brede sloten met riet of soms in graanvelden broeden.

Nest van Bruine kiekendief met 4 jongen.
De Bruine kiekendief is kwetsbaar en staat op de Rode Lijst.

De Grauwe kiekendief is niet als broedvogel binnen de gemeentegrenzen aangetroffen, wel regelmatig foeragerend in het buitengebied. Buiten de gemeente komen een aantal broedparen voor en het is dan ook niet uit te sluiten dat deze soort in de toekomst in de gemeente Slochteren (natuurontwikkeling Midden-Groningen) gaat broeden.

Uilen

In de gemeente komen **vier** soorten uilen voor : Kerkuil (*Tyto alba*), Ransuil (*Asio otus*), Bosuil (*Strix aluco*) en de Velduil (*Asio flammeus*).

De Kerkuil (kwetsbare Rode Lijstsoort) wordt in de gemeente vrijwel uitsluitend in gebouwen, zoals boerderijen en in schuren aangetroffen. De Nederlandse populatie heeft een sterke opmars laten zien, nadat de soort zeer zeldzaam is geweest in de jaren '80. Deze opmars is te danken aan het toegenomen nestplaatsaanbod en gerichte bescherming door het plaatsen van nestkasten.

De Ransuil (kwetsbare Rode Lijstsoort) wordt in de gemeente vooral aangetroffen op erven met grote tuinen, in parken en op begraafplaatsen. De Ransuil komt bijna niet meer voor in grote bossen, mogelijke oorzaak is de predatiedruk van de Havik.

Adulte Ransuil met 3 jongen, Overschild 29 juli 2009.

Roestplekken Ransuil

Van de ransuilen is bekend dat ze de wintermaanden gezamenlijk doorbrengen, ook wel roestplekken genoemd. In de gemeente Slochteren is een aantal locaties bekend waar ze roesten. Mogelijk komen er nog meer roestplekken voor met kleine aantallen ransuilen op erven met grote tuinen, hiervan is de verspreiding onvoldoende bekend. De verzamelde waarnemingen van roestplekken in de gemeente zijn meldingen van particulieren en van de Werkgroep Natuur en Landschap Duurswold en eigen waarnemingen.

De Bosuil komt sinds 2006 bij de Fraaylemaborg - Overbos in de gemeente Slochteren voor. Het is onbekend of deze ook succesvol broedt. Het is echter onduidelijk of het gaat om een solitair mannetje of paartje. Tot heden zijn er geen jongen waargenomen of gehoord. Deze soort kan al broeden in februari.

De Velduil wordt de laatste twee jaar gedurende het broedseizoen waargenomen in deelgebied E (Meerstad in ontwikkeling). Het is niet bekend of de Velduil daar ook broedt of dat het een solitair betreft (bron; L. Luijten, Staatsbosbeheer).

De Steenuil (kwetsbare Rode Lijstsoort) is niet meer aangetroffen in de gemeente Slochteren.

Een themakaart over het voorkomen van de uilen is opgenomen in bijlage 6.

Overige

Buiten de natuurreservaten broeden ook zeldzamere (kwetsbare) soorten zoals o.a. de Wielewaal en de IJsvogel in de gemeente Slochteren. Zo werd in 2008 (R. Dillerop) een broedgeval geconstateerd van de IJsvogel in de nabijheid van de jachthaven in Slochteren en wordt deze ter plekke jaarlijks waargenomen. In 2009 is een broedgeval vastgesteld bij Borgmeren. De Wielewaal is een soort die buiten de natuurreservaten ook kan opduiken op grotere erven en in populierbossen. In 2009 is een tweetal broedgevallen vastgesteld in Schaaphok, in een populierenbos achter aannemersbedrijf Entjes.

Wielewaal (man).

Doortrekkende en overwinterende vogels

Naast ganzen, zwanen en eenden is er ook veel doortrek van o.a. zangvogels zoals Kramsvogel, Koperwiek, (Barm)sijs, Vink, Putter, Groenling, Veldleeuwerik en Houtduif (waarnemingen van R. Dillerop 1996 – 2009, ongepubliceerd). Deze soorten worden veel aangetroffen op akkers en slapen in geïsoleerde elementen zoals o.a. ruilverkavelingbosjes.

Kramsvogel

Koperwiek

4.7 Zoogdieren

Op basis van de verzamelde gegevens en tijdens de veldbezoeken werden de volgende beschermde grondgebonden zoogdieren in de gemeente Slochteren in de meeste deelgebieden waargenomen. Dit zijn alle soorten van tabel 1 AMvB artikel 75 van de Flora- en faunawet, zoals Mol, Egel, Haas, Ree en Vos. Kleine marterachtigen als Hermelijn, Wezel en Bunzing komen schaars tot algemeen voor, vooral in de natuurgebieden met veel natuurlijke habitats (bos, riet e.d., alle terreinen met veel 'dekking'). Ook worden deze soorten waargenomen op erven en rondom bebouwing. De Steenmarter, tabel 2 soort, wordt beschouwd als een plaagsoort en wordt regelmatig in de gemeente Slochteren aangetroffen. Uit de gemeente zijn diverse meldingen van waarnemingen bekend (Werkgroep Natuur en landschap Duurswold; Dillerop natuuradvies 2009). De biotoop van deze soort bevindt zich in halfopen terreinen. Rustplaatsen en voortplantingsplaatsen in bebouwing, onder daken en in spouwmuren en in kruipkelders. Muizen zijn zeer algemeen en in de gemeente Slochteren komen de meeste algemene soorten voor. Er kan van worden uitgegaan, dat alle bosschages, ruigten, bermen en andere ruige terreinen rijk zijn aan muizen. In de slootkanten kan de Woelrat voorkomen, maar over de talrijkheid ervan zijn geen duidelijke gegevens.

Soort	Latijnse naam	FF	Hab	RL	Voorkomen in de gemeente Slochteren
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	1			Algemeen, vooral in ruige terreinen
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	1			Algemeen, vooral in bosschages en ruige terreinen
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	1			Algemeen
Dwergmuis	<i>Micromys munutus</i>	1			Schaars in natte riet- en ruigtegebieden
Dwerspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	1			oevers en ruige terreinen
Egel	<i>Erinaceus europeus</i>	1			Algemeen, overal in de gemeente, ook bebouwing
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>				Schaars tot vrij algemeen, ruige terreinen
Haas	<i>Lepus europeus</i>	1			Algemeen
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	1			Algemeen
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>				Algemeen
Mol	<i>Talpa europea</i>	1			Algemeen
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	1			Algemeen
Steenmarter	<i>Martes foina</i>	2			Bij bebouwing, vertoont een toename in Nederland
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>	1			Natuurgebied de Baggerputten (Koeman en Bijkerk 2006)
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>				Algemeen
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	1			Algemeen
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>	3	X	6	Natte biotopen (Schildmeer) (Koeman en Bijkerk, 2006)
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	1			Algemeen
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>				Algemeen

FF = beschermstatus in het kader van de Flora- en faunawet (Tabel 1, 2 of 3 soorten).

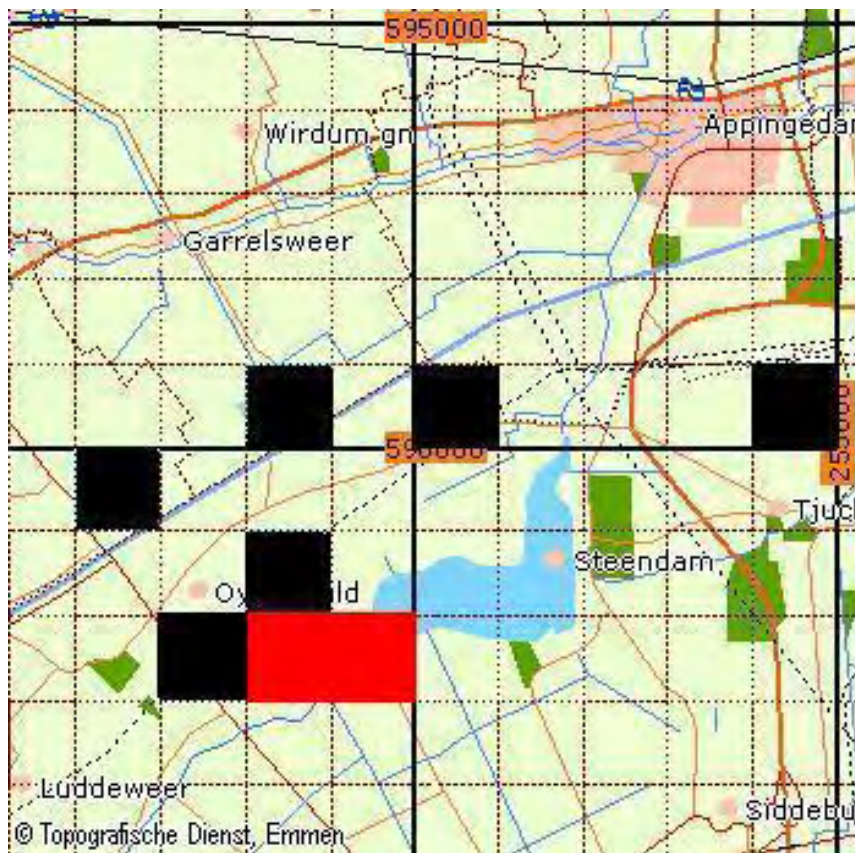
RL nummer: status van soort met vermelding op de Nederlandse Rode Lijst, 0 = uitgestorven op wereldschaal, 1 = in het wild uitgestorven op wereldschaal, 2 = verdwenen uit Nederland, 3 = in het wild verdwenen uit Nederland, 4 = ernstig bedreigd, 5 = bedreigd, 6 = kwetsbaar, 7 = gevoelig.

Hab = is een soort van bijlage 4 van de Habitatrichtlijn.

Waterspitsmuis

De Waterspitsmuis is een soort van tabel 3 AMvB artikel 75 van de Flora- en faunawet en wordt aangemerkt als een kwetsbare soort van de Nederlandse Rode Lijst. In het verleden zijn op verschillende locaties resten van de Waterspitsmuis in braakballen aangetroffen in het plangebied, waarbij in twee kilometerhokken de Waterspitsmuis gevangen is (zie onderstaand figuur).

Aan de hand van de braakbalvondsten is echter niet met zekerheid te zeggen waar de Waterspitsmuis (buiten Midden-Groningen) voorkomt. De Waterspitsmuis is beperkt tot vooral natte natuurgebieden (waterrijke terreinen, natuurlijke habitats) en elders aanwezige zeer natte terreindelen, zoals brede drassige oevers. Binnen de gemeentegrenzen is het voorkomen van deze soort niet goed bekend maar wel waarschijnlijk.

Ligging van km-hokken waar resten van Waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) zijn aangetroffen bij braakbalmonitoring (zwart) en vangsten (rood). De vondsten variëren van 2001 tot 2005. (Bron: VZZ, Staatsbosbeheer en Koeman en Bijkerk, 2006).

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet en staan vermeld op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt geen vrijstelling. Verblijfplaatsen en paarplaatsen zijn beschermd. Foerageergebieden en vliegroutes zijn ook beschermd indien deze zodanig worden aangetast dat is aan te nemen dat de populatie in aantal afneemt. In onderstaande tabel zijn de vleermuissoorten opgenomen die in de gemeente Slochteren kunnen worden verwacht of zijn waargenomen. Geen van deze soorten is geplaatst op de Rode Lijst (LNV, 2004).

Vleermuisbunker(s)

In de gemeente Slochteren zijn twee vleermuisbunkers aangelegd. Één in het natuurgebied de Baggerputten van Staatsbosbeheer in 2004 en één in het Siddebuursterbos in combinatie met een oeverwaluw(kunst)wand in 2009.

Status van een vleermuisbunker

Zie verbodsbepalingen Flora – en faunawet (artikel 11) op bladzijde 9.

Voor het tellen van de aanwezige vleermuizen in een bunker is een ontheffing noodzakelijk van het LNV.

Voorkomende vleermuissoorten in de gemeente Slochteren

Soort	Latijnse naam	Soort	Latijnse naam
Baardvleermuis	<i>Myotis mystacinus</i>	Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>
Gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>	Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>

De themakaart (verspreiding van soorten en kolonies) is samengesteld op basis van de meest recente gegevens van de Werkgroep Vleermuizen Groningen die in opdracht van de gemeente Slochteren in 2008 een inventarisatie heeft uitgevoerd op het voorkomen van kolonies, vliegroutes en foeragerende vleermuizen. Daarnaast zijn aanvullende gegevens uit 2009, verzameld door de Werkgroep Vleermuizen Groningen en door Dillerop natuuradvies verwerkt.

Baardvleermuis (*Myotis mystacinus*)

De Baardvleermuis komt vooral voor in kleinschalige, rijk gestructureerde landschappen met veel bos. De soort jaagt hier met name boven bospaden, op open plekken en langs bosranden. De soort kan zomers zowel in boomholtes als in gebouwen verblijven.

's winters verblijft de soort in koele, vochtige ruimtes als kelders, bunkers en forten. Het betreft een minder algemene soort.

Van baardvleermuizen zijn alleen waarnemingen van foeragerende en/of passerende vleermuizen bekend uit de gemeente. Meldingen dateren uit 1993, enkele foeragerende individuen, achterin het parkbos van de Fraeylemaborg. In 1999 werd de soort hier niet waargenomen. Tijdens een avondbezoek op 05 juli 2003 werd een jagende Baardvleermuis waargenomen in ongeveer hetzelfde deel van het parkbos als in 1993, vermoedelijk heeft een kleine groep dieren verblijfplaatsen in boomholtes op het landgoed van de Fraeylemaborg (bron: Koeman en Bijkerk, 2006). Tijdens de inventarisatie in 2008 door de Werkgroep Vleermuizen Groningen is de Baardvleermuis niet aangetroffen. Op 15 juli 2009 is door de werkgroep één Baardvleermuis foeragerend langs een pad in het Overbos (zuidzijde parallel Overbos, ten westen van de boerderij) waargenomen.

Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)

De Gewone dwergvleermuis komt voor in zeer uiteenlopende landschapstypen, van agrarisch gebied en bos tot stedelijk gebied. De soort wordt vooral gevonden in besloten en halfopen landschappen en jaagt vrijwel altijd in de buurt van opgaande landschapselementen. Verblijfplaatsen bevinden zich zowel zomers als 's winters in gebouwen. De soort jaagt tot op ongeveer 5 km van de verblijfplaats. Het is de meest algemene vleermuis in Nederland.

Gewone dwergvleermuizen zijn aanwezig in grote delen van de Gemeente Slochteren, zowel foeragerend en/of passerend. De meest recente verblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis zijn aangetroffen op zes locaties, zie tabel (Bron: inventarisatie in 2008 door de Vleermuis Werkgroep Groningen en aanvullend veldwerk door Dillerop natuuradvies 2009). De aangetroffen verblijfplaatsen bevinden zich vrijwel allemaal in de bebouwde kom. Het is niet uit te sluiten dat er mogelijk meer verblijfplaatsen (kraamkolonies, zomergroepen, paarverblijven en overwinteringsplekken) in de gemeente aanwezig zijn.

Vastgestelde kolonies van de Gewone dwergvleermuis in 2008 en 2009.

Locatie	Vastgesteld in jaar	Hoogste aantal
Kruising Meerweg - Graauwe Dijk Overschild	2008	130 ex.
Graauwe Dijk Overschild	2008	15 ex.
Hoofdweg Tjuchem	2008	96 ex.
Koningsakkers Siddeburen	2008	150 ex.
Meenteweg Schildwolde	2008	76 ex.
Hoofdweg Schildwolde	2009	10 ex.

Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*)

De Gewone grootoorvleermuis komt vooral voor in bosrijke gebieden en in parkachtige gebieden in de bebouwde kom. De soort jaagt hier boven bospaden, in dubbele bomenlanen, in boomkronen en langs bosranden en hoog opgaande heggen.

Door zijn zeer zachte sonar wordt de Gewone grootoorvleermuis bij inventarisaties gemakkelijk gemist. De soort kan 's zomers zowel in boomholtes als in gebouwen verblijven. De jachtgebieden liggen meestal in de directe omgeving van de verblijfplaats. 's Winters verblijft de soort in koele, vochtige ruimtes als kelders, bunkers en forten.

Foeragerende en/of passerende gewone grootoorvleermuizen zijn voornamelijk waargenomen op het terrein van de Fraeylemaborg. In september 2006 werd een foeragerend exemplaar gehoord bij de NH-kerk van Hellingwoude. Op grond van de waarneming van Gewone grootoorvleermuizen met sociale geluiden op het terrein van de Fraeylemaborg wordt aangenomen dat daar bomen aanwezig zijn met verblijfplaatsen van de soort. De waarneming van een foeragerend exemplaar bij de NH-kerk in Hellingwoude suggereert een verblijfplaats op de zolder van deze kerk. Verblijfplaatsen kunnen op meer plaatsen worden verwacht. Hierbij kan gedacht worden aan verblijfplaatsen in (oudere) bomen op erven van boerderijen, in bepaalde typen woonhuizen en op zolders van kerken (Bron: Koeman en Bijkerk, 2006). Tijdens de inventarisatie in 2008, uitgevoerd door de Werkgroep Vleermuizen Groningen is de Gewone grootoorvleermuis niet aangetroffen. Op 15 juli 2009 zijn wel twee foeragerende exemplaren boven een pad aan de noordwestzijde van het Overbos waargenomen (Werkgroep Vleermuizen Groningen, 2009).

Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)

De Laatvlieger wordt vooral aangetroffen in open tot halfopen landschappen (zowel in agrarisch als in stedelijk gebied) waar de soort jaagt in de beschutting van opgaande begroeiing, zoals bomenrijen en houtwallen. Verblijfplaatsen bevinden zich zowel 's zomers als 's winters in gebouwen. De Laatvlieger jaagt tot op ongeveer 5 km van de verblijfplaats. Het is een algemeen voorkomende soort in Nederland. Laatvliegers zijn foeragerend en/of passerende waargenomen. De soort wordt niet alleen foeragerend aangetroffen in de bebouwde kom, maar ook in de meer open delen van de gemeente. Voor de verplaatsing in de meer open gebieden worden meestal lijnvormige landschapselementen als bomenrijen en houtsingels gevolgd.

In 2006 is er één verblijfplaats ten oosten van Tjuchem vastgesteld (Bron: Koeman en Bijkerk 2006). Tijdens de inventarisatie in 2008, uitgevoerd door de Werkgroep Vleermuizen Groningen werden geen verblijfplaatsen vastgesteld.

In 2009 is door melding van een particulier aan de Groeveweg in Overschild een bestaande vleermuiskolonie bekeken en geteld. Volgens de eigenaar zitten de vleermuizen al minimaal vijf jaar in de spouw van de woning en wordt de kolonie jaarlijks groter. Op 29 april ('s avonds) zijn met behulp van een batdetector de uitvliegende exemplaren geteld. Totaal vlogen 78 vleermuizen uit. Op 8 mei is in de ochtend (voordat het licht werd) de zwerm geteld en het aantal kwam toen op minimaal 60 invliegende vleermuizen (R. Dillerop & J. Glas, 2009). Voor zover bekend is dit een van de grotere kolonies laatvliegers in de gemeente.

In- en uitvliegopeningen

Uitvliegende Laatvlieger

Daarnaast is nog een kolonie van laatvliegers (35 ex.) en gewone dwergvleermuizen (10 ex.) in een woning aan de Hoofdweg in Schildwolde ontdekt (Dillerop natuuradvies, 2009).

Gezien de verspreiding van foeragerende en/of passerende dieren moeten er veel meer verblijfplaatsen in het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Verblijfplaatsen (kraamkolonies, zomergroepen en overwinteringsplekken) kunnen in theorie worden verwacht in het merendeel van de in de gemeente aanwezige gebouwen.

Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)

De Meervleermuis jaagt voornamelijk boven plassen, meren, kanalen, vaarten en andere brede watergangen. Om de jachtgebieden te bereiken worden afstanden afgelegd tot zo'n 15 km. De soort verblijft 's zomers vrijwel uitsluitend in gebouwen. 's winters verblijft de soort in koele, vochtige ruimtes als bunkers, ondergrondse groeves en grotten. De Meervleermuis is opgenomen in bijlage 2 van de Habitatrichtlijn.

In 2006 zijn door R. Koelman (bron: Koeman en Bijkerk, 2006) foeragerende en/of passerende meervleermuizen waargenomen bij Borgmeren, Overbos, ten noorden van het Schildmeer en tussen Tjuchem – Meedhuizen. De waarnemingen hebben betrekking op vaarten, kanalen en plassen. In de gemeente waargenomen foeragerende en/of passerende meervleermuizen zullen naar verwachting grotendeels of zelfs allemaal afkomstig zijn uit de bekende verblijfplaatsen in de stad Groningen en in Appingedam.

In de gemeente Slochteren zijn geen verblijfplaatsen bekend. Tijdens de inventarisatie in 2008 door de Werkgroep Vleermuizen Groningen zijn geen waarnemingen gedaan van meervleermuizen.

Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)

De Rosse vleermuis is een typische boombewoner die zowel 's zomers als 's winters in holle bomen verblijft. Verblijfplaatsen bevinden zich voornamelijk in oudere bosgebieden en op landgoederen met een groot aanbod aan boomholtes. De soort jaagt voornamelijk boven open wateren, moeras en (vochtige) weilanden. Om de jachtgebieden te bereiken worden afstanden afgelegd van zo'n 3-6 km, soms zelfs tot ongeveer 20 km. Vanaf juli vormen mannetjes van de soort paarterritoria rond boomholtes. Deze territoria worden afgebakend met luide, frequent herhaalde sociale geluiden. Het is een minder algemene soort in Nederland.

In 2006 zijn door R. Koelman (bron: Koeman en Bijkerk, 2006) foeragerende en/of passerende rosse vleermuizen waargenomen bij het Schildmeer. Hier zijn uit meerdere jaren waarnemingen van boven het meer foeragerende rosse vleermuizen bekend. Ook boven het Slochterdiep en het Eemskanaal zijn foeragerende dieren waargenomen. In de gemeente Slochteren waargenomen foeragerende en/of passerende rosse vleermuizen zullen voornamelijk afkomstig zijn uit verblijfplaatsen in bomen op de Fraylemaborg. Een klein deel kan echter ook afkomstig zijn uit verblijfplaatsen in de stad Groningen. Verblijfplaatsen van de Rosse vleermuis werden destijds aangetroffen op het landgoed en langs de oprijlaan van de Fraylemaborg. Tijdens een inventarisatie in de zomer van 1993 van het terrein van de Fraylemaborg werden 18 bomen met (kraam)verblijfplaatsen van rosse vleermuizen gevonden. Deze bomen bevonden zich zowel op het landgoed zelf (13 exemplaren), als langs de voormalige oprijlaan (5 exemplaren). Er werden in totaal 129 uitvliegende rosse vleermuizen geteld. In 1999 werden op de Fraylemaborg 5 koloniebomen gevonden, waarvan 2 in het parkbos en 3 langs de voormalige oprijlaan. Hiervan zijn er 4 gelijktijdig geteld, waarbij in totaal 243 uitvliegers werden vastgesteld. Onder de getelde bomen bevonden zich twee zeer grote kolonies van 87 en 124 dieren. Op grond van deze telling wordt het totale aantal rosse vleermuizen op het terrein van de Fraylemaborg aan het eind van de kraamtijd (dus vrouwtjes en jongen tezamen) geschat op tenminste 250 en mogelijk meer dan 300 dieren. Tijdens een beperkte inventarisatie in juli 2003 werden in de bomen langs de oprijlaan 6 verschillende bomen aangetroffen die door rosse vleermuizen werden gebruikt als verblijfplaats. Op het borgterrein zelf werden geen koloniebomen gevonden, hoewel deze vermoedelijk wel aanwezig waren. De aangetroffen koloniebomen zijn enkele dagen later gelijktijdig geteld, waarbij in totaal 139 uitvliegers werden vastgesteld uit 4 van de bomen. Deze telling benadrukt het belang van de bomen langs de oprijlaan voor de op het landgoed aanwezige vleermuizen.

Aangenomen kan worden dat tenminste een deel van de 's zomers aanwezige rosse vleermuizen ook overwintert in bomen op het landgoed. Dergelijke winterverblijfplaatsen zijn zeer moeilijk op te sporen en er zijn dan ook geen waarnemingen van bekend uit het gebied.

Tijdens de inventarisatie in 2008 en bij aanvullende waarnemingen zijn slechts gegevens verzameld over kleine aantallen foeragerende en/of passerende rosse vleermuizen. Daarnaast is er in 2008, maar 1 verblijfplaats van 16 exemplaren aangetroffen. Het is een raadsel waar deze grote kolonies zijn gebleven op het terrein van de Fraeylemaborg en Overbos. Mogelijke oorzaak is het kappen van bomen rondom geschikte bomen met holtes voor vleermuizen en het verwijderen van de onderbegroeiing.

De onderbegroeiing en het totaal van de bomen maakt de atmosfeer vochtiger (meer insecten) en een boom met holtes zonder bomen ernaast maakt in- en uitvliegende vleermuizen veel te kwetsbaar voor predatoren uit de lucht. Een andere oorzaak kan de komst van de Bosuil zijn waardoor rosse vleermuizen worden gevangen en gegeten of zich kwetsbaar voelen en elders een nieuw onderkomen zoeken.

Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*)

De Ruige dwergvleermuis komt voornamelijk voor in halfopen bos- en waterrijke landschappen. De soort jaagt daar bij voorkeur in de nabijheid van bomen en langs de oevers van waterpartijen. De populatie bevindt zich 's zomers grotendeels in Noord-, Midden- en Oost-Europa. In Nederland zijn dan kleinere aantallen mannetjes aanwezig, die in boomholtes en in vogel- en vleermuiskasten verblijven. Er is tot nu toe in Nederland slechts één kraamkolonie van de soort aangetroffen. In het najaar vindt er een massale trek plaats naar gematigde wintergebieden in westelijk Europa.

De mannetjes vormen dan paarterritoria rond boomholtes, vogel- en vleermuiskasten en gevels van gebouwen. Deze territoria worden afgebakend met een luide, zeer frequent herhaalde sociale roep. De soort is in deze tijd dan ook goed op te sporen.

Ruige dwergvleermuizen overwinteren onder andere in gebouwen, in holle bomen en in houtstapels. In het voorjaar vindt de terugtrek naar de zomergebieden plaats. In de trektijd zijn er naar schatting in Nederland 50.000 tot 100.000 dieren aanwezig.

In 2006 werden ruige dwergvleermuizen foeragerend en/of passerend, vooral aangetroffen langs de oevers van kanalen, vaarten en meren. Verblijfplaatsen van de Ruige dwergvleermuis zijn voornamelijk aangetroffen op het terrein van de Fraeylemaborg. Hier zijn in eerdere jaren enkele zomerverblijfplaatsen van de soort aangetroffen. Tijdens de nazomerrondes in september 2006 werden tijdens een kort bezoek aan een deel van het borgterrein (inclusief oprijlaan) in totaal 14 paarterritoria van ruige dwergvleermuizen vastgesteld. Het totale aantal op het terrein aanwezige paarverblijfplaatsen bedraagt vermoedelijk zo'n 20-30. Andere verblijfplaatsen zijn aangetroffen in een zomereik op het erf van een boerderij in Schildwolde en in een populier langs het Winschoterdiep. Hoewel niet aangetroffen kunnen (nazomer)verblijfplaatsen ook worden verwacht in woonhuizen en andere bouwwerken. In 2008 (inventarisatie Werkgroep Vleermuizen Groningen) en bij aanvullende waarnemingen uit 2009 werd op bijna al de bovengenoemde locaties de soort aangetroffen.

Watervleermuis (*Myotis daubentonii*)

De Watervleermuis jaagt voornamelijk boven water, met een voorkeur voor wat kleinere waterpartijen. Boven grotere waterpartijen als meren en kanalen wordt de soort vooral bij de oevers waargenomen. De soort verblijft zomers vrijwel uitsluitend in boomholtes. Slecht zelden wordt de soort aangetroffen in gebouwen. Watervleermuizen jagen tot op ongeveer 5 km van de verblijfplaats. Tussen de verblijfplaatsen en de jachtgebieden maakt de Watervleermuis gebruik van lijnvormige landschapselementen als bomenrijen en houtwallen. 's Winters verblijft de soort in koele, vochtige ruimtes als kelders, bunkers en forten.

Watervleermuizen zijn in 2006 (Koeman en Bijkerk, 2006) foeragerend en/of passerend waargenomen boven meerdere vaarten en kanalen en langs de oevers van het Schildmeer. Bij Schildwolde werd een vliegroute vastgesteld langs een aldaar aanwezige houtsingel. Ook de oprijlaan naar de Fraeylemaborg wordt door watervleermuizen gebruikt als vliegroute. Verblijfplaatsen van watervleermuizen zijn in 2006 aangetroffen op het landgoed en langs de oprijlaan van de Fraeylemaborg. In 1993 werden hier eveneens twee verblijfplaatsen ontdekt van Watervleermuizen, waaronder een zeer grote verblijfplaats (kraamkolonie) in een beuk langs de oprijlaan met 164 individuen (tezamen met 47 rosse vleermuizen). In de zomer van 1999 werden op het landgoed twee bomen met verblijfplaatsen van watervleermuizen gevonden (waaronder een verblijfplaats van enkele watervleermuizen tezamen met enkele ruige dwergvleermuizen).

Tijdens de inventarisatie in 2008 en aanvullende waarnemingen uit 2009 door de Werkgroep Vleermuizen Groningen zijn slechts kleine aantallen foeragerende en/of passerende waarnemingen verzameld uit Steendam, Schaaphok, Kolham, Slochteren (Fraeylemaborg, Overbos en bij het haventje).

Watervleermuis

Een themakaart met verspreiding van soorten en kolonies van de Dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis is opgenomen in bijlage 6.

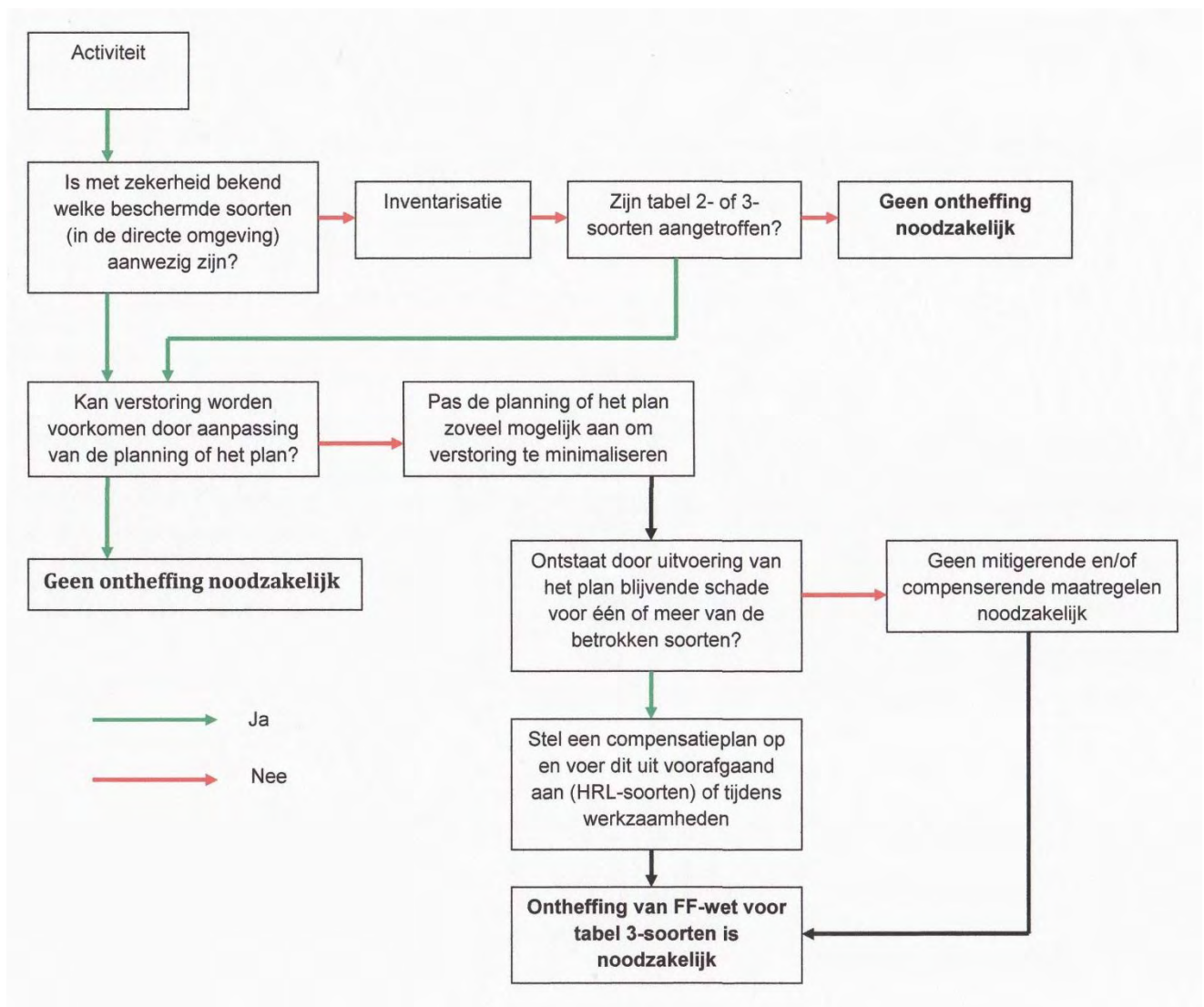
5. Ruimtelijke ontwikkelingen en beoordeling

In dit hoofdstuk wordt door middel van een stappenplan weergegeven welke handelingen dienen te worden uitgevoerd om verstoring of aantasting van tabel 2- en 3-soorten als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk te voorkomen of te minimaliseren. Hoe om te gaan met ‘bestendig beheer en onderhoud’ en ‘bestendig gebruik’ wordt beschreven in de hoofdstukken 6 en 7.

5.1 Stappenplan

In onderstaand figuur wordt samengevat welke stappen doorlopen moeten worden bij de voorbereiding van een ruimtelijke ontwikkeling.

Stappenplan bij ruimtelijke ontwikkeling

Samengevat: eerst dient verstoring of aantasting van beschermde soorten daadwerkelijk te worden voorkomen, en als dat niet (voldoende) kan zal zorgvuldig moeten worden gehandeld. Het begrip “zorgvuldig handelen” wordt hieronder kort toegelicht.

5.1.1 Zorgvuldig handelen

Zorgvuldig handelen houdt onder andere in dat er geen “wezenlijke invloed” is op beschermde soorten en dat schade aan soorten zo veel mogelijk wordt voorkomen. Het begrip ‘zorgvuldig handelen’ betekent dat de aanvrager actief op moet treden om alle mogelijke schade aan de soort te voorkomen. Wat dat in de praktijk betekent verschilt uiteraard van geval tot geval. De werkwijze kan bijvoorbeeld worden aangepast (bijvoorbeeld van binnen naar buiten maaien of een talud afdekken) of (als laatste redmiddel) kunnen er compenserende maatregelen getroffen worden. Wezenlijke invloed op een soort zal eerder optreden bij zeldzame soorten dan bij algemene. De meeste zeldzame soorten zijn tevens in meer of mindere mate bedreigd en daarom opgenomen in een ‘Rode Lijst’. Daarom wordt het accent gelegd op de beschermde soorten die tevens bedreigd zijn. Dit heeft vooral gevolgen voor vogels, die (met name tijdens het broedseizoen) beschermd worden door de Flora- en faunawet.

5.1.2 Zorgplicht

Naast ‘zorgvuldig handelen’ dient in het kader van zorgplicht, voldoende zorg in acht worden genomen voor in het wild levende dieren en planten, evenals hun leefomgeving; de zorg houdt in dat ieder die weet/redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen/nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kan worden veroorzaakt, verplicht is dergelijke handelingen achterwege te laten voor zover in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht heeft dus zowel betrekking op beschermde als niet beschermde dier- en plantensoorten en hun leefomgeving. Binnen de uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen zijn twee fasen te herkennen: de voorbereidingsfase en de uitvoering (aanleg). Tijdens elk van deze fasen kan rekening worden gehouden met verstoring of aantasting van beschermde soorten; de fasen worden daarom apart behandeld.

5.2 De voorbereiding van ruimtelijke ontwikkelingen

Uitgangspunt is dat voordat de ruimtelijke ontwikkeling wordt gestart, er een goed bestemmingsplan moet zijn waarin natuurwaarden zijn meegewogen. Voordat werkzaamheden worden gestart is bekend in hoeverre er sprake is van de aanwezigheid van één of meerdere soorten genoemd in hoofdstuk 4. Indien dit nog niet voor aanvang van de werkzaamheden duidelijk is zal een inventarisatie worden uitgevoerd om de natuurwaarden inzichtelijk te maken. De inventarisatie vindt plaats in het geschikte inventarisatie seizoen. Deze inventarisatie vindt maximaal drie jaar voor de start van de ruimtelijke ontwikkeling plaats. De inventarisatie bestaat uit een inschatting van de aanwezigheid van tabel 2- en 3-soorten waarbij alle voor beschermde soorten belangrijke habitats worden bekeken. Voor het aantasten van tabel 2-soorten geldt een vrijstelling wanneer geheel wordt gewerkt volgens de Gedragscode. Wanneer tabel 3-soorten worden aangetast dient een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. De inventarisatie dient daarom tijdig plaats te vinden. De inventarisatie bestaat uit een oriënterend veldbezoek, aangevuld met nadere veldonderzoeken naar specifieke soortgroepen wanneer uit oriënterend veldonderzoek of literatuurstudie blijkt dat tabel 3-soorten kunnen worden verwacht. De inventarisatie wordt uitgevoerd door één of meer ecologen of (een) andere deskundige(n) die (gezamenlijk) over grondige kennis beschikt/beschikken van alle te onderzoeken soortgroepen.

In de voorbereidende fase wordt bepaald welke uitvoeringsperiode voor de ruimtelijke ontwikkelingen het meest geschikt is vanuit ecologisch oogpunt. Vervolgens wordt per type handeling bekeken hoe schade aan beschermde soorten zo veel mogelijk kan worden voorkomen. In onderstaande paragrafen is per handeling beschreven hoe schade aan beschermde soorten kan worden geminimaliseerd en op welke wijze de werkzaamheden plaats te vinden.

Vaste verblijfplaatsen

Vaste verblijfplaatsen (nestlocaties als spechtengaten, roofvogelhorsten, kolonies van broedvogels, etc.) worden gehandhaafd wanneer uit veldonderzoek blijkt dat deze vermoedelijk of met zekerheid jaarlijks of het hele jaar worden bewoond. Bij werkzaamheden die kunnen leiden tot verstoring van een vaste verblijfplaats wordt een afstand van ten minste 10 meter in acht genomen; binnen deze straal tot de vaste verblijfplaats worden geen werkzaamheden uitgevoerd. De locaties worden tijdens de voorbereidingsfase tijdig gemarkeerd.

5.3 De uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen

5.3.1 Slootdemping, herprofilering en waterbodemsanering

Onder slootdemping wordt verstaan het dichtstorten van een watergang, al dan niet door de watergang eerst droog te malen. Hierbij kan het leefgebied van diverse diersoorten worden aangetast. Onder herprofilering wordt verstaan: het opnieuw vormgeven van het profiel van een watergang, waarbij het profiel afwijkt van het oorspronkelijke profiel. Onder een waterbodemsanering wordt verstaan: het verwijderen van verontreinigd slib van de waterbodem. Er is sprake van achterstallig onderhoud met betrekking tot sanering wanneer het verwijderen van slib niet plaatsvindt in een reguliere cyclus, het een relatief forse ingreep betreft met een duidelijk fysieke invloed op de omgeving of het een substantiële wijziging van habitats veroorzaakt.

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

De werkzaamheden worden buiten het voortplantingsseizoen van vissen, amfibieën en vogels uitgevoerd, in de periode augustus - maart (voor specifieke soorten geldt een niet gevoelige periode die hiervan af kan wijken). De voorkeur gaat echter uit naar de minst kwetsbare periode voor waterorganismen: augustus - september. Slootdempingen buiten de periode augustus - maart worden alleen dan uitgevoerd, wanneer uit een inventarisatie is gebleken dat geen beschermde soorten aanwezig zijn in en langs de te dempen watergang en aanwezige vissen worden verplaatst (onder deskundige leiding).

De werkrichting is in de richting van een watergang waarmee de betreffende watergang in verbinding staat, zodat achtergebleven vissen kunnen ontsnappen. Wegvangen van beschermde vissoorten vindt plaats door (achtereenvolgens) het aanbrengen van kleine dammetjes in de te dempen sloot, gevolgd door het leegpompen van een slootsegment en ten slotte het wegvangen van de in de drooggevalen sloot aanwezige vissen onder deskundige begeleiding. De vissen worden in een nabijgelegen sloot uitgezet of in een nieuw gegraven geschikte biotoop. Let op, voor het vervoeren en verplaatsen van beschermde soorten kan een ontheffing nodig zijn van artikel 13 van de Flora- en faunawet. Mochten er onverhoopt nog vissen achterblijven na het droogmalen, dan worden de vissen teruggezet in veilig water.

5.3.2 Sloop- en reconstructiewerkzaamheden

Onder sloop- en reconstructiewerkzaamheden wordt de sloop van bebouwing en het verwijderen van groen rondom de bebouwing verstaan.

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

Bij sloop van gebouwen blijken deze soms -onverwacht- waarde te hebben voor vleermuizen. In paragraaf 5.6 wordt hierop nader ingegaan. De vertraging die dit tot gevolg kan hebben (aanvraag ontheffing en compensatie) kan worden voorkomen door goed en tijdig onderzoek tijdens de voorbereidingsfase (zie hiervoor paragraaf 5.2).

Er worden in de periode half maart tot en met half juli geen werkzaamheden uitgevoerd die leiden tot aantasting of verstoring van broedvogels wanneer in het te slopen gebouw of in het groen rond de bebouwing broedende vogels aanwezig zijn. Er worden geen sloopwerkzaamheden uitgevoerd ten tijde van het voortplantingseizoen van de Steenmarter, van eind maart tot en met eind juni op locaties waar de soort is aangetroffen of als hier aanwijzingen voor zijn. Verjagen Steenmarter (indien aanwezig of wanneer er aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van deze soort) voor aanvang van de werkzaamheden. De Steenmarter (tabel 2-soort) wordt verjaagd door enkele uren lang harde muziek af te spelen op de verblijfplaats van de soort. Van muurplanten worden belangrijke populaties gespaard of (als dat niet mogelijk is) na de werkzaamheden weer teruggeplaatst in de muur ('transplantatie'). Uitbreiding van muurplanten wordt gestimuleerd door toepassing van een relatief goed doorwortelbare specie. Eventuele verplaatsing van muurplanten wordt altijd in overleg met en onder leiding van een ter zake kundig persoon uitgevoerd.

Maaien/rooien vindt niet plaats ten tijde van het groeiseizoen van beschermde planten (wanneer deze aanwezig zijn). Maaien vindt plaats nadat de zaadrijping voltooid is en niet met een klepelmaaier op locaties waar waarnemingen van bijzondere soorten planten of dieren zijn gedaan. De slagingskans van het verplaatsen van populaties van beschermde soorten is nogal variabel. Succes is sterk afhankelijk van de omstandigheden (grondwater, voedselrijkdom, zuurgraad en beheer) op de 'ontvangende' locatie. Daarom wordt voor ernstig bedreigde plantensoorten die als gevolg van de werkzaamheden verloren dreigen te gaan, een vervangende biotoop gecreëerd waar de soort wordt geïntroduceerd door verplanting, verspreiden van maaisel of inzaai (met zaad dat afkomstig is van de populatie die verloren dreigt te gaan). De verplaatsing vindt plaats onder leiding van een ter zake kundig persoon die de verplaatsing dusdanig uitvoert dat de verplaatsing de hoogste slagingskans heeft. Let op: voor het verplaatsen van beschermde plantensoorten kan een ontheffing van artikel 13 van de Flora- en faunawet nodig zijn.

5.3.3 Bouwrijp maken van grond

Onder het bouwrijp maken van grond wordt niet alleen het opbrengen van zand verstaan maar ook het zo nodig verwijderen van de toplaag van de bodem en de aanwezige vegetatie en het eventueel noodzakelijke bemalen van de locatie. Slootdemping wordt als apart werk beschouwd (zie paragraaf 5.3.1).

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

Het bouwrijp maken wordt niet tijdens het broedseizoen opgestart, tenzij is vastgesteld dat broedende vogels afwezig zijn in het gebied dat bouwrijp wordt gemaakt. Vestiging van broedende vogels (bijvoorbeeld Kleine plevier en Oeverzwaluw) wordt voorkomen door het plaatsen van wapperende linten op geschikte broedlocaties en het afvlakken van steile wanden in zanddepots. Groeiplaatsen van beschermde plantensoorten worden gespaard. Wanneer dat niet mogelijk is, worden de planten op de juiste wijze verplaatst onder leiding van een ter zake kundig persoon. Let op, een ontheffing voor het vervoeren en herplanten (artikel 13 van de Flora- en faunawet) is in bepaalde gevallen nodig. Zie onder paragraaf 5.3.1 (slootdemping) voor de handelwijze met betrekking tot het verplaatsen van beschermde vissoorten. Als andere diersoorten dienen te worden verplaatst omdat schade anders niet te voorkomen is, wordt de verplaatsing in overleg met en onder leiding van een ter zake kundig ecoloog uitgevoerd. Let op: voor het vervoeren en uitzetten van beschermde soorten is in bepaalde gevallen een ontheffing van artikel 13 van de Flora- en faunawet nodig. Vervangende habitats (compensatie) maken zoveel mogelijk deel uit van een aaneengesloten structuur, die verbonden is met ecologische structuren in het buitengebied. Compensatie van schade als gevolg van individuele ruimtelijke ingrepen wordt gecombineerd, zodat een aaneengesloten 'compensatiegebied' ontstaat waar de schade van meerdere ingrepen wordt gecompenseerd. De planologische veiligstelling van zo'n 'compensatiegebied' moet in het bestemmingsplan zijn vastgelegd. Compensatie is nadrukkelijk een laatste redmiddel. Allereerst moet getracht worden schade te voorkomen.

5.3.4 Bemaling

De grondwaterstand wordt nooit meer verlaagd dan strikt noodzakelijk is voor de ontwikkeling. Lozingswater wordt in de meeste gevallen geloosd op oppervlaktewater. Dit kan een wijziging van de samenstelling van het oppervlaktewater tot gevolg hebben (minder zuurstof of verontreiniging bijvoorbeeld). Per ontwikkelingslocatie wordt, in overleg met de waterbeheerder, bekeken welke maatregelen kunnen worden genomen om schade aan beschermde soorten te voorkomen. Als schade niet is te voorkomen dan wordt nagegaan of retourbemaling een optie is.

5.3.5 Aanlegwerkzaamheden

Onder aanlegwerkzaamheden worden verstaan heiwerkzaamheden, bouwwerkzaamheden en de aanleg van toevoerwegen naar de bouwplaats.

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

Bouwwerkzaamheden die kunnen leiden tot verstoring van broedvogels in en om het plangebied mogen niet ten tijde van het broedseizoen (half maart tot en met half juli) worden gestart.

Handelwijze

Beschermde plantensoorten worden met voldoende bodemmateriaal verplaatst naar geschikte biotopen in de omgeving. Vestiging van broedende vogels (bijvoorbeeld Kleine plevier en Oeverzwaluw) kan worden voorkomen door het plaatsen van wapperende linten op geschikte broedlocaties of het afvlakken van gronddepots. De wijze waarop wordt omgegaan met niet eerder aangetroffen beschermde soorten die in deze fase voor het eerst worden opgemerkt is beschreven in paragraaf 5.6.

5.4 Toezicht en handhaving

Tijdens de uitvoeringsfase wordt door een -bij voorkeur onafhankelijke- deskundige met grondige kennis van de in het geding zijnde diergroepen of vaatplanten steekproefsgewijs toezicht gehouden op de juiste toepassing van de gedragsregel 'zorgvuldig werken' en op de uitvoering van mitigerende en compenserende maatregelen. De steekproef bestaat uit tien projecten per jaar. De initiatiefnemer is te allen tijde (eind)verantwoordelijk voor het volgen van de Gedragscode, dus ook voor de kwaliteit van de uitgevoerde veldonderzoeken en voor de gevolgde procedure. Overtredingen of tekortkomingen zullen overigens niet altijd opzettelijk zijn ontstaan. Het verdient de voorkeur om, voordat de AID wordt ingeschakeld, eerst te streven naar een minnelijke oplossing.

5.5 Onvoorziene natuurwaarden tijdens werkzaamheden

Wat te doen als:

- 1. Onverwacht tabel 2- en 3-soorten opduiken als de werkzaamheden al hebben aangevangen?*
- 2. Tabel 2- en 3-soorten in andere delen van het plangebied dan verwacht voorkomen?*

In deze gevallen zullen ter plaatse van de betreffende terreindelen geen werkzaamheden plaatsvinden voor zover de werkzaamheden zijn gepland binnen het voortplantingsseizoen van de aangetroffen soorten. Wanneer dit planningstechnisch niet mogelijk is zullen de betreffende soorten (voor zover het tabel 2-soorten betreft) worden verplaatst naar geschikte biotopen die niet op korte termijn worden beïnvloed (zie paragraaf 5.3). De verplaatsing wordt begeleid door een ervaren persoon met grondige kennis van de in het geding zijnde diergroep (of planten). Wanneer de aanwijzingen van deze persoon nauwgezet worden gevolgd dan is hiervoor in veel gevallen geen ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Wanneer *tabel 3-soorten* onverwacht worden aangetroffen en aantasting onvermijdelijk is, zal een ontheffing moeten worden verkregen van de Flora- en faunawet. Om deze ontheffing zo spoedig mogelijk te verkrijgen (om verdere vertraging van de ruimtelijke ontwikkelingen te voorkomen), zal contact worden opgenomen met het Ministerie van LNV. De biotopen zullen tot die tijd worden gemarkeerd zodat ze niet worden aangetast.

5.6 Implementatie / Afsprakenformulier

De gedragscode dient bij elke ruimtelijke ontwikkeling te worden gevolgd. Ook door de projectontwikkelaars en aannemers, die in opdracht van de gemeente de ruimtelijke ontwikkelingen uitvoeren. Daartoe moet er dus voor worden gezorgd dat de Gedragscode bekend is bij alle werknemers die met ruimtelijke ontwikkelingen te maken hebben. Hiervoor is een afsprakenformulier ontwikkeld voor aannemers of uitvoerders. In dit afsprakenformulier legt de initiatiefnemer afspraken met de aannemer met betrekking tot 'zorgvuldig werken' vast. Het afsprakenformulier is opgenomen in bijlage 3.

6. Bestendig beheer en onderhoud

In dit hoofdstuk wordt door middel van een stappenplan weergegeven welke handelingen dienen te worden uitgevoerd om verstoring of aantasting van tabel 2- of tabel 3-soorten als gevolg van beheer en onderhoud zoveel mogelijk te voorkomen of te minimaliseren.

6.1 Wat wordt verstaan onder ‘bestendig beheer en onderhoud’?

Onder bestendig beheer en onderhoud worden de volgende werkzaamheden (steeds gericht op behoud van de bestaande situatie) verstaan:

Werkzaamheden in en rond watergangen (watergangen, oevers en kunstwerken als duikers en stuwen).

Werkzaamheden aan en rond infrastructuur (wegen, spoorwegen, (weg)bermen).

Werkzaamheden in het kader van natuurbeheer.

Werkzaamheden in het kader van landbouw of bosbouw.

Wanneer de aard van de werkzaamheden verandert is niet langer sprake van bestendig beheer en onderhoud maar van een ‘ruimtelijke ontwikkeling’; zie voor die gevallen hoofdstuk 5. Voorbeelden zijn de toepassing van nieuwe technieken of machines (afhankelijk van de impact), het uitbaggeren van dichtgegroeide wateren of het omvormen van grasland naar akkerland. Werkzaamheden die ook verband houden met het behoud van de bestaande situatie maar die niet zijn te rekenen tot een van de bovenstaande werkzaamheden worden behandeld bij de categorie ‘bestendig gebruik’ (hoofdstuk 7).

6.2 De juridische consequenties ‘bestendig beheer en onderhoud’

De vrijstelling voor werkzaamheden die verband houden met ‘bestendig beheer en onderhoud’ geldt voor:

Artikel 8 tot en met 12 Flora- en faunawet voor de soorten die genoemd worden in tabel 2. De tekst van deze artikelen is te vinden in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 4 is uitgewerkt welke tabel 2-soorten in de gemeente Slochteren bekend zijn of worden verwacht.

Artikel 8 tot en met 12 Flora- en faunawet voor de soorten die genoemd worden in tabel 3. De vrijstelling voor artikel 10 geldt voor deze soorten **niet** voor activiteiten die verband houden met bestendig beheer en onderhoud in de land- en bosbouw. Dat betekent dat voor het opzettelijk verontrusten van tabel 3-soorten bij zulke activiteiten een ontheffing van dit artikel moet worden aangevraagd voor de betreffende tabel 3-soorten. Bij het uitvoeren van bestendig beheer en onderhoud dient ‘zorgvuldig te worden gehandeld’ en dient de zorgplicht te worden gerespecteerd (zie paragraaf 5.1.1 en 5.1.2).

6.3 Beheerdoelstellingen

Bron: De Groene Ruimte B.V., Beheerplan groen Slochteren, augustus 2004.

6.3.1. Bermen, oevers en watergangen

Beheerdoel

Het doel van het beheer van de gemeentelijke bermen, oevers en watergangen is het onder voorwaarden verhogen van belevingswaarde en natuurwaarden: bloemrijke bermen, oevers en watergangen als leefgebied en verbindingzone voor inheemse planten. Bermen en oevers zijn echter ook van belang als leefgebied, voedselgebied en verbindingzone voor veel diersoorten: voornamelijk insecten (bijen, vlinders, sprinkhanen) en kleine zoogdieren (muizen, spitsmuizen, egel). Beheer, gericht op deze faunistische betekenis dient echter ook nadrukkelijk rekening te houden met dieren die vanuit de berm de weg opgaan! In de gemeentelijke bermen, oevers en watergangen die in en nabij deze provinciale verbindingzones liggen, is het beheer gericht op ondersteuning van het functioneren van deze provinciale verbindingzones:

een mozaïek van drassige bermen, vochtige schrale graslanden, ruigten, struwelen, kleine bosschages en poelen in de omgeving van de verbindingzones voor de Ringslanggroep (Schildmeer – Hoeksmeer, Schildmeer – Eekwerd en Schaaphok – Meenteschaar / Vossenburg);

watergangen met brede, geleidelijk oplopende oevers in de omgeving van de verbindingzones voor de Ottergroep (Schildmeer – Hondshalstermeer, Midden Groningen – Gorecht).

Binnen de eerder gegeven randvoorwaarden en beheerdoelen dient in het beheer rekening gehouden te worden met de volgende aspecten:

- praktische uitvoerbaarheid;
- draagvlak bij bewoners, belangengroepen en bestuur;
- meewerkende houding van overige groenbeherende instanties, voor zover er ruimtelijke raakvlakken met de gemeentelijke eigendommen zijn.

In het landelijk gebied is het streefbeeld voor bermen, oevers en watergangen een natuurlijke, bloemrijke begroeiing van inheemse grassen en kruiden. Ook eventueel voorkomende struiken en bomen zijn inheems. Voor de volgende locaties zijn deze verder te preciseren:

- In de omgeving van het natuurontwikkelingsgebied wordt gestreefd naar bloemrijke rietruigtes, met lokaal lage wilgenstruwelen.

Binnen de kernen geldt, onder dezelfde voorwaarden, het streven naar hogere natuurwaarden. Wel wordt voor de kernen een strakkere aanblik gewenst. Daarmee wordt de overgang van landelijk gebied naar de bebouwde kom visueel benadrukt, wat de verkeersveiligheid verhoogt.

6.3.2. Bossen, struwelen en beplantingen

Beheerdoel

Het beheerdoel is het ontwikkelen van bossen, struwelen en beplantingen met zowel een hoge belevingswaarde als een hoge natuurwaarde (leefgebied, verbinding), alsook (extensieve) recreatiewaarde. Het zijn structuurrijke bosjes, struwelen en beplantingen die dieren beschutting, (leefgebied, verbindingszone), nestgelegenheid en voedsel bieden. De bosjes, struwelen en beplantingen bestaan uit inheemse struik- en boomsoorten. Ze zijn goed toegankelijk en worden qua beleving door de gebruikers gewaardeerd.

6.3.3. Groenvoorzieningen

Beheerdoel

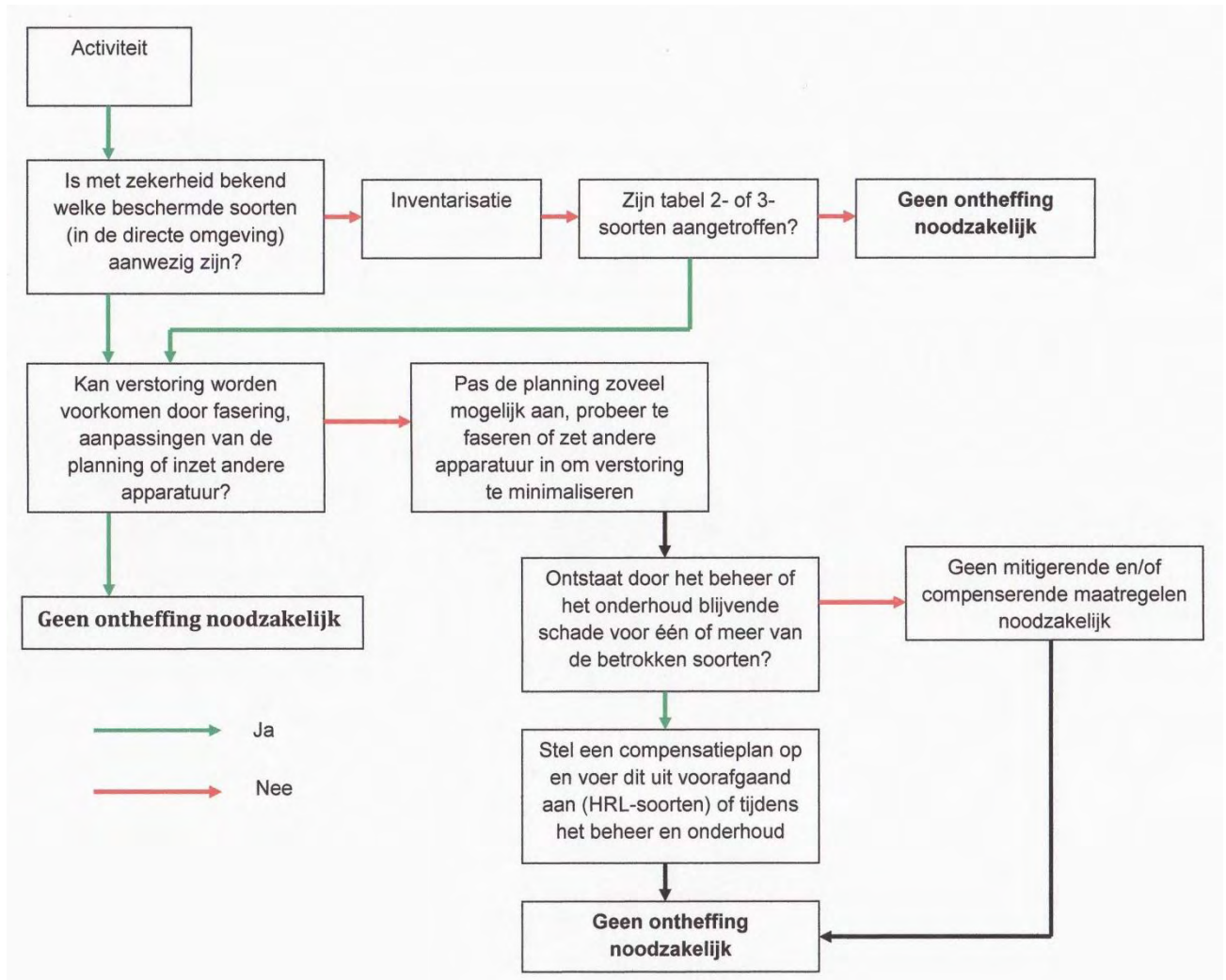
Van randzone naar kernzone neemt de natuurlijkheid af, en het cultureel, meer traditionele, karakter van het groen toe. In het volgende overzicht is per zone het beheerdoel gekarakteriseerd aan de hand van beeld, beheerprincipes en beheerintensiteit. In de kernzone ligt het acceptatieniveau daarbij zeer laag, in de randzone hoog.

	Randzone	Overgangszone	Kernzone
Doel	leef- en verspreidingsmogelijkheden planten en dieren	verfraaiing straatbeeld met leef- en verspreidingsmogelijkheden planten en dieren	verfraaiing straatbeeld
Beeld	natuurlijk	lokaal natuurlijk, lokaal cultureel, geleidelijke overgangen	cultureel
Beheer-principes	ecologisch	visueel/esthetisch, ecologisch	visueel/esthetisch
	spontane ontwikkelingen stimuleren	spontane ontwikkelen beperkt toestaan	spontane ontwikkelingen tegengaan
	inheems plantenmateriaal	bij voorkeur inheems plantenmateriaal	zowel inheems als exotisch
Beheer	extensief	lokaal, extensief, lokaal intensief	intensief

6.4 Stappenplan

In onderstaand figuur is samengevat welke stappen doorlopen moeten worden bij de voorbereiding van 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig gebruik'.

Stappenplan bij 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig gebruik'.

Samengevat: net als bij ruimtelijke ontwikkelingen, eerst dient verstoring of aantasting van beschermde soorten daadwerkelijk te worden voorkomen, en als dat niet (voldoende) kan zal zorgvuldig moeten worden gehandeld. Het begrip “zorgvuldig handelen” wordt toegelicht in paragraaf 5.1.1.

6.5 Voorbereiding

Voordat de beheer- en onderhoudswerkzaamheden worden gestart is bekend in hoeverre er sprake is van de aanwezigheid van één of meerdere soorten genoemd in hoofdstuk 4. Indien dit nog niet voor aanvang van de werkzaamheden duidelijk is zal een inventarisatie worden uitgevoerd om de natuurwaarden inzichtelijk te maken. De inventarisatie vindt plaats in het geschikte inventarisatieseizoen.

6.6 De uitvoering van beheer en onderhoud

6.6.1 Maaiwerkzaamheden

Het regelmatig maaien en al of niet afvoeren van maaisel. Onderscheid kan worden gemaakt tussen zeer frequent gemaaide gedeelten (gazons) en gedeelten met een veel lagere frequentie (1 à 2 maal per jaar) gemaaide gedeelten (bijvoorbeeld wegbermen en oevers van watergangen).

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

Sporen van groeiplaatsen van beschermde plantensoorten door deze alleen te maaien na zaadzetting.

Maaiwerkzaamheden zodanig uitvoeren dat dieren ontsnappingsmogelijkheden hebben.

Het gebruik van de klepelmaaier wordt achterwege gelaten op plaatsen waarvan waarnemingen van bijzondere soorten planten of dieren bekend zijn. Klepelen is weliswaar een minder dier- en plantvriendelijke maaimethode maar de enige methode die geschikt (en dus noodzakelijk) is voor het maaien van bijvoorbeeld smalle randen.

Het afvoeren van maaisel. Veel beschermde plantensoorten hebben een voorkeur voor relatief schrale standplaatsen met een betrekkelijk open vegetatie. Zulke plaatsen worden door het niet opruimen van maaisel bedreigd, omdat dit gelijk is aan een zekere organische bemesting door rottend maaisel. Hiervan profiteren soorten die gemakkelijk voedingsstoffen kunnen opnemen en snel kunnen groeien. Zulke plantensoorten zijn in Nederland doorgaans zeer algemeen en niet bedreigd. De beschermde plantensoorten zullen erdoor verdwijnen. Gazonbeheer zonder afvoer van maaisel en vooral klepelen zijn in dit verband zeer ongunstig voor beschermde plantensoorten.

Gefaseerd maaien van vooral wegbermen en waterkanten waarvan waarnemingen van bijzondere beschermde planten- en diersoorten bekend zijn. Door gefaseerd te maaien resteren na het maaien stukken ongemaaide habitat die door beschermde diersoorten als toevluchtsoord gebruikt kunnen worden.

Op locaties waar beschermde planten aanwezig zijn: maaien buiten de bloeitijd en zaadzetting van vaatplanten, dat is na ± half augustus. Op locaties waar uit veiligheidsoverweging vaker moet worden gemaaid (smalle strook langs wegen van maximaal 1 à 2 meter, ter hoogte van onoverzichtelijke kruispunten) en op speelweiden wordt indien noodzakelijk wel tijdens de bloeitijd gemaaid.

Gebruik wordt gemaakt van apparatuur die ook geschikt is voor het verwijderen van maaisel.

Maaien wordt gefaseerd uitgevoerd op plaatsen waar bijzondere planten- en diersoorten zijn waargenomen. Op waterkanten is dit mogelijk door beide oevers om het andere jaar te maaien (afhankelijk van het nagestreefde doel) of door kleine gedeelten (5-10 meter bijvoorbeeld, afhankelijk van de aangetroffen soorten) van een waterkant niet te maaien.

6.6.2 Snoeiwerkzaamheden

Het verwijderen van takken of uitlopers van struiken (heesters) of bomen met als doel deze een volgend jaar beter te laten groeien, in een bepaalde vorm te behouden of om paden en wegen voor veiligheid van weggebruikers in voldoende mate vrij te houden.

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

Werkzaamheden worden niet uitgevoerd tijdens het broedseizoen, tenzij sprake is van gevaarlijke situaties. Snoeien buiten het groeiseizoen van de beplantingen, dat is in het late najaar of in het vroege voorjaar (voor half maart, wanneer formeel het broedseizoen van vogels start).

Het versnipperen van snoeihout heeft als effect dat in eerste instantie ongewenste ondergroei wordt voorkomen door verstikking. Rotting van houtsnippers leidt echter ook tot een zekere organische bemesting, die kan leiden tot een sterke toename van stikstofminnende plantensoorten als Grote brandnetel, Ridderzuring en Fluitekruid. Voor bolgewassen is versnipperen van snoeihout funest. Houtsnippers worden daarom afgevoerd (en vervolgens gecomposteerd), met name op plaatsen die waardevol zijn voor bolgewassen.

Takken- of bladhopen die ook kunnen dienen als overwinteringsplaats van bijvoorbeeld egels of (in de toekomst) als broedhoop van ringslangen worden niet verwijderd.

6.6.3 Kappen van struiken en bomen

Het verwijderen van struiken en bomen, met als doel paden en wegen voor veiligheid van weggebruikers in voldoende mate vrij te houden, het uitdunnen/verjongen van het bos etc.

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

Bomen met bewoonde holten van vleermuizen worden niet gekapt, binnen een straal van 10 meter worden evenmin bomen gekapt.

In de periode van 15 maart tot 15 juli worden geen beplantingen gekapt in verband met het broedseizoen van vogels, tenzij sprake is van gevaarlijke situaties.

Bomen met vaste broedplaatsen van vogels (kolonie, jaarlijks bezet roofvogelnest) worden niet gekapt, ook niet buiten het broedseizoen. In een zone van 10 meter worden geen bomen gekapt, ook niet buiten het broedseizoen.

Bij de afvoer (wegslepen en dergelijke) van de gekapte beplantingen wordt voorkomen dat bijzondere beschermde plantensoorten worden beschadigd.

6.6.4 Slootonderhoud

Het reguliere, vijf- à tienjaarlijkse onderhoud van watergangen waarbij nadrukkelijk *geen* sprake is van achterstallig onderhoud. Onder slootonderhoud vallen baggerwerkzaamheden en het schonen van (schouw)sloten.

Er is sprake van achterstallig onderhoud wanneer:

De werkzaamheden niet plaatsvinden in een reguliere cyclus.

Het een relatief forse ingreep betreft met een duidelijk fysieke invloed op de omgeving.

Er sprake is van een substantiële wijziging in de omstandigheden waarbij de habitat veranderd.

Als voorbeelden van achterstallig onderhoud kan worden genoemd: ophoging van kaden, sanering van een waterbodem, herprofilering van waterlopen.

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

Bagger en schoonsel blijven minimaal 24 uur op de kant liggen zodat organismen (deels) terug naar de watergang kunnen. Dit kan alleen wanneer de kwaliteit van het materiaal dat toelaat (kwaliteitsklasse 0 – 2). Binnen stedelijk gebied is het niet altijd gewenst / mogelijk bagger langer dan 24 uur op de kant te laten liggen, bijvoorbeeld in verband met mogelijke risico's van explosieven. Bagger en schoonsel wordt op ecologisch minder interessante delen gedeponeerde: in ieder geval niet op het talud van de sloot. De bagger en het schoonsel worden steekproefsgewijs gecontroleerd op de aanwezigheid van grotere aantallen vissen. Op plekken waar blijkt dat hoge aantallen vissen op het land worden gedeponeerde die niet op eigen kracht in de watergang terug kunnen komen, worden de vissen direct na de bagger- of schoningswerkzaamheden teruggezet.

Oever- en watervegetatie worden gefaseerd geschoond daar waar waarnemingen van bijzondere beschermde planten- en diersoorten bekend zijn. Als bijzondere vegetatie of bijzondere structuren aanwezig zijn dan wordt per schoning 50% van de vegetatie of structuren gehandhaafd (voor zover dit in verband met de waterafvoer mogelijk is). Tussen de schoningen zit minimaal 1 jaar, bij kwetsbare vegetatie (bijv. Krabbescheer) 2 à 3 jaar.

Groeiplaatsen van bijzondere beschermde plantensoorten (bijvoorbeeld orchideeën) worden gespaard door deze alleen te schonen na zaadzetting.

Werkzaamheden worden niet uitgevoerd tijdens het voortplantingsseizoen van beschermde vogel-, vis-, zoogdier- en amfibieënsoorten, dit is globaal de periode maart - augustus. De voorkeur gaat uit naar de minst kwetsbare periode voor deze groepen: augustus - september.

7. Bestendig gebruik

In dit hoofdstuk worden de werkzaamheden behandeld die verband houden met 'bestendig gebruik'. Beschreven wordt hoe bij deze werkzaamheden kan worden gehandeld zonder schade aan te richten aan beschermde planten- en diersoorten of hoe die schade zodanig beperkt kan blijven dat populaties van beschermde soorten geen gevaar lopen te verdwijnen. In het stappenplan (hoofdstuk 6) is de gedragslijn voor bestendig gebruik weergegeven.

7.1 Wat wordt verstaan onder 'bestendig gebruik'?

Onder 'bestendig gebruik' worden uiteenlopende, jaarlijks op dezelfde wijze terugkerende activiteiten verstaan die samenhangen met de landschappelijke kwaliteit van een gebied, en die daarin zijn ingepast (steeds gericht op behoud van de bestaande situatie).

Voorbeelden daarvan die relevant zijn in de gemeente Slochteren zijn:

(Instandhouding van) gemeentelijke recreatiegebieden (inclusief het beheer en onderhoud daarvan).

Evenementen (sport, muziek, shows, etc.) op daarvoor bestemde terreinen.

Werkzaamheden in het kader van beheer en onderhoud die niet kunnen worden gerekend tot de werkzaamheden die in paragraaf 6.1. worden genoemd.

Wanneer de activiteiten veranderen, bijvoorbeeld in frequentie, in omvang of intensiteit, dan is niet langer sprake van 'bestendig gebruik'. Essentieel is daarbij de mate waarin een bepaalde activiteit is toegelaten door het vigerende bestemmingsplan. Wanneer een zodanige wijziging van de activiteit plaatsvindt dat hiervoor een wijziging of een vrijstelling van het bestemmingsplan noodzakelijk is dan is niet langer sprake van 'bestendig gebruik'.

7.2 De juridische consequenties 'bestendig gebruik'

De vrijstelling voor werkzaamheden die verband houden met 'bestendig gebruik' geldt voor:

Artikel 8 t/m 12 Flora- en faunawet voor de soorten die genoemd worden in tabel 2 en voor alle vogelsoorten. In hoofdstuk 4 is uitgewerkt welke tabel 2-soorten en welke bedreigde soorten broedvogels in de gemeente Slochteren bekend zijn of worden verwacht.

Artikel 8, 9, 11 en 12 Flora- en faunawet voor de soorten die genoemd worden in tabel 3. De vrijstelling voor artikel 10 (dat artikel beschrijft het opzettelijk verontrusten van beschermde diersoorten) geldt voor deze soorten dus **niet** bij bestendig gebruik, hier dient 'zorgvuldig te worden gehandeld' en dient de zorgplicht te worden gerespecteerd (zie paragraaf 5.1.1 en 5.1.2).

7.3 Gemeentelijke recreatiegebieden

Onder recreatiegebieden worden verstaan: terreinen gericht op verblijfsrecreatie waaronder jachthavens, recreatieparken en campings. Beheer en onderhoud maken deel uit van de gedragsregels.

Hoe schade door bestaande gemeentelijke recreatiegebieden zoveel mogelijk kan worden voorkomen:

Afrastering wordt geplaatst en onderhouden ter plaatse van habitats van bijzondere beschermde soorten in de nabijheid van recreatiegebieden.

Verlichting wordt niet uitgebreid. Daar waar verlichtingsbronnen aanwezig zijn nabij gebieden die belangrijk zijn voor vleermuizen: bestaande armaturen vervangen door naar beneden stralende verlichtingsbronnen.

7.4 Evenementen (sport, muziek, shows, etc.) op daarvoor bestemde terreinen

Onder een evenement wordt verstaan: alle publieksgerichte buitenactiviteiten die worden georganiseerd ten behoeve van een relatief groot aantal bezoekers, waarvan een deel van buiten de regio afkomstig is, en die plaatsvinden in de openbare ruimte, die geluidshinder kunnen veroorzaken en waarvoor gemeentelijke vergunningen en/of ontheffingen nodig zijn.

Hoe schade zoveel mogelijk kan worden voorkomen:

Wanneer op het terrein broedende vogels aanwezig zijn zullen geen evenementen plaatsvinden tijdens het broedseizoen.

Evenementen met hoog geluidsniveau (concerten en dergelijke) worden niet georganiseerd ten tijde van het broedseizoen, wanneer in de directe omgeving (tot 200 meter afstand) bijzondere broedvogelsoorten (Rode Lijst) aanwezig zijn. Als sprake is van de aanwezigheid van zomerkolonies van vleermuizen in de directe nabijheid van het evenemententerrein, dan wordt in de periode mei - augustus na zonsondergang geen gebruik gemaakt van sterke verlichtingsbronnen en wordt geen gebruik gemaakt van versterkt geluid.

Openingsfeest G-50, Harkstede, 2009.

8. Natuurkalender

Volgens de *Flora- en faunawet* mag er nimmer verstoring, beschadiging, verontrusting etc. van flora en fauna plaatsvinden. De wet- en regelgeving voor natuurbescherming geeft geen exacte perioden aan voor het al dan niet verrichten van werkzaamheden.

De natuurkalender laat zien welke de meest ideale perioden zijn voor werkzaamheden (groen) en in welke perioden onder voorwaarde(n) kan worden gewerkt (geel). Als er noodzakelijkerwijs gewerkt moet worden in de 'rode' perioden, zal een ontheffing van de *Flora- en faunawet* moeten worden aangevraagd als er soorten voorkomen van tabel 3 (bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bijlage 1 van de 'AMVB artikel 75') van de *Flora- en faunawet* (februari 2005). In de uitvoeringsfase van een project draagt de projectleider er zorg voor dat de uitvoerder indien mogelijk werkt volgens de Natuurkalender en met een ondertekend afsprakenformulier *zorgvuldig handelen* (bijlage 3). Dat betekent dat perioden in acht worden genomen waarin niet of alleen onder voorwaarde(n) gewerkt kan worden, zodat planten en dieren niet onnodig worden verstoord of beschadigd. Voorafgaand aan de uitvoering worden afspraken vastgelegd inzake het toezicht op de werkzaamheden en de verslaglegging daarvan in een logboek.

Ter informatie staan hieronder de kwetsbare perioden voor planten en dieren en een lijst met voorwaarden voor de verschillende activiteiten in een project.

Planten

Bij planten is de bloeiperiode en de zaadzetting de meest kwetsbare periode. Hoewel elke plant of boom zijn eigen periode van bloeien kent, is in de Natuurkalender toch een algemene periode aangegeven. De categorieën van vegetatie zijn de kruiden- en ruigtevegetatie, de water- en oevervegetatie en bos- en struweelvegetatie.

Vogels

Bij vogels is de meest kwetsbare periode het broedseizoen. Hoewel elke vogelsoort zijn eigen periode van broeden kent, loopt de broedperiode van vogels ongeveer van half maart tot en met half juli.

Kleinere zoogdieren

De kwetsbare perioden van kleinere zoogdieren vallen ongeveer samen met de periode van het broedseizoen van vogels. De tijdstippen waarop de jongen worden geworpen, is daarbij richtinggevend. Onder de kleinere zoogdieren worden verstaan de marterachtigen, knaagdieren, muizen en egels.

Vleermuizen

De leefwijze van vleermuizen is sterk afhankelijk van holle bomen en gebouwen met spouwmuren en open daklijsten. Bijna het gehele jaar zitten vleermuizen in spleten van bomen of in spouwmuren van gebouwen. Ze houden er hun winterslaap, ze zogen daar hun jongen en in de paartijd worden de bomen gebruikt als toevluchtsoord.

Amfibieën / Reptielen

Amfibieën kennen een periode van winterrust. In deze periode zitten ze ondergedoken in de modder van poelen en watergangen of onder boomstronken en hout- en takkenstapels op het land. Wanneer de temperatuur oploopt, worden ze actief. De paddentrek begint soms al in maart. Vanaf medio april begint de voortplantingsperiode, de dieren verblijven dan in het water. Reptielen kennen eveneens een periode van winterrust. In deze periode zitten ze ondergedoken onder boomstronken en hout en takkenstapels op het land. Wanneer de temperatuur oploopt, worden ze actief. Vanaf maart begint de voortplantingsperiode; de dieren verblijven dan of op het land of aan en in het water.

Vissen

Vissen kennen een lange paaiperiode die duurt van maart tot en met september. In deze periode zijn ze uiterst kwetsbaar voor verstoring. Vissen houden ook een winterrust. In deze koude periode zijn ze weinig actief en beperkt mobiel. Ze leven dan diep in het water of op de bodem.

		Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Bebouwing													
Slopen	Gebouw met kleine zoogdieren												
	Gebouw met uilen												
	Gebouw met vleermuizen												
	Gebouw met zwaluwen												
Verbouwen / Renoveren	Gebouw met kleine zoogdieren												
	Gebouw met uilen												
	Gebouw met vleermuizen												
	Gebouw met zwaluwen												

		Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Houtige begroeiingen													
Snoeien/ Terugzetten/ Dunnen	Algemeen												
	Bomen - struiken kleine zoogdieren												
	Vleermuisbomen												
	Bomen met winterslaappl. Vogels												
Verwijderen/ Vellen/ Kappen	Algemeen												
	Bomen - struiken kleine zoogdieren												
	Vleermuisbomen												
	Bomen met winterslaappl. Vogels												

		Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Grazige vegetatie													
Maaien	Algemeen												
	Vegetatie met zoogdieren												
	Vegetatie met amfibieën												
	Vegetatie met reptielen												
Verwijderen/ Ophogen/ Afgraven	Algemeen												
	Vegetatie met zoogdieren												
	Vegetatie met amfibieën												
	Vegetatie met reptielen												
Ruige vegetatie													
Maaien	Algemeen												
	Vegetatie met zoogdieren												
	Vegetatie met amfibieën												
	Vegetatie met reptielen												
Verwijderen/ Ophogen/ Afgraven	Algemeen												
	Vegetatie met zoogdieren												
	Vegetatie met amfibieën												
	Vegetatie met reptielen												

		Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Opgespoten terreinen													
Ophogen/afgraven	Algemeen												
Braakliggende terreinen													
Ophogen/afgraven/opslag	Algemeen												

		Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Wateren													
Dempen													
Baggeren													
Schonen													
Graven													
Aanbrengen													
Bruggen/duikers/damwanden bij nieuwe wateren													
Bruggen/duikers/damwanden bij bestaande wateren													
Oevervegetatie													
Maaien	Riet en ruigten												
Afgraven													
Ophogen													
Watervegetatie													
Maaien													

 Optimale periode voor werkzaamheden.

 Acceptabele periode voor werkzaamheden.

 Uitvoering van werkzaamheden voorkomen of alleen, wanneer een ontheffing ex. artikel 75 van de Flora- en faunawet is afgegeven.

9. Conclusies en aanbevelingen

De gemeente Slochteren heeft voor het grootste deel een lage natuurwaarde van weinig belang voor beschermde planten- en diersoorten. Plaatselijk heeft de gemeente een redelijke tot zeer hoge waarde. Dit betreft met name geïsoleerde delen van de gemeente en het gebied van Midden-Groningen (Ecologische Hoofdstructuur) met de aangrenzende delen. Van een negatief effect op de flora en fauna in de gemeente is momenteel nauwelijks sprake. Het is niet bekend welke ingrepen in de toekomst plaats zullen vinden binnen de gemeentegrenzen. Indien ontwikkelingen in de toekomst worden gepland dient men per geval de effecten op natuurwaarden te toetsen en hierbij, indien mogelijk, rekening te houden met de samenhang en waarde van de ecologisch verbindende structuren.

De dichtstbijzijnde Speciale Beschermingszone in het kader van de EU-habitatrichtlijn (Zuidlaardermeer) bevindt zich op één kilometer afstand ten zuidwesten van de gemeente Slochteren en zal waarschijnlijk geen negatieve effecten van mogelijke toekomstige ingrepen ondervinden. Hierbij dient men in de toekomst rekening te houden met de functie van de verbindingszone tussen de speciale beschermingszone ten zuidwesten van de gemeente en het natuurontwikkelingsgebied van Midden-Groningen. Versnippering van de (grotendeels nog te ontwikkelen) Ecologische Hoofdstructuur door het plangebied dient bij inrichtingsplannen te worden uitgesloten.

Aanbevelingen

Voor de implementatie en het dagelijks gebruik van de Ecologische basiskaart bij de gemeente is het gewenst dat bij de gemeente enkele vaste medewerkers worden aangewezen die er mee werken. Door geregeld met deze materie te werken raakt men vertrouwd met het inschatten van ecologische zaken en de problematiek van ontheffingverlening.

10. Literatuur

Bergmans, W. en A. Zuiderwijk, 1986; Atlas van de Nederlandse Amfibieën en Reptielen. Vijfde herpetogeografisch Verslag. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging en Nederlandse Vereniging voor Herpetologie en Terrariumkunde "Lacerta".

Bijkerk, W. 2004, Vegetatiekarteringen in Oost Groningen van de objecten Baggerputten, De Wiede en het Adriaan Tripbos (2003). A&W-rapport 476. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.

Bijkerk, J., C.J.E. Brochard, B. Koole & R. Koelman (VZZ). 2006. Toetsing Flora- en faunawet in verband met het actualiseren van de bestemmingsplannen van de gemeente Slochteren. Rapport 2006-092, Bureau Koeman en Bijkerk, Haren.

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992; Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

De Groene Ruimte B.V., Beheerplan groen Slochteren, augustus 2004.

De Natuurwaarden van de Fraeylemaborg, K. Bevaart & P. Schaap, Stichting PHB, december 2004.

De Heikikker in Meerstad, RAVON, december 2008.

Dijk A.J. van, F. Hustings & M. van der Weide, 2004; Handleiding Landelijk Soortonderzoek Broedvogels, SOVON, Beek-Ubbergen.

Douwes, R. 1995. Verslag van de vegetatiecartering van de oeverlanden van het Schildmeer, september 1994 (inclusief lijsten van de aangetroffen plantensoorten, mossen en paddestoelen). Staatsbosbeheer/ Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Gebiedplan Ganzen foerageergebieden Provincie Groningen, 2005.

Jongman, M. 2003. Vegetatiekartering Oeverlanden Schildmeer (object Duurswold) 2002. EGG consult, Jongman ecologisch advies, Groningen. Rapportnummer EGG-mj 439-1. In opdracht van Staatsbosbeheer Regio Groningen-Drenthe.

Ketelaar, R. & B. van de Wetering (2000). Herstelplan groene glazenmaker in Groningen. Rapport VS2000.21, De Vlinderstichting, Wageningen.

Koelman, R.M., 2003a. Natuurtoets Harkstede 2003; vleermuizen. Rapport van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.

Koelman, R.M., 2003b. Natuurtoets Schildwolde-Schatterswold; vleermuizen rapport van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.

Koelman, R.M., 2004. Vleermuizen op het landgoed De Fraeylemaborg te Slochteren. Een overzicht van de periode 1990-2004. VZZ-rapport nummer 2004.043. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997; Atlas van de Nederlandse vleermuizen (2e druk).

LNv, 2004, Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, november 2004. Besluit TRCJZ/ 2004/ 5727, houdende vaststelling van Rode lijsten flora en fauna. Gepubliceerd in de Staatscourant van 11 november 2004, nr. 218.

Luijten, L. 2004. RAVON Vissenweekend Midden-Groningen 2000. Publicatiebureau Stichting RAVON/ Staatsbosbeheer, Nijmegen/ Midwolda.

Meijden, R. van der, 1999, Heukels' Interactieve Flora van Nederland.

Ministerie LNV, 2005 Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten. De Flora- en faunawet in de praktijk, informatie over vrijstellingen, ontheffingen en gedragscodes.

Nie, H.W. de, 1986; Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002; Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5.

Natuurloket, website met per kilometerhok gegevens over de aanwezigheid van planten en dieren in Nederland, www.natuurloket.nl

SOVON Vogelonderzoek Nederland, www.sovon.nl

RAVON, Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland, www.ravon.nl

De Vlinderstichting, www.vlinderstichting.nl

Zoogdiervereniging VZZ, www.vzz.nl

Werkgroep Natuur en Landschap Duurswold, www.werkgroepnld.nl.

Werkgroep Avifauna Groningen, www.avifaunagroningen.nl

Bijlage 1
Tabel 1- 2- en 3-soorten Flora- en faunawet

Tabel 1: Algemene soorten

Zoogdieren

Aardmuis
Bosmuis
Dwergmuis
Bunzing
Dwergspitsmuis
Egel
Gewone bosspitsmuis
Haas
Hermelijn
Huisspitsmuis
Konijn
Mol
Ondergrondse woelmuis
Ree
Rosse woelmuis
Tweekleurige bosspitsmuis
Veldmuis
Vos
Wezel
Woelrat

Microtus agrestis
Apodemus sylvaticus
Micromys minutus
Mustela putorius
Sorex minutus
Erinaceus europeus
Sorex araneus
Lepus europeus
Mustela erminea
Crocidura russula
Oryctolagus cuniculus
Talpa europea
Pitymys subterraneus
Capreolus capreolus
Clethrionomys glareolus
Sorex coronatus
Microtus arvalis
Vulpes vulpes
Mustela nivalis
Arvicola terrestris

Reptielen en amfibieën

Bruine kikker
Gewone pad
Middelste groene kikker
Kleine watersalamander
Meerkikker

Rana temporaria
Bufo bufo
Rana esculenta
Triturus vulgaris
Rana ridibunda

Mieren

Behaarde rode bosmier
Kale rode bosmier
Stronkmier
Zwartrugbosmier

Formica rufa
Formica polyctena
Formica truncorum
Formica pratensis

Slakken

Wijngaardslak

Helix pomatia

Vaatplanten

Aardaker
Akkerklokje
Brede wespenorchis
Breed klokje
Dotterbloem
Gewone vogelmelk
Grasklokje
Grote kaardenbol
Kleine maagdenpalm
Knikkende vogelmelk
Koningsvaren
Slanke sleutelbloem
Zwanenbloem

Lathyrus tuberosus
Campanula rapunculoides
Epipactis helleborine
Campanula latifolia
Caltha palustris
Ornithogalum umbellatum
Campanula rotundifolia
Dipsacus fullonum
Vinca minor
Ornithogalum nutans
Osmunda regalis
Primula elatior
Butomus umbellatus

Tabel 2: Overige soorten

Vogels	Alle inheemse vogelsoorten
Zoogdieren	
Damhert	Dama dama
Edelhert	Cervus elaphus
Eekhoorn	Sciurus vulgaris
Grijze zeehond	Halichoerus grypus
Grote bosmuis	Apodemus flavicollis
Steenmarter	Martes foina
Wild zwijn	Sus scrofa
Reptielen en amfibieën	
Alpenwatersalamander	Triturus alpestris
Levendbarende hagedis	Lacerta vivipara
Dagvlinders	
Moerasparelmoervlinder	Euphydryas aurinia
Vals heideblauwtje	Lycaeides idas
Vissen	
Bermpje	Noemacheilus barbatulus
Kleine modderkruiper	Cobitis taenia
Meerval	Silurus glanis
Rivierdonderpad	Cottus gobio
Vaatplanten	
Aangebrande orchis	Orchis ustulata
Aapjesorchis	Orchis simia
Beenbreek	Narthecium ossifragum
Bergklokje	Campanula rhomboidalis
Bergnachtorchis	Platanthera chlorantha
Bijenorchis	Ophrys apifera
Blaasvaren	Cystopteris fragilis
Blauwe zeedistel	Eryngium maritimum
Bleek bosvogeltje	Cephalanthera damasonium
Bokkenorchis	Himantoglossum hircinum
Brede orchis	Dactylorhiza majalis majalis
Bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens
Daslook	Allium ursinum
Dennenorchis	Goodyera repens
Duitse gentiaan	Gentianella germanica
Franjegentiaan	Gentianella ciliata
Geelgroene wespenorchis	Epipactis muelleri
Gele helmbloem	Pseudofumaria lutea
Gevlekte orchis	Dactylorhiza maculata
Groene nachtorchis	Coeloglossum viride
Groensteel	Asplenium viride
Grote keverorchis	Listera ovata
Grote muggenorchis	Gymnadenia conopsea
Gulden sleutelbloem	Primula veris
Harlekijn	Orchis morio
Herfstschroeforchis	Spiranthes spiralis
Hondskruid	Anacamptis pyramidalis
Honingorchis	Herminium monorchis
Jeneverbes	Juniperus communis
Klein glaskruid	Parietaria judaica

Kleine keverorchis
 Kleine zonnedaauw
 Klokjesgentiaan
 Kluwenklokje
 Koraalwortel
 Kruisbladgentiaan
 Lange ereprijs
 Lange zonnedaauw
 Mannetjesorchis
 Maretak
 Moeraswespenorchis
 Muurbloem
 Parnassia
 Pijlscheefkelk
 Poppenorchis
 Prachtklokje
 Purperorchis
 Rapunzelklokje
 Rechte driehoeksvaren
 Rietorchis
 Ronde zonnedaauw
 Rood bosvogeltje
 Ruig klokje
 Schubvaren
 Slanke gentiaan
 Soldaatje
 Spaanse ruiter
 Steenanjer
 Steenbreekvaren
 Stengelloze sleutelbloem
 Stengelomvattend havikskruid
 Stijf hardgras
 Tongvaren
 Valkruid
 Veenmosorchis
 Veldgentiaan
 Veldsalie
 Vleeskleurige orchis
 Vliegenorchis
 Vogelnestje
 Voorjaarsadonis
 Wantsenorchis
 Waterdrieblad
 Weideklokje
 Welriekende nachtorchis
 Wilde gagel
 Wilde herfsttijloos
 Wilde kievitsbloem
 Wilde marjolein
 Wit bosvogeltje
 Witte muggenorchis
 Zinkviooltje
 Zomerklokje
 Zwartsteel

Kevers

Vliegend hert

Kreeftachtigen

Rivierkreeft

Listera cordata
 Drosera intermedia
 Gentiana pneumonanthe
 Campanula glomerata
 Corallorhiza trifida
 Gentiana cruciata
 Veronica longifolia
 Drosera anglica
 Orchis mascula
 Viscum album
 Epipactis palustris
 Erysimum cheiri
 Parnassia palustris
 Arabis hirsuto sagittata
 Aceras anthropophorum
 Campanula persicifolia
 Orchis purpurea
 Campanula rapunculus
 Gymnocarpium robertianum
 Dactylorhiza majalis praetermissa
 Drosera rotundifolia
 Cephalanthera rubra
 Campanula trachelium
 Ceterach officinarum
 Gentianella amarella
 Orchis militaris
 Cirsium dissectum
 Dianthus deltoides
 Asplenium trichomanes
 Primula vulgaris
 Hieracium amplexicaule
 Catapodium rigidum
 Asplenium scolopendrium
 Arnica montana
 Hammarbya paludosa
 Gentianella campestris
 Salvia pratensis
 Dactylorhiza incarnata
 Ophrys insectifera
 Neottia nidus-avis
 Adonis vernalis
 Orchis coriophora
 Menyanthes trifoliata
 Campanula patula
 Platanthera bifolia
 Myrica gale
 Colchicum autumnale
 Fritillaria meleagris
 Origanum vulgare
 Cephalanthera longifolia
 Pseudorchis albida
 Viola lutea calaminaria
 Leucojum aestivum
 Asplenium adiantum-nigrum

Lucanus cervus

Astacus astacus

Tabel 3: soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Zoogdieren

Das	<i>Meles meles</i>
Boommarter	<i>Martes martes</i>
Eikelmuis	<i>Eliomys quercinus</i>
Gewone zeehond	<i>Phoca vitulina</i>
Veldspitsmuis	<i>Crocidura leucodon</i>
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>

Reptielen en amfibieën

Adder	<i>Vipera berus</i>
Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>
Ringslang	<i>Natrix natrix</i>
Vinpootsalamander	<i>Triturus helveticus</i>
Vuursalamander	<i>Salamandra salamandra</i>

Vissen

Beekprik	<i>Lampetra planeri</i>
Bittervoorn	<i>Rhodeus cericeus</i>
Elrits	<i>Phoxinus phoxinus</i>
Gestippelde alver	<i>Alburnoides bipunctatus</i>
Grote modderkruiper	<i>Misgurnus fossilis</i>
Rivierprik	<i>Lampetra fluviatilis</i>

Dagvlinders

Bruin dikkopje	<i>Erynnis tages</i>
Dwergblauwtje	<i>Cupido minimus</i>
Dwergdikkopje	<i>Thymelicus acteon</i>
Groot geaderd witje	<i>Aporia crataegi</i>
Grote ijsvogelvlinder	<i>Limenitis populi</i>
Heideblauwtje	<i>Plebejus argus</i>
Iepepage	<i>Strymonidia w-album</i>
Kalkgraslanddikkopje	<i>Spialia sertorius</i>
Keizersmantel	<i>Argynnis paphia</i>
Klaverblauwtje	<i>Cyaniris semiargus</i>
Purperstreepparelmoervlinder	<i>Brenthis ino</i>
Rode vuurvlinder	<i>Palaeochrysophanus hippothoe</i>
Rouwmantel	<i>Nymphalis antiopa</i>
Tweekleurig hooibeestje	<i>Coenonympha arcania</i>
Veenbesparelmoervlinder	<i>Bolaria aquilonais</i>
Veenhooibeestje	<i>Coenonympha tullia</i>
Veldparelmoervlinder	<i>Melitaea cinxia</i>
Woudparelmoervlinder	<i>Melitaea diamina</i>
Zilvervlek	<i>Clossiana euphrosyne</i>

Vaatplanten

Groot zeegras	<i>Zostera marina</i>
---------------	-----------------------

Tabel 3: soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Bijlage IV HR

Zoogdieren

Baardvleermuis	Myotis mystacinus
Bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii
Bever	Castor fiber
Bosvleermuis	Nyctalus leisleri
Brandt's vleermuis	Myotis brandtii
Bruinvis	Phocoena phocoena
Euraziatische lynx	Lynx lynx
Franjestaart	Myotis nattereri
Gewone dolfin	Delphinus delphis
Gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus
Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus
Grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus
Grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum
Hamster	Cricetus cricetus
Hazelmuis	Muscardinus avellanarius
Ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus
Kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus
Kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros
Laatvlieger	Eptesicus serotinus
Meervleermuis	Myotis dasycneme
Mopsvleermuis	Barbastella barbastellus
Nathusius' dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii
Noordse woelmuis	Microtus oeconomus
Otter	Lutra lutra
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula
Tuimelaar	Tursiops truncatus
Tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus
Vale vleermuis	Myotis myotis
Watervleermuis	Myotis daubentonii
Wilde kat	Felis silvestris
Witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus
Witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris

Reptielen en amfibieën

Boomkikker	Hyla arborea
Geelbuikvuurpad	Bombina variegata
Gladde slang	Coronella austriacus
Heikikker	Rana arvalis
Kamsalamander	Triturus cristatus
Knoflookpad	Pelobates fuscus
Muurhagedis	Podarcis muralis
Poelkikker	Rana lessonae
Rugstreeppad	Bufo calamita
Vroedmeesterpad	Alytes obstetricans
Zandhagedis	Lacerta agilis

Tabel 3: soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Dagvlinders

Donker pimperlblauwtje	Maculinea nausithous
Grote vuurvlinder	Lycaena dispar
Pimperlblauwtje	Maculinea teleius
Tijmblauwtje	Maculinea arion
Zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero

Libellen

Bronslibel	Oxygastra curtisii
Gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
Gevlekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis
Groene glazenmaker	Aeshna viridis
Noordse winterjuffer	Sympecma paedisca
Oostelijke witsnuitlibel	Leucorrhinia albifrons
Rivierrombout	Stylurus flavipes
Sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis

Vissen

Houting	Conegonus oxyrrhynchus
Steur	Acipenser sturio

Vaatplanten

Drijvende waterweegbree	Luronium natans
Groenknolorchis	Liparis loeselii
Kruipend moerasscherm	Apium repens
Zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis

Kevers

Brede geelrandwaterroofkever	Dytiscus latissimus
Gestreepte waterroofkever	Graphoderus bilineatus
Heldenbok	Cerambyx cerdo
Juchtleerkever	Osmoderma eremita

Tweekleppigen

Bataafse stroommossel	Unio crassus
-----------------------	--------------

Bijlage 2
Lijst met ingezaaide mengsels en stinzenplanten
in dorpsrandparken met locaties

Ingebrachte vaatplanten Dorpsrandpark periode 2006 - 2008:

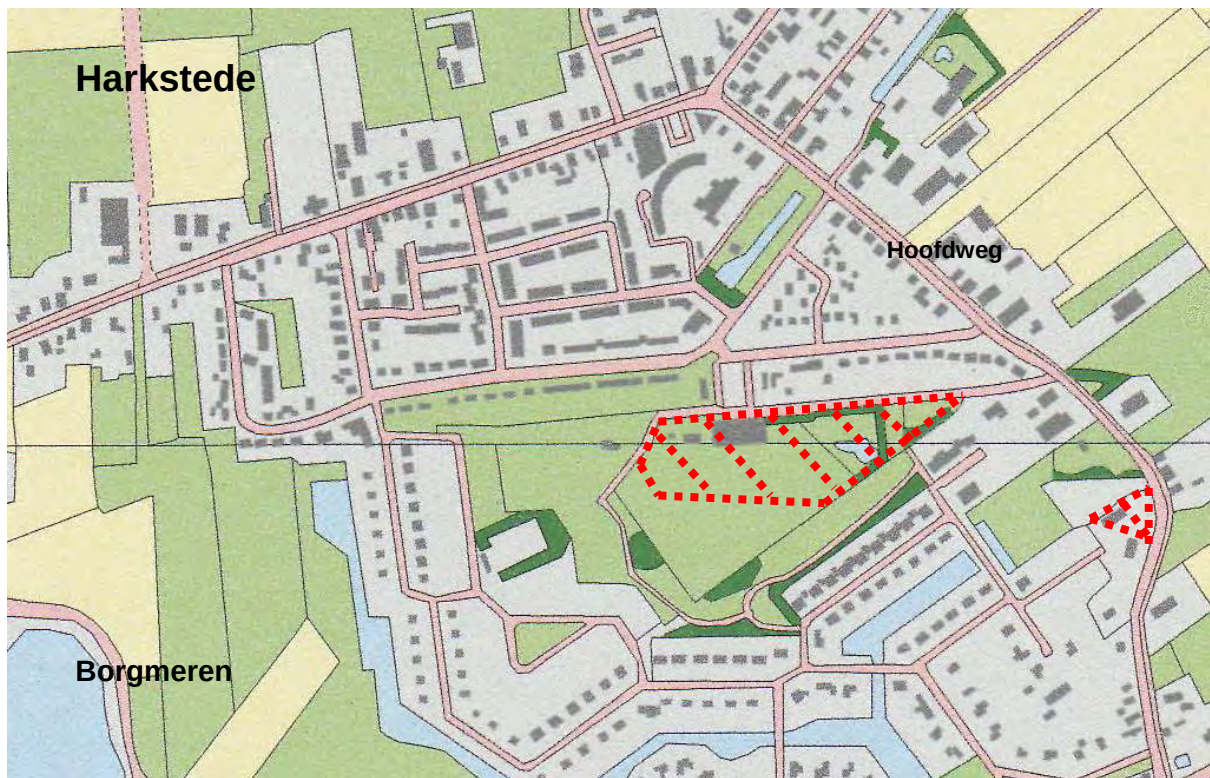
Aardker	<i>Lathyrus tuberosus</i>	F1
Akkerhoornbloem	<i>Cerastium arvense</i>	F1
Akkerklokje	<i>Campanula rapunculoides</i>	R3
Akkerleeuwenbek	<i>Misopates orontium</i>	X1
Beemd Kroon	<i>Knaulia arvensis</i>	R3
Beemdooievaarsbek	<i>Geranium pratense</i>	
Bilzekruid	<i>Hyoscyamus niger</i>	
Blaassilene	<i>Silene vulgaris</i>	
Blauw gliedkruid	<i>Scutellaria galericulata</i>	
Bleke klapproos	<i>Papaver dubium</i>	S
Boerenkrokus	<i>Crocus tommasinianus</i>	R1
Boerenwormkruid	<i>Tanacetum vulgare</i>	R3
Bolderik	<i>Agrostemma githago</i>	S
Bonte gele dovenetel	<i>Lamium galeobdolon</i> cv. <i>florentinum</i>	
Borstelkrans	<i>Clinopodium vulgare</i>	
Bosandoorn	<i>Stachys sylvatica</i>	
Bosanemoon	<i>Anemone nemorosa</i>	
Bosrank	<i>Clematis vitalba</i>	
Bostulp	<i>Tulipa sylvestris</i>	
Bosvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis sylvatica</i>	
Cipreswolfsmelk	<i>Euphorbia cyparissias</i>	
Citroengele honingklaver	<i>Melilotus officinalis</i>	
Daslook	<i>Allium ursinum</i>	F2/ S
Gewone duivekervel	<i>Fumaria officinalis</i>	R3/ X1
Echt bitterkruid	<i>Picris hieracioides</i>	R3
Echte guldenroede	<i>Solidago virgaurea</i>	
Echte heemst	<i>Athaea officinalis</i>	
Echte kamille	<i>Matricaria recutita</i>	X1
Echte koekoeksbloem	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	
Echte valerian	<i>Valeriana officinalis</i>	
Egelboterbloem	<i>Ranunculus flammula</i>	
Flutenkruid	<i>Anthriscus sylvestris</i>	
Frans silene	<i>Silene gallica</i>	R1
Geel nagelkruid	<i>Geum urbanum</i>	
Geel walstro	<i>Galium verum</i>	
Gele anemoon	<i>Anemone ranunculoides</i>	S
Gele ganzenbloem	<i>Chrysanthemum segetum</i>	X3
Gele lis	<i>Iris pseudacorus</i>	
Gele morgenster	<i>Tragopogon pratensis</i> subsp. <i>pratensis</i>	
Geoorde zuring	<i>Rumex thyrsiflorus</i>	
Gevelekte aronskelk	<i>Arum maculatum</i>	S
Geveleld hertschooi	<i>Hypericum tetrapterum</i>	
Gewone agrimonie	<i>Agrimonia eupatoria</i>	R3
Gewone berenklauw	<i>Heracleum sphondylium</i>	
Gewone brunel	<i>Prunella vulgaris</i>	
Gewone dotterbloem	<i>Callitha palustris</i> subsp. <i>palustris</i>	F1
Gewone duivekervel	<i>Fumaria officinalis</i>	
Gewone engelwortel	<i>Angelica sylvestris</i>	
Gewone margriet	<i>Leucanthemum vulgare</i>	
Gewone ossentong	<i>Anchusa officinalis</i>	
Gewone reigersbek	<i>Erodium cicutarium</i> subsp. <i>cicutarium</i>	
Gewone salomonszegel	<i>Polygonatum multiflorum</i>	S
Gewone smeerwortel	<i>Symphytum officinale</i>	

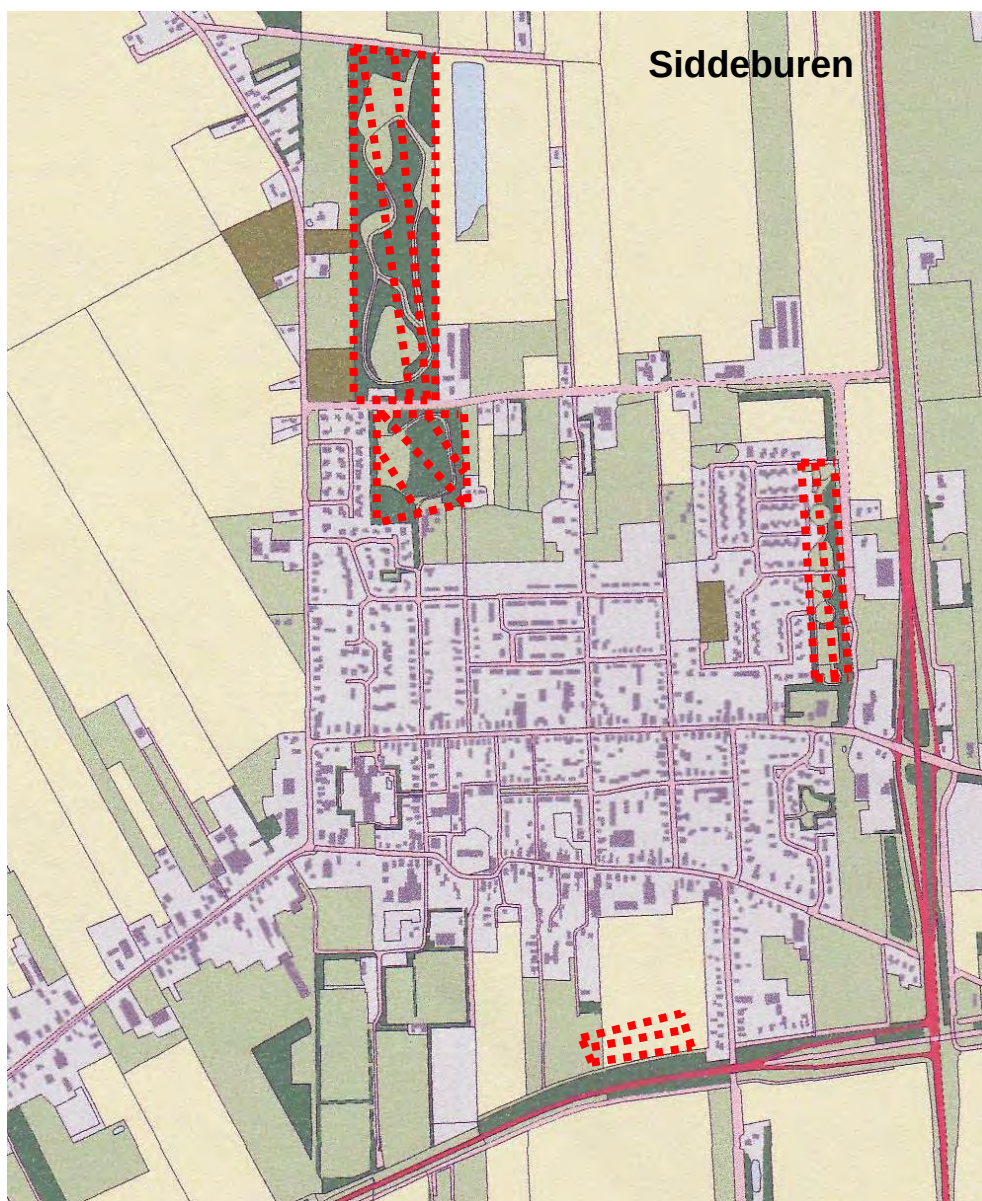
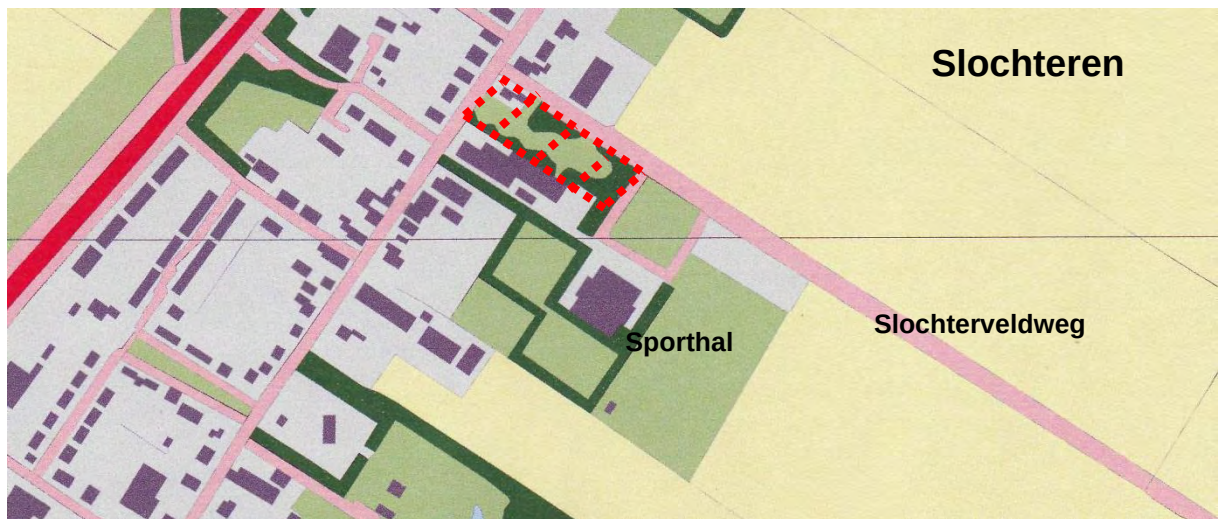
Gewone spurrie	<i>Spergula arvensis</i>	F1/ S
Gewone vogelmelk	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	
Gewoon Barbarakruid	<i>Barbarea vulgaris</i>	
Gewoon biggekruide	<i>Hypochaeris radicata</i>	
Gewoon duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>	
Gewoon reukgras	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	
Gewoon struisgras	<i>Agrostis capillaris</i>	
Gewoon vingerhoedskruid	<i>Digitalis purpurea</i>	R4
Glad pareizaad	<i>Lithospermum officinale</i>	
Glad walstro	<i>Galium mollugo</i>	
Glanshaver	<i>Arrhenatherum elatius</i>	
Goudgele honingklaver	<i>Melilotus altissimus</i>	
Goudhaver	<i>Trisetum flavescens</i>	
Grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>	F1
Grasmuur	<i>Stellaria graminea</i>	R2
Groot kaasjeskruid	<i>Malva sylvestris</i>	
Groot spiegelklokje	<i>Legousia speculum-veneris</i>	
Groot streepzaad	<i>Crepis biennis</i>	
Grote bevernel	<i>Pimpinella major</i>	
Grote boterbloem	<i>Ranunculus lingua</i>	R3
Grote centaurie	<i>Centaurea scabiosa</i>	
Grote kattenstaart	<i>Lythrum salicaria</i>	
Grote klapproos	<i>Papaver rhoeas</i>	
Grote pimpernel	<i>Sanguisorba officinalis</i>	X1
Grote ratelaar	<i>Rhinanthus angustifolius</i>	
Grote teunisbloem	<i>Oenothera erythrosepala</i>	
Grote waterweegbree	<i>Alisma plantago-aquatica</i>	F2/ R3/ S
Grote wederik	<i>Lysimachia vulgaris</i>	S
Gulden sleutelbloem	<i>Primula veris</i>	R4
Haarlems klokkenspel	<i>Saxifraga granulata Plena</i>	
Hangende zegge	<i>Carex pendula</i>	S
Hartvormige voorjaarszonnebloem	<i>Epilobium hirsutum</i>	
Hazenpootje	<i>Doronicum pardalianches</i>	
Heelblaadjes	<i>Trifolium arvense</i>	
Heggenduizendknoop	<i>Pulicaria dysenterica</i>	
Heksenmelk	<i>Fallopia diutetorum</i>	R2/ S
Herfststijloos	<i>Euphorbia esula</i>	
Hoge cyperzegge	<i>Colchicum autumnale</i>	
Holwortel	<i>Carex pseudocyperus</i>	S
Hondstand	<i>Corydalis cava</i>	S
Hop	<i>Erythronium dens-canis</i>	
Hopklaver	<i>Humulus lupulus</i>	
Ijzervard	<i>Medicago lupulina</i>	R3
Italiaanse aronskelk	<i>Verbena officinalis</i>	S
Jakobskruid	<i>Arum italicum</i>	
Kale jonker	<i>Senecio jacobaea</i>	
Karwijvarkenskervel	<i>Cirsium palustre</i>	
Kattendoorn	<i>Peucedanum carvifolia</i>	R3
Kegelsilene	<i>Ononis repens</i> subsp. <i>spinosa</i>	
Klavervreter	<i>Silene conica</i>	R3
Kleine bevernel	<i>Orobancha minor</i>	
Kleine klaver	<i>Pimpinella saxifraga</i>	
Kleine leeuwentand	<i>Trifolium dubium</i>	
Kleine maagdenpalm	<i>Leontodon saxatilis</i>	S
Kleine ratelaar	<i>Vinca minor</i>	R3
Kleine ruit	<i>Rhinanthus minor</i>	
	<i>Thalictrum minus</i>	

Klein streepzaad	<i>Crepis capillaris</i>	
Klimop	<i>Hedera helix</i>	
Knikkend vogelmelk	<i>Ornithogelum nutans</i>	S
Knolboterbloem	<i>Ranunculus bulbosus</i>	
Knoopkruid	<i>Centaurea jacea</i>	
Koekruid	<i>Vaccaria hispanica</i>	
Koninginnekruid	<i>Eupatorium cannabinum</i>	
Koningskaars	<i>Verbascum thapsus</i>	
Korenbloem	<i>Centaurea cyanus</i>	X3
Kraailook	<i>Allium vineale</i>	
Krabbenscheer	<i>Stratiotes dioides</i>	X1
Kromhals	<i>Anchusa arvensis</i>	
Kruipende boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>	
Lenteklokje	<i>Leucojum vernum</i>	S
Lelietje-der-dalen	<i>Convallaria majus</i>	S
Liggende klaver	<i>Trifolium campestre</i>	
Look-zonder-look	<i>Alliaria petiolata</i>	
Meikeppe	<i>Peucedanum palustre</i>	
Middelste teunisbloem	<i>Oenothera biennis</i>	
Moerasandoorn	<i>Stachys palustris</i>	
Moerskarterblad	<i>Pedicularis palustris</i>	R3
Moerskruiskruid	<i>Senecio paludosus</i>	
Moersrolklaver	<i>Lotus pedunculatus</i>	
Moerasspirea	<i>Filipendula ulmaria</i>	
Moerasvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis scorpioides</i>	
Moerasviooltje	<i>Viola palustris</i>	
Moeraswalstro	<i>Galium palustre</i>	
Moeraswolfsmelk	<i>Euphorbia palustris</i>	R3
Muskuskaasjeskruid	<i>Mahva moschata</i>	
Nachtkoekoeksbloem	<i>Silene noctiflora</i>	
Oosterse morgenster	<i>Tragopogon pratensis</i> subsp. <i>orientalis</i>	
Paarse morgenster	<i>Tragopogon porrifolius</i>	
Paddenrus	<i>Juncus subnodulosus</i>	
Pastinaak	<i>Pastinaca sativa</i>	
Peen	<i>Daucus carota</i>	
Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>	
Poelruit	<i>Thalictrum flavum</i>	
Prachtklokje	<i>Campanula persicifolia</i>	F2/ R1
Rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>praetermissa</i>	F2/ R3
Rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>	F2/ R3
Reukeloze kamille	<i>Tripleurospermum maritimum</i>	
Rietzwenkgras	<i>Festuca arundinacea</i>	
Robertskruid	<i>Geranium robertianum</i>	
Rode klaver	<i>Trifolium pratense</i>	
Rood guichelheil	<i>Anagallis arvensis</i> subsp. <i>arvensis</i>	
Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra</i>	
Ruige leeuwentand	<i>Leontodon hispidus</i>	
Ruige weegbree	<i>Plantago media</i>	X1
Ruig klokje	<i>Campanula trachelium</i>	F2/ R3
Salomonsezegel	<i>Polygonatum multiflorum</i>	S
Schapenzuring	<i>Rumex acetosella</i>	
Schermhavikskruid	<i>Hieracium umbellatum</i>	
Scherpe boterbloem	<i>Ranunculus acris</i>	
Scherpe zegge	<i>Carex acuta</i>	
Slangenkruid	<i>Echium vulgare</i>	
Stalkaars	<i>Verbascum densiflorum</i>	
Steenanjer	<i>Dianthus deltoides</i>	F2/ R4

Sint-Janskruid	<i>Hypericum perforatum</i>	
Smalle rolklaver	<i>Lotus glaber</i>	
Smalle weegbree	<i>Plantago lanceolata</i>	
Sneeuwkllokje	<i>Galanthus nivalis</i>	S
Stijf havikskruid	<i>Hieracium laevigatum</i>	
Stinkende gouwe	<i>Chelidonium majus</i>	
Valse salie	<i>Teucrium scorodonia</i>	
Veldiathyrus	<i>Lathyrus pratensis</i>	
Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>	F2/X4
Veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>	
Vertakte leeuwentand	<i>Leontodon autumnalis</i>	
Viltig kruiskruid	<i>Senecio ericifolius</i>	
Vingerhelmbloem	<i>Corydalis solida</i>	S
Vlasbekje	<i>Linaria vulgaris</i>	
Vogelwikkje	<i>Vicia cracca</i>	
Wateraardbei	<i>Potentilla palustris</i>	X3
Waterdrieblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>	F2
Watergentiaan	<i>Nymphaoides peltata</i>	
Waterkruiskruid	<i>Senecio aquaticus</i>	
Watermunt	<i>Mentha aquatica</i>	
Wede	<i>Isatis tinctoria</i>	
Welriekende agrimonie	<i>Agrimonia procera</i>	R3
Wilde akelei	<i>Aquilegia vulgaris</i>	R1
Wilde bertram	<i>Achillea ptarmica</i>	X1
Wilde cichorei	<i>Cichorium intybus</i>	
Wilde hyacint	<i>Scilla non-scripta</i>	S
Wilde kamperfoelie	<i>Lonicera periclymenum</i>	
Wilde kievitsbloem	<i>Fritillaria meleagris</i>	F2/ R3
Wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>	F2/ R3
Wilde reseda	<i>Reseda lutea</i>	
Wilde ridderspoor	<i>Consolida regalis</i>	R1
Wilgentroosje	<i>Chamerion angustifolium</i>	
Winteraconiet	<i>Eranthus hyemalis</i>	
Witte honingklaver	<i>Mellilotus albus</i>	S
Wolfspoot	<i>Lycopus europaeus</i>	
Wondklaver	<i>Anthyllis vulneraria</i>	
Wouw	<i>Reseda luteola</i>	R3/ X1
Zachte dravik	<i>Bromus hordeaceus</i>	
Zeeprkruid	<i>Saponaria officinalis</i>	
Zilver schoon	<i>Potentilla anserina</i>	
Zomerkllokje	<i>Leucojum aestivum</i>	
Zwarte toorts	<i>Verbascum nigrum</i>	F2/ R3 /S
F1	tabel 1 soort F & F-wet	
F2	tabel 2 soort F & F-wet	
F3	tabel 3 soort F & F-wet	
R1	tabel 1 soort rode lijst (Heukels Flora)	
R2	tabel 2 soort rode lijst (Heukels Flora)	
R3	tabel 3 soort rode lijst (Heukels Flora)	
R4	tabel 4 soort rode lijst (Heukels Flora)	
S	stinsplant	
X1	achteruitgaande soort (Koster)	
X2	sterk achteruitgaande soort (Koster)	
X3	bedreigde soort (Koster)	
X4	sterk bedreigde soort (Koster)	

Locaties waar ingezaaide mengsels en stinzenplanten zijn ingebracht.

Bijlage 3
Afsprakenformulier “zorgvuldig handelen”

Afsprakenformulier “zorgvuldig handelen”

De aannemer/uitvoerder zorgt ervoor dat de werkzaamheden conform de in onderstaand afsprakenformulier vastgelegde afspraken plaatsvinden. In dit afsprakenformulier legt de projectleider/eigenaar afspraken met de aannemer/uitvoerder met betrekking tot ‘zorgvuldig werken’ vast. Minimaal twee weken voor aanvang van de werkzaamheden wordt onderstaand afsprakenformulier ondertekend door de projectleider/eigenaar. De aannemer/uitvoerder ondertekent als blijk van ontvangst, kennisname en akkoord. Het afsprakenformulier wordt in tweevoud opgemaakt, projectleider/eigenaar en aannemer/uitvoerder behouden elk een getekend exemplaar. Het personeel en eventuele onderaannemers wordt door de aannemer/uitvoerder geïnformeerd over onderstaande afspraken.

Locatie:

Datum:

Naam project:

Elementen die worden gespaard en worden ontzien tijdens werkzaamheden

Broedgevallen langs sloten

Nesten van kolonievogels

*Nesten van o.a. roofvogels, uilen, spechten
en zwaluwen*

Bomen met holen en spleten

Waterelement of oever

Rietland

Braakliggend terrein

Plantsoen of groensingel

Bomenrij of waardevolle boom

Park

Anderszins te sparen waardevolle elementen

Beschermde plantensoorten

Overige

Andere afspraken:

Projectleider/eigenaar:

Aannemer/uitvoerder:

Datum:

Datum:

Plaats:

Plaats:

Handtekening:

Handtekening:

De aannemer/uitvoerder beschikt over voldoende kennis op gebied van flora- en fauna

Omcirkelen wat van toepassing is:

Ja

Nee

Bijlagen bijgevoegd:

Plankaart met verspreidingsgegevens planten en dieren

Natuurkalender

Compensatieplan (indien noodzakelijk)

Afspraken voor verslaglegging toezicht op de werkzaamheden (logboek)

Formulier registratie schema onuitgevoerd werk

Bijlage 4
Formulier registratie schema onuitgevoerd werk

Formulier registratie schema onuitgevoerd werk

[illegible]

Bijlage 5
Formulier voor jaarlijkse monitoring flora en fauna

Formulier voor jaarlijkse monitoring flora en fauna

[illegible]

* Waarneming(en) op kaart intekenen.

Bijlage 6
Themakaarten

Bijlage 7
Voorkomende vogels in de gemeente Slochteren

Soort	Latijnse naam	FF	Hab	Vog	RL
Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo</i>	X			
Appelvink	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	X			
Baardmannetje	<i>Panurus biamicus</i>	X			
Barmsijs	<i>Carduelis flammea</i>	X			
Beflijster	<i>Turdus torquatus</i>	X			
Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>	X			
Blauwborst	<i>Luscinia svecica</i>	x		X	
Blauwe kiekendief	<i>Circus cyaneus</i>	X	X	X	6
Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>	X			
Boerenzwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	X			6
Bonte vliegenvanger	<i>Fidicula hypoleuca</i>	X			
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>	X			
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	X			
Boompieper	<i>Anthus trivialis</i>	X			
Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	X	X		5
Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>	x			
Bosruiter	<i>Tringa glareola</i>	X			
Bosuil	<i>Strix aluco</i>	X			
Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>	X			
Brandgans	<i>Branta leucopsis</i>	X			
Bruine kiekendief	<i>Circus aeruginosus</i>	X	X	X	7
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	X			
Canadese gans	<i>Branta canadensis</i>	X			
Dodaars	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	X			
Dwerggans	<i>Anser erythropus</i>	X			
Ekster	<i>Pica pica</i>	X			
Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>	X			
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	X			
Fuut	<i>Podiceps cristatus</i>	X			
Geelgors	<i>Emberiza citrinella</i>	X			
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	X			
Gele kwikstaart	<i>Motacilla flava</i>	X			6
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	X			
Goudvink	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	X			
Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	X			
Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	X			6
Grauwe gans	<i>Anser anser</i>	X			
Grauwe kiekendief	<i>Circus pygargus</i>	X	X	X	3
Grauwe klauwier	<i>Lanius collurio</i>	X		X	4
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	X	X		6
Groene specht	<i>Picus viridis</i>	X			5
Groenling	<i>Carduelis chloris</i>	X			
Groenpootruiter	<i>Tringa nebularia</i>	X			
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	X			
Grote lijster	<i>Turdus viscivorus</i>	X			

Soort	Latijnse naam	FF	Hab	Vog	RL
Grote mantelmeeuw	<i>Larus marinus</i>	X			6
Grote Zilverreiger	<i>Egretta alba</i>	X	X	X	6
Grutto	<i>Limosa limosa</i>	X	X		6
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	X			
Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	X			
Holenduif	<i>Columba oenas</i>	X			
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	X			
Huismus	<i>Passer domesticus</i>	X			6
Huiszwaluw	<i>Delichon urbica</i>	X			7
Kemphaan	<i>Philomachus pugnax</i>	X	X	X	3
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>	X			5
Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>	X			
Klapekster	<i>Lanius excubitor</i>	X			3
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>	X			
Kleine karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	X			
Kleine mantelmeeuw	<i>Larus fuscus</i>	X			
Kleine plevier	<i>Charadrius dubius</i>	X			
Kleine rietgans	<i>Anser brachyrhynchus</i>	X			
Kluut	<i>Recurvirostra avosetta</i>	X		X	
Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	X			6
Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>	X			
Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>	X			5
Kokmeeuw	<i>Larus ridibundus</i>	X			
Kolgans	<i>Anser albifrons</i>	X			
Koolmees	<i>Parus major</i>	X			
Koperwiek	<i>Turdus iliacus</i>	X			
Kraanvogel	<i>Grus grus</i>	X			
Krakeend	<i>Anas strepera</i>	X			
Kramsvogel	<i>Turdus pilaris</i>	X			6
Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>	X			
Kwartel	<i>Coturnix coturnix</i>	X			
Kwartelkoning	<i>Crex crex</i>	X	X	X	5
Lepelaar	<i>Platalea leucorodia</i>	X		X	
Matkop	<i>Parus montanus</i>	X			6
Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	X			
Merel	<i>Turdus merula</i>	X			
Nachtegaal	<i>Luscinia megarhynchos</i>	X			5
Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiacus</i>	X			
Oeverloper	<i>Actitis hypoleucos</i>	X	X		6
Oeverzwaluw	<i>Riparia riparia</i>	X			
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	X			
Paap	<i>Saxicola rubetra</i>	X			4
Patrijs	<i>Perdix perdix</i>	X			5
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>	X			
Poelruiter	<i>Tringa stagnatilis</i>	X			

Soort	Latijnse naam	FF	Hab	Vog	RL
Poseleinhoen	<i>Porzana porzana</i>	X	X	X	5
Purperreiger	<i>Ardea purpurea</i>	X	X	X	4
Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	X			
Ransuil	<i>Asio otus</i>	X			5
Regenwulp	<i>Numenius phaeopus</i>	X			
Reuzen stern	<i>Sterna caspia</i>	X		X	
Rietgans	<i>Anser fabalis</i>	X			
Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>	X			
Rietzanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	X			
Ringmus	<i>Passer montanus</i>	X			6
Rode wouw	<i>Milvus milvus</i>	X			
Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>	X	X	X	5
Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>	X			
Roodborsttapuit	<i>Saxicola torquata</i>	X			
Roodpootvalk	<i>Falco verpertinus</i>	X			
Rotgans	<i>Branta bernicla</i>	X			
Ruigpootbuizerd	<i>Buteo lagopus</i>	X			
Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>	X			
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>	X	X	X	6
Slobeend	<i>Anas clypeata</i>	X	X		5
Smelleken	<i>Falco columbarius</i>	X	X	X	
Smient	<i>Anas penelope</i>	X			
Snor	<i>Locustella luscinioides</i>	X	X		5
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	X			
Spotvogel	<i>Hippolais icterina</i>	X	X		6
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	X			
Sprinkhaanzanger	<i>Locustella naevia</i>	X			
Staartmees	<i>Aegithalos caudatus</i>	X			
Stormmeeuw	<i>Larus canus</i>	X			
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>	X			4
Tijftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	X			
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	X			
Tuinfluit	<i>Sylvia borin</i>	X			
Tureluur	<i>Tringa totanus</i>	X	X		6
Turkse tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>	X			
Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>	X			6
Velduil	<i>Asio flammeus</i>	X	X	X	3
Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	X			
Visarend	<i>Pandion haliaetus</i>	X			
Visdief	<i>Sterna hirundo</i>	X	X	X	5
Vlaamse gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	X			
Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	X			

Soort	Latijnse naam	FF	Hab	Vog	RL
Watteral	<i>Rallus aquaticus</i>	X			
Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>	X	X		4
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>	X	X	X	
Wielewaal	<i>Oriolus oriolus</i>	X			5
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	X			
Wilde zwaan	<i>Cygnus cygnus</i>	X			
Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	X			
Wintertaling	<i>Anas crecca</i>	X	X		5
Witgatje	<i>Tringa ochropus</i>	X			
Witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	X			
Wulp	<i>Numenius arquata</i>	X			
Ysvogel	<i>Alcedo atthis</i>	X		X	
Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	X			
Zilvermeeuw	<i>Larus argentatus</i>	X			
Zomertaling	<i>Anas querquedula</i>	X	X		5
Zomertortel	<i>Streptopelia turtur</i>	X	X		5
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	X			
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>	X			
Zwarte ruiter	<i>Tringa erythropus</i>	X			
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>	X			
Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	X			

Vogels zijn niet in een van de tabellen van de Flora- en faunawet opgenomen en zijn aangegeven met X

Hab (X) = soort wordt vermeld op bijlage 2 of 4 van de EU-Habitatrichtlijn

Vog (X) = soort is beschermd onder de EU-Vogelrichtlijn

RL (nummer) = status van soort met vermelding op de Nederlandse Rode lijst.

0 = uitgestorven

1 = in het wild uitgestorven op wereldschaal

2 = verdwenen uit Nederland

3 = in het wild verdwenen uit Nederland

4 = ernstig bedreigd

5 = bedreigd

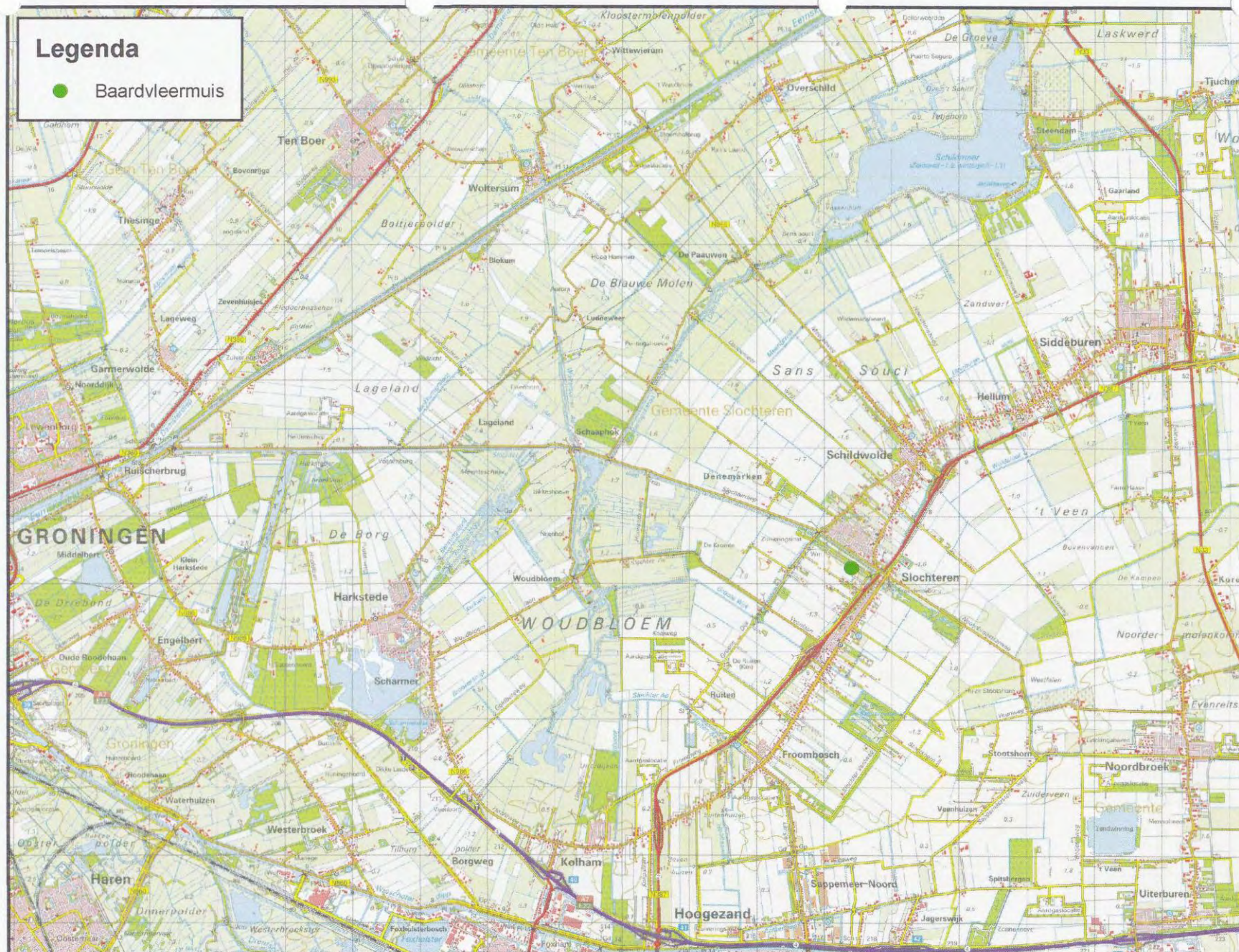
6 = kwetsbaar

7 = gevoelig

Bijlage 8
Aanvraagformulier ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75

Legenda

● Baardvleermuis

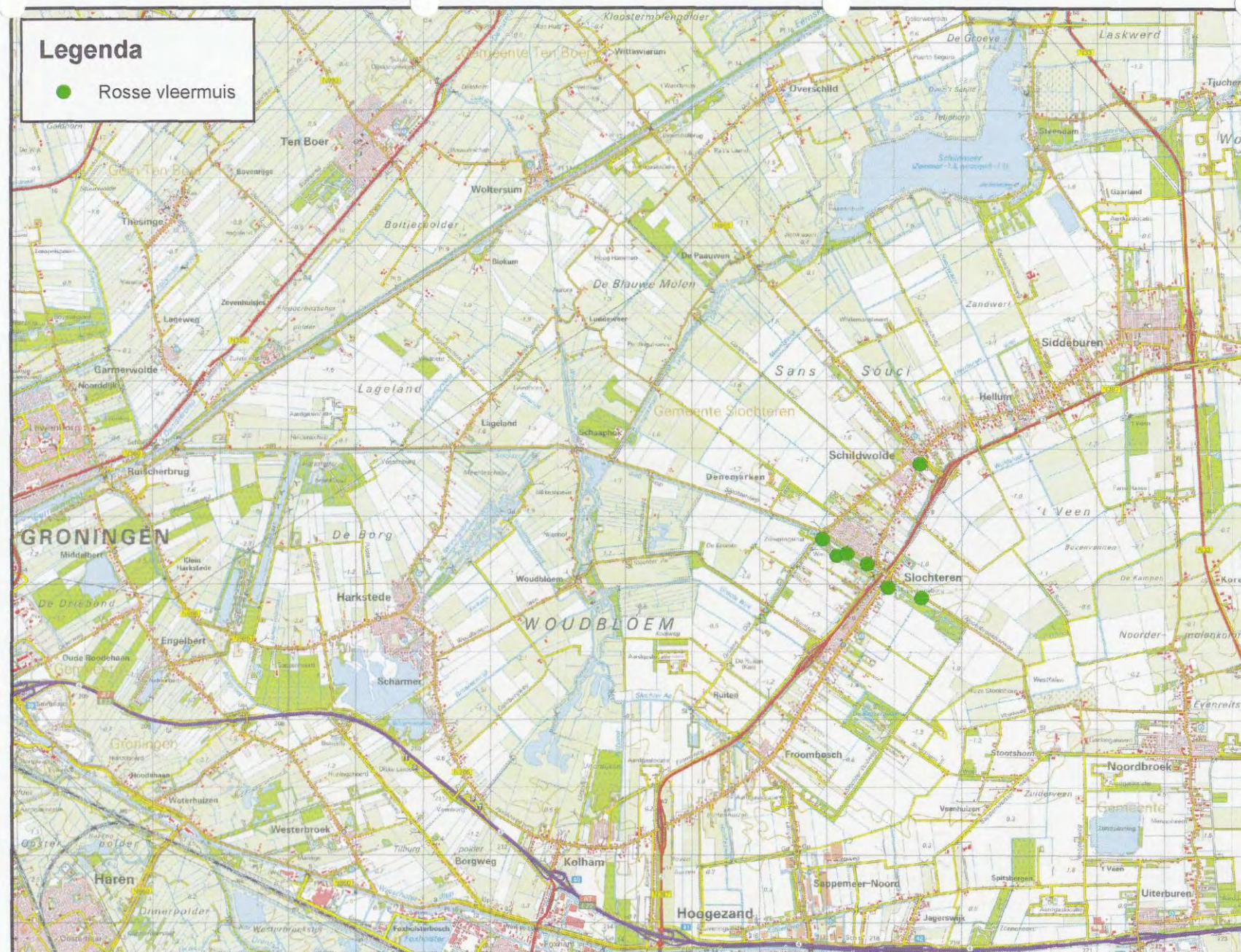

Legenda

Vleermuizen Slochteren

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- Rosse vleermuis
- Laatvlieger
- Watervleermuis
- Grootoorvleermuis
- Baardvleermuis

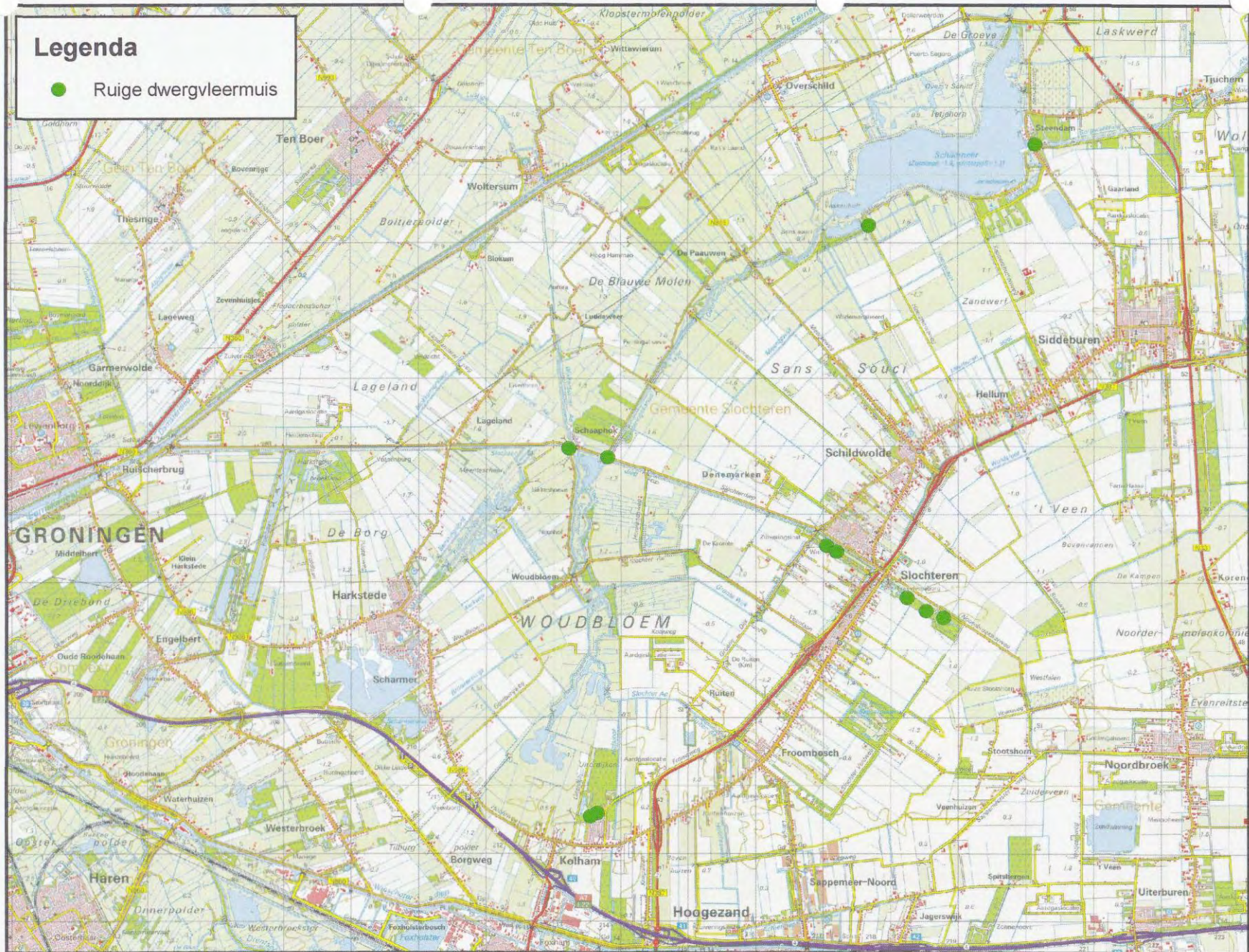

Legenda

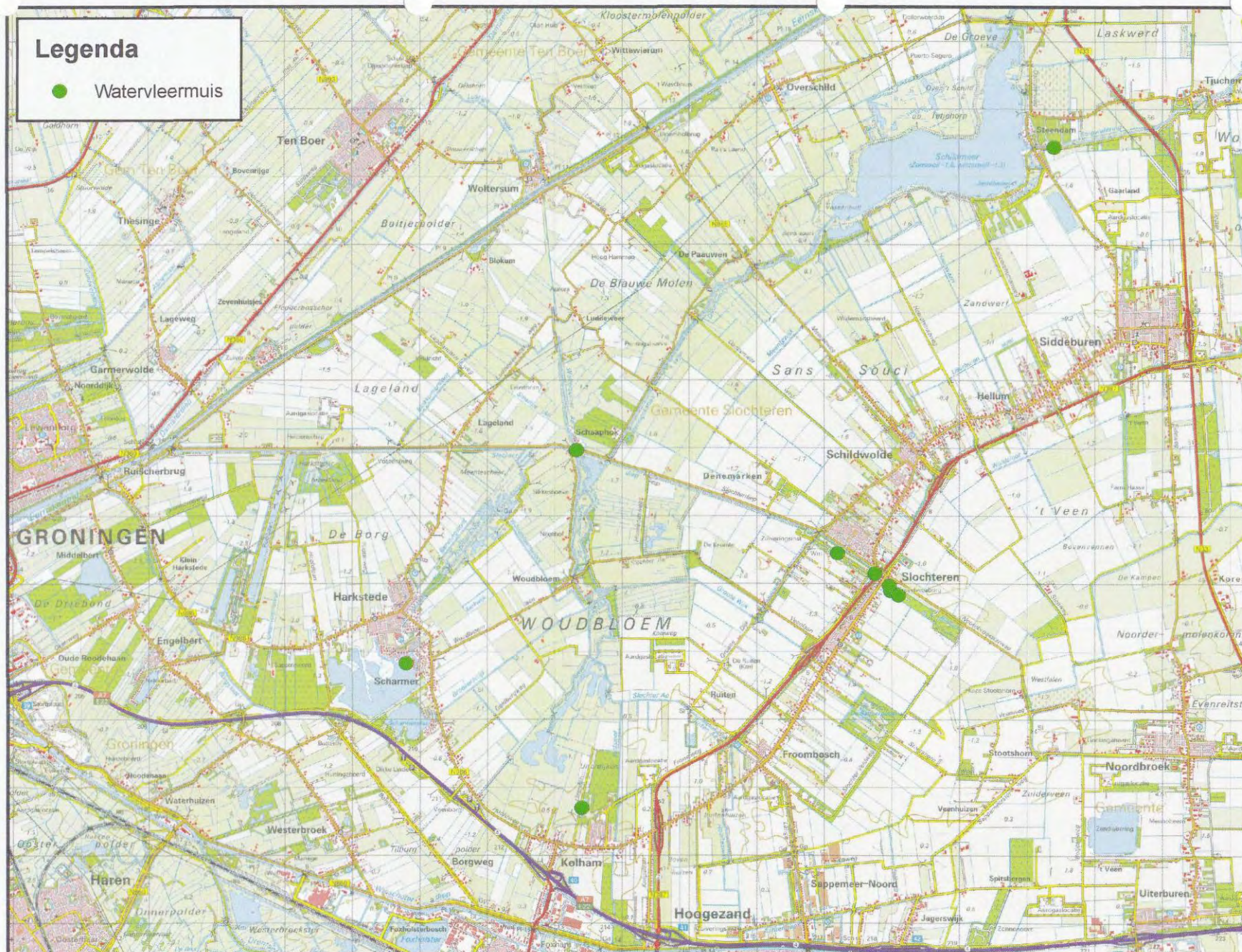
- Ruige dwergvleermuis

- Ruige dwergvleermuis

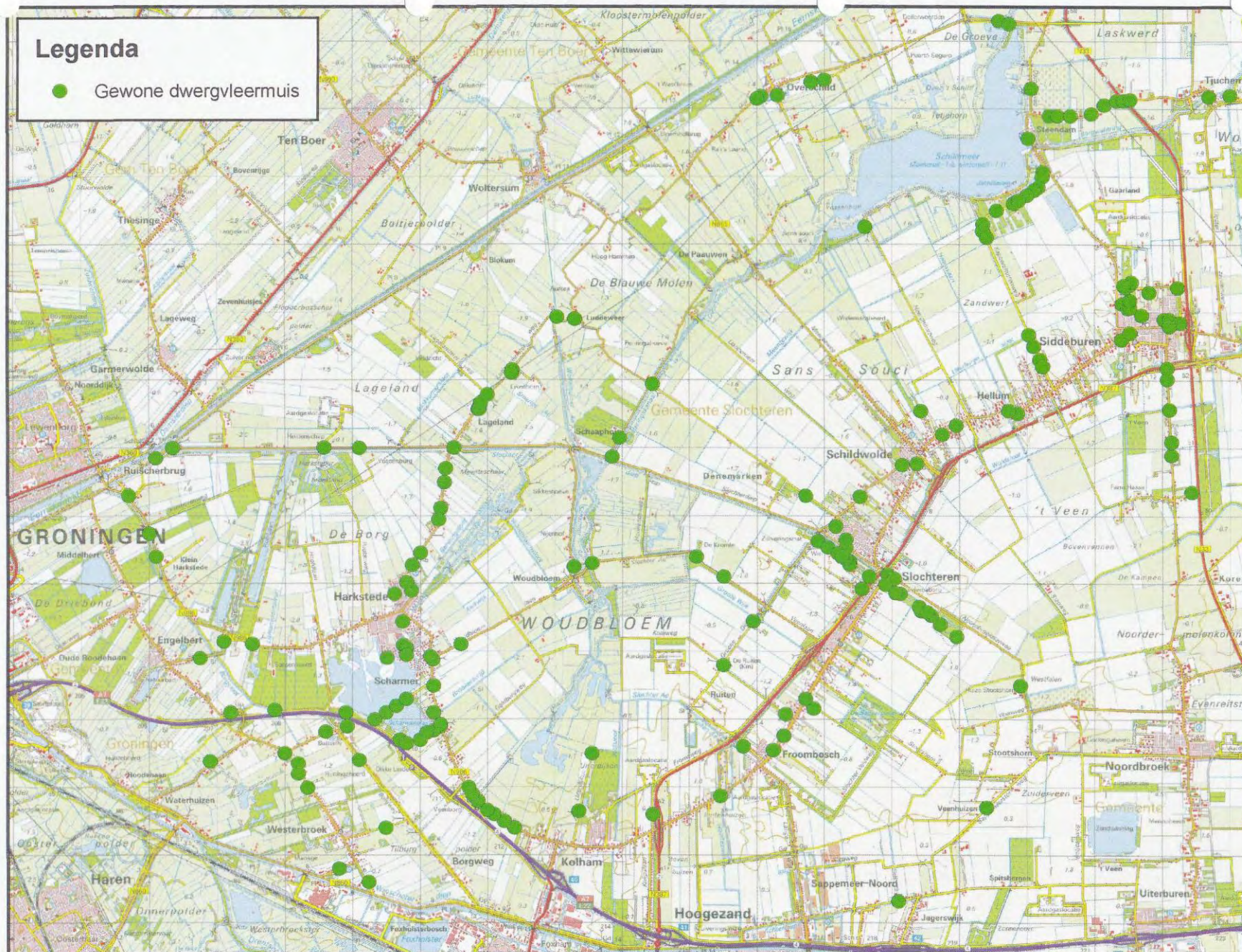
Legenda

● Watervleermuis

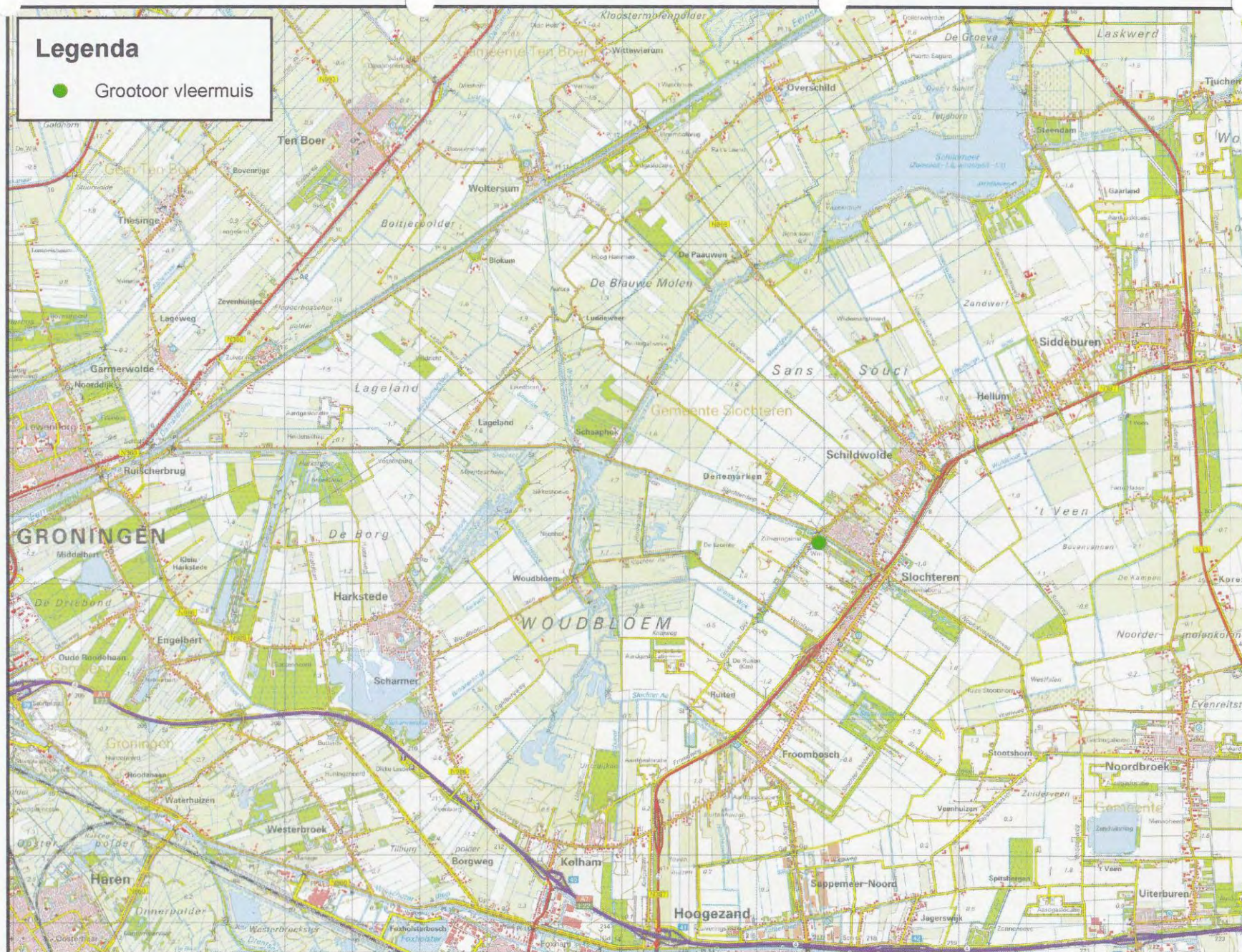
Legenda

- Gewone dwergvleermuis

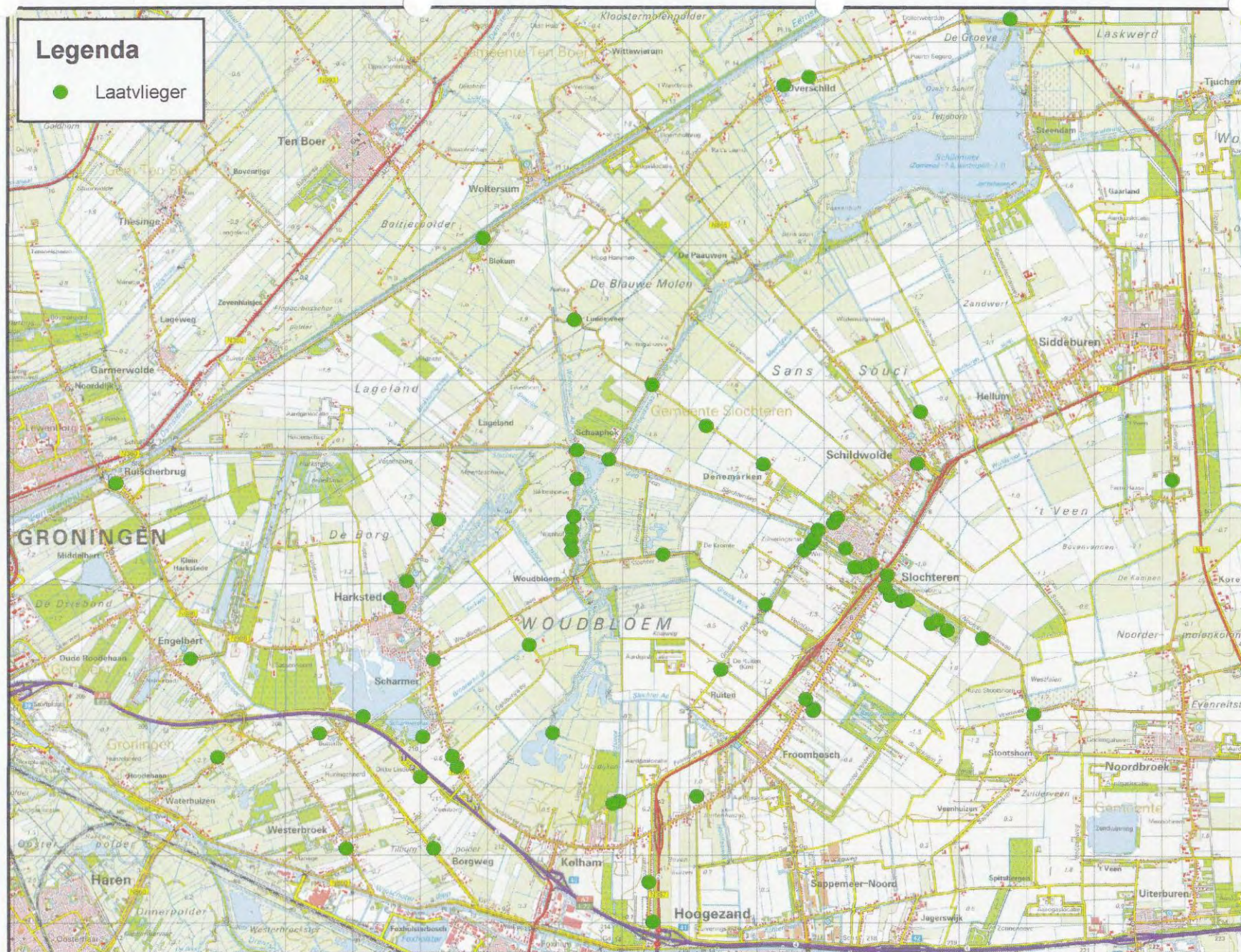
Legenda

● Grootoor vleermuis

Legenda

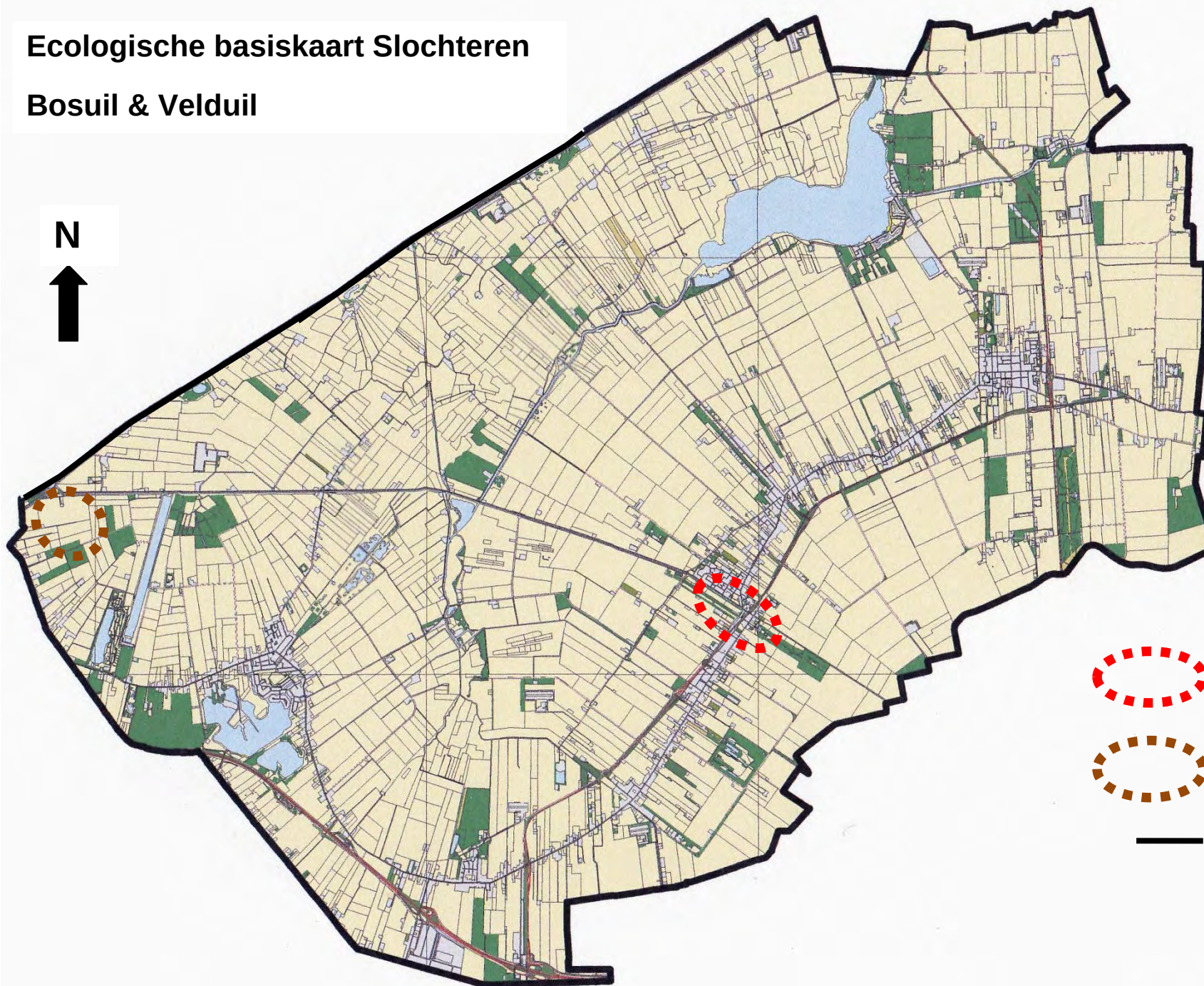
● Laativlieger

Ecologische basiskaart Slochteren

Bosuil & Velduil

N

Territorium Bosuil

Territorium Velduil
(bron: Staatsbosbeheer).

Gemeentegrens

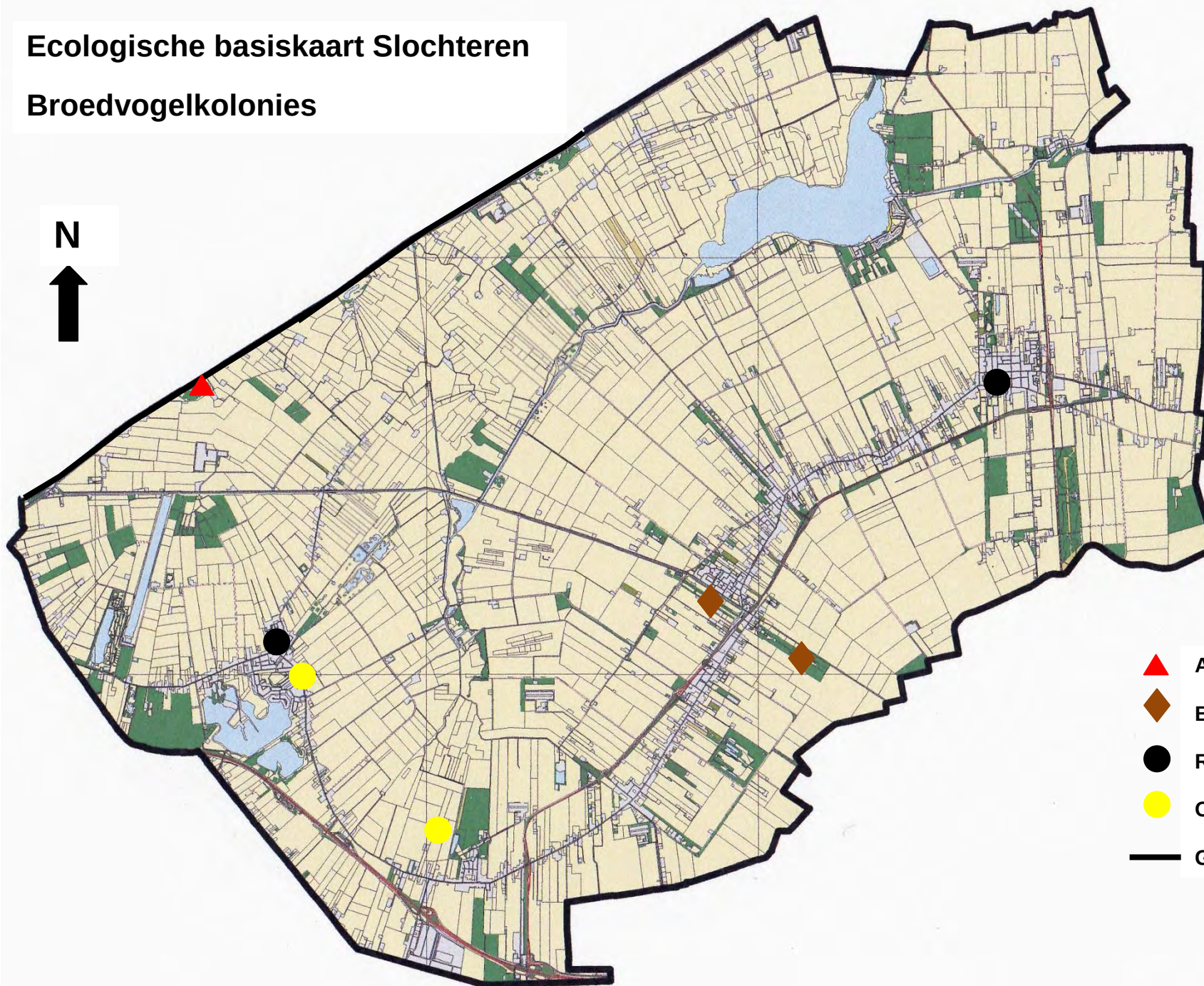

Dillerop natuuradvies

Ecologische basiskaart Slochteren

Broedvogelkolonies

N

- Aalscholver
- Blauwe reiger
- Roek
- Oeverzwaluw
- Gemeentegrens

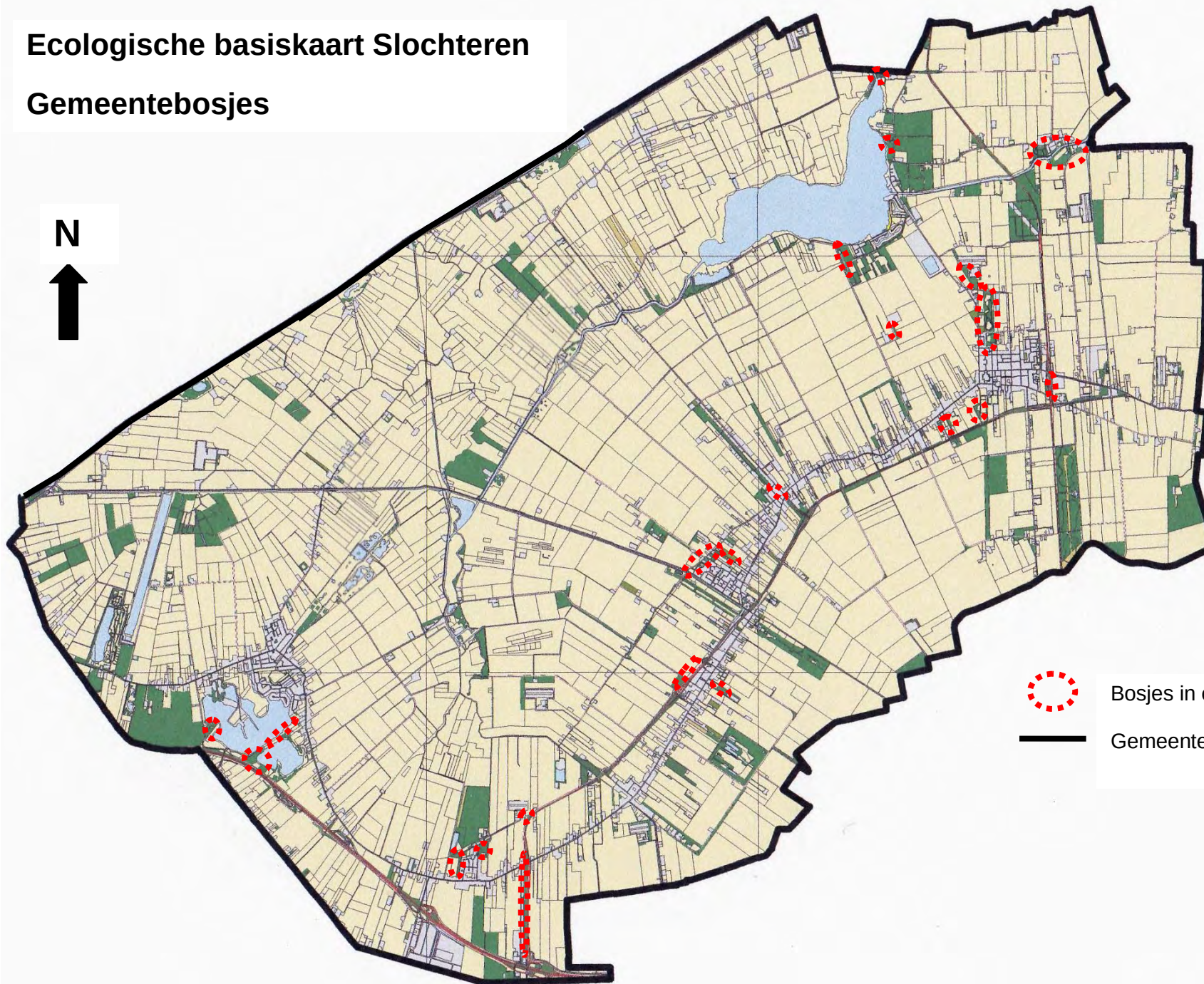

Dillerop natuuradvies

Ecologische basiskaart Slochteren

Gemeentebosjes

N

Bosjes in eigendom van de Gemeente.

Gemeentegrens

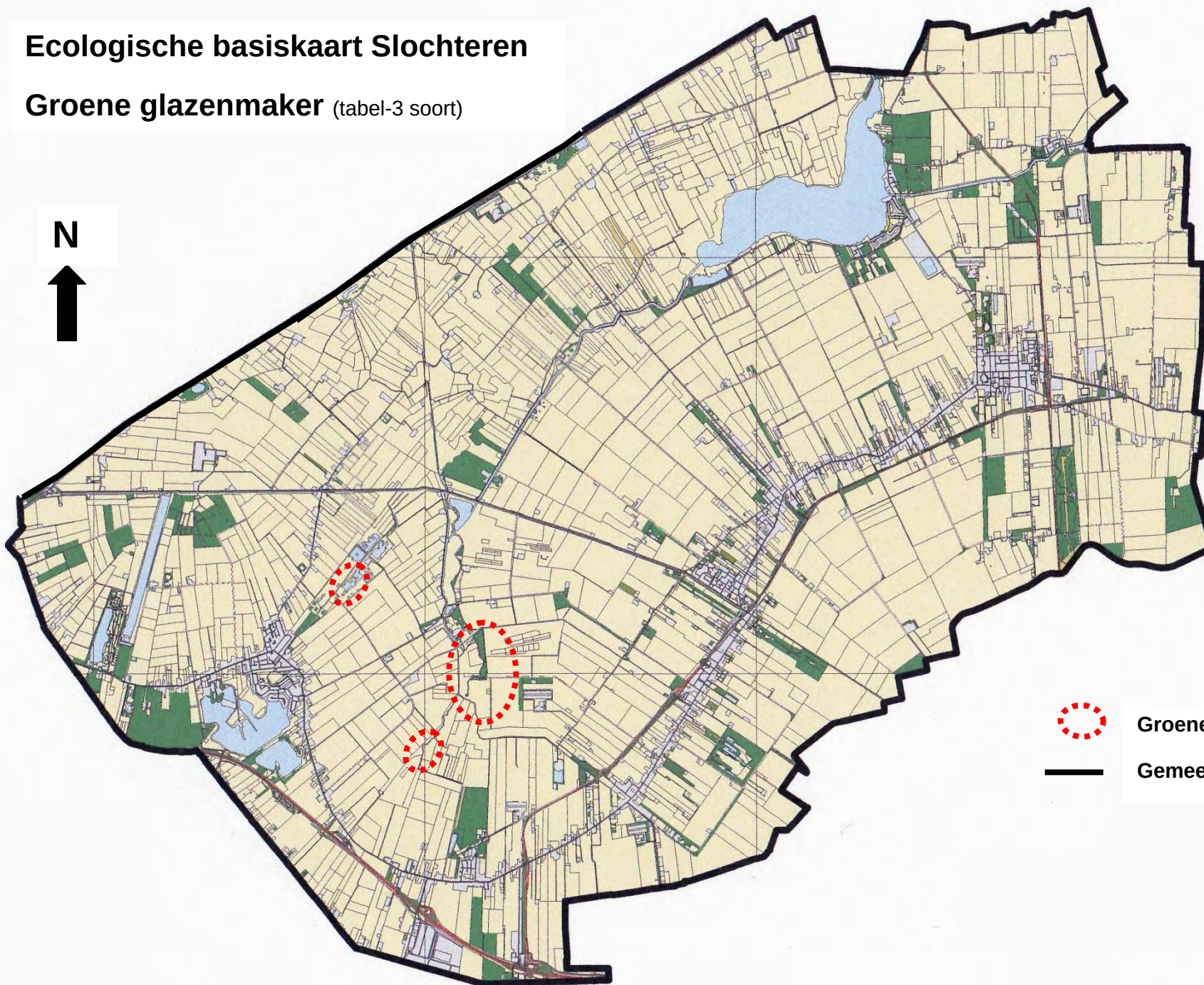

Dillerop natuuradvies

Ecologische basiskaart Slochteren

Groene glazenmaker (tabel-3 soort)

N

Groene glazenmaker

Gemeentegrens

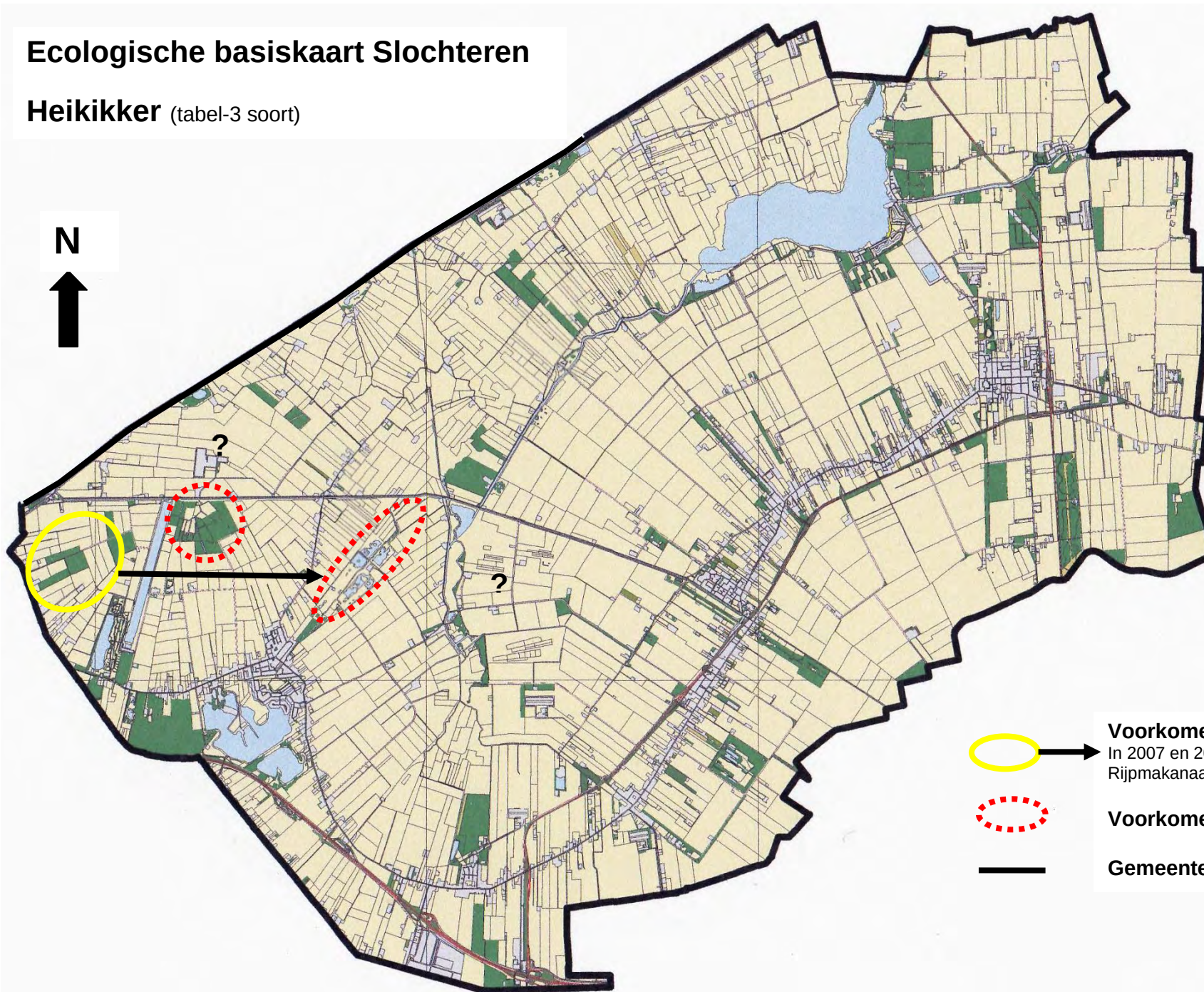

Dillerop natuuradvies

Ecologische basiskaart Slochteren

Heikikker (tabel-3 soort)

N

Voorkomen heikikker (RAVON)
In 2007 en 2008 overgeplaatst naar reservaat
Rijpmakanaal i.v.m. aanleg Meerstad (deelgebied 1).

Voorkomen heikikker in 2009

Gemeentegrens

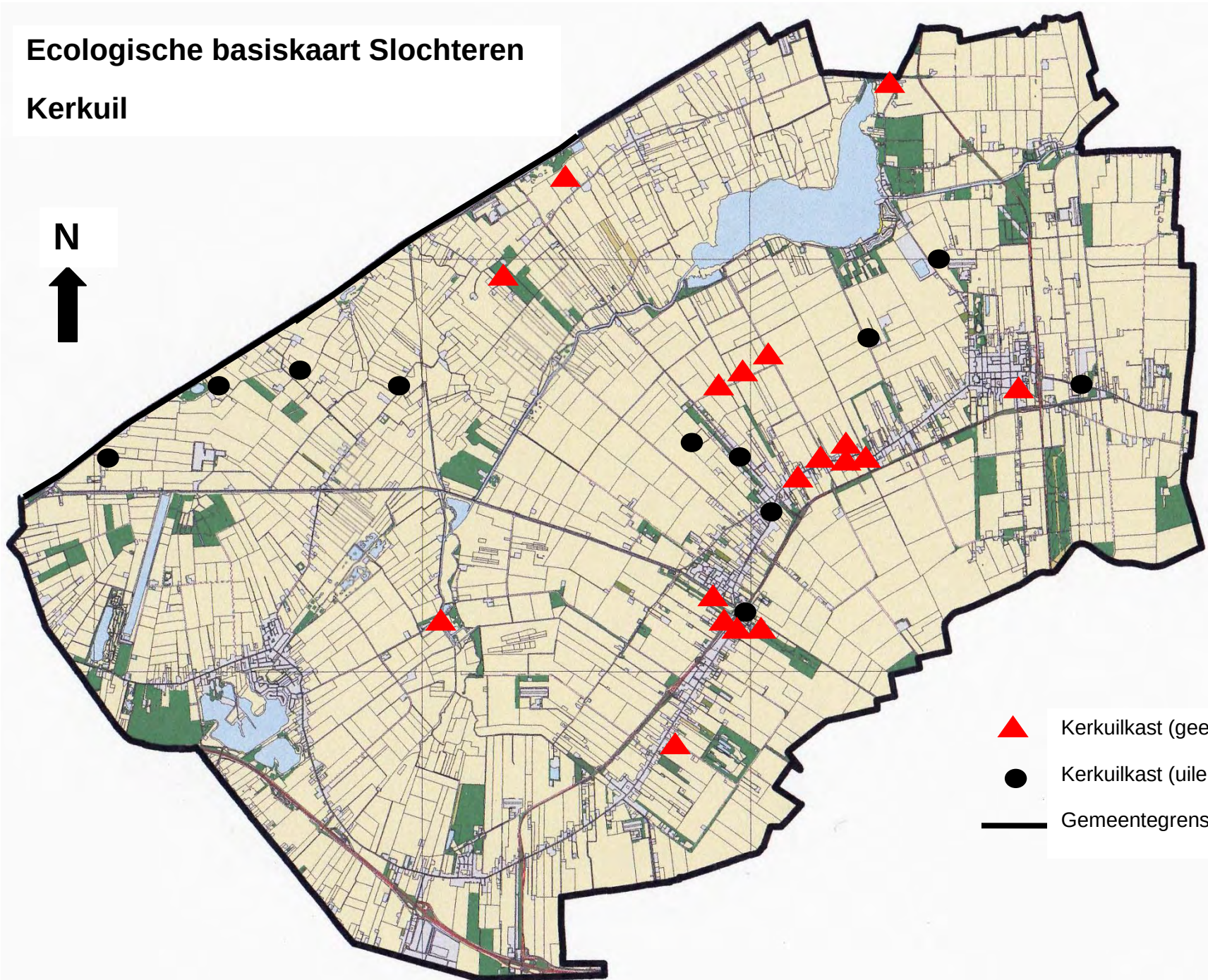

Dillerop natuuradvies

Ecologische basiskaart Slochteren

Kerkuil

N

- ▲ Kerkuilkast (geen uilen aanwezig in 2009).
- Kerkuilkast (uilen aanwezig of succesvol in 2009).
- Gemeentegrens

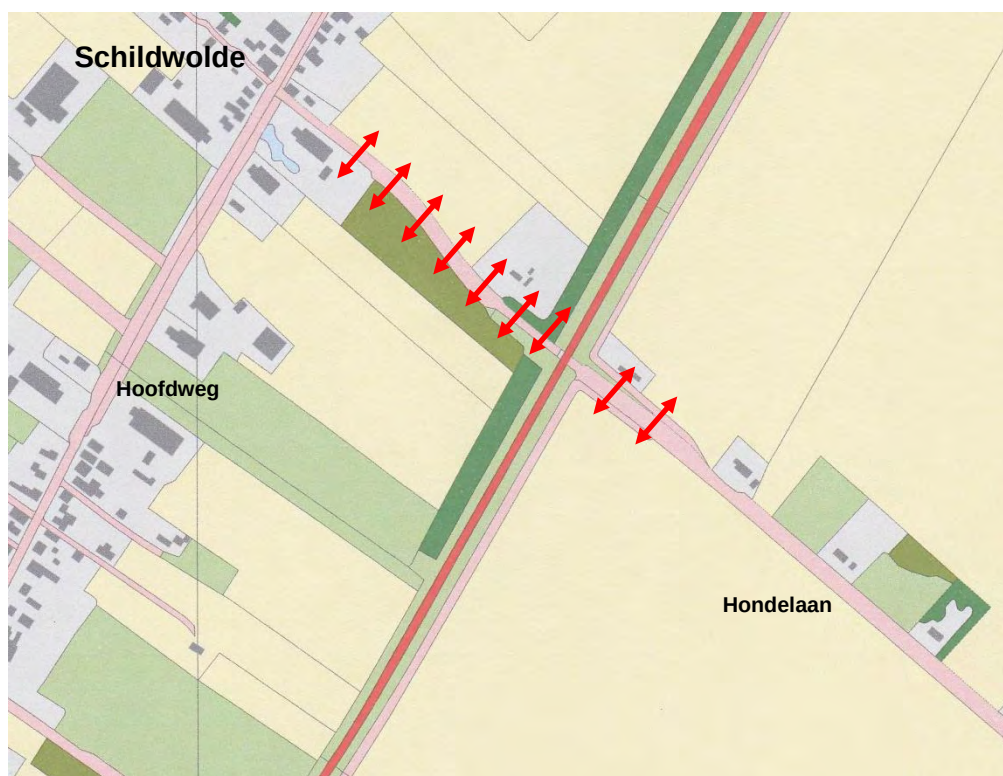
Dillerop natuuradvies

Ecologische basiskaart Slochteren

Padden- en kleine watersalamandertrek

↔ Paddentrek in het voorjaar.

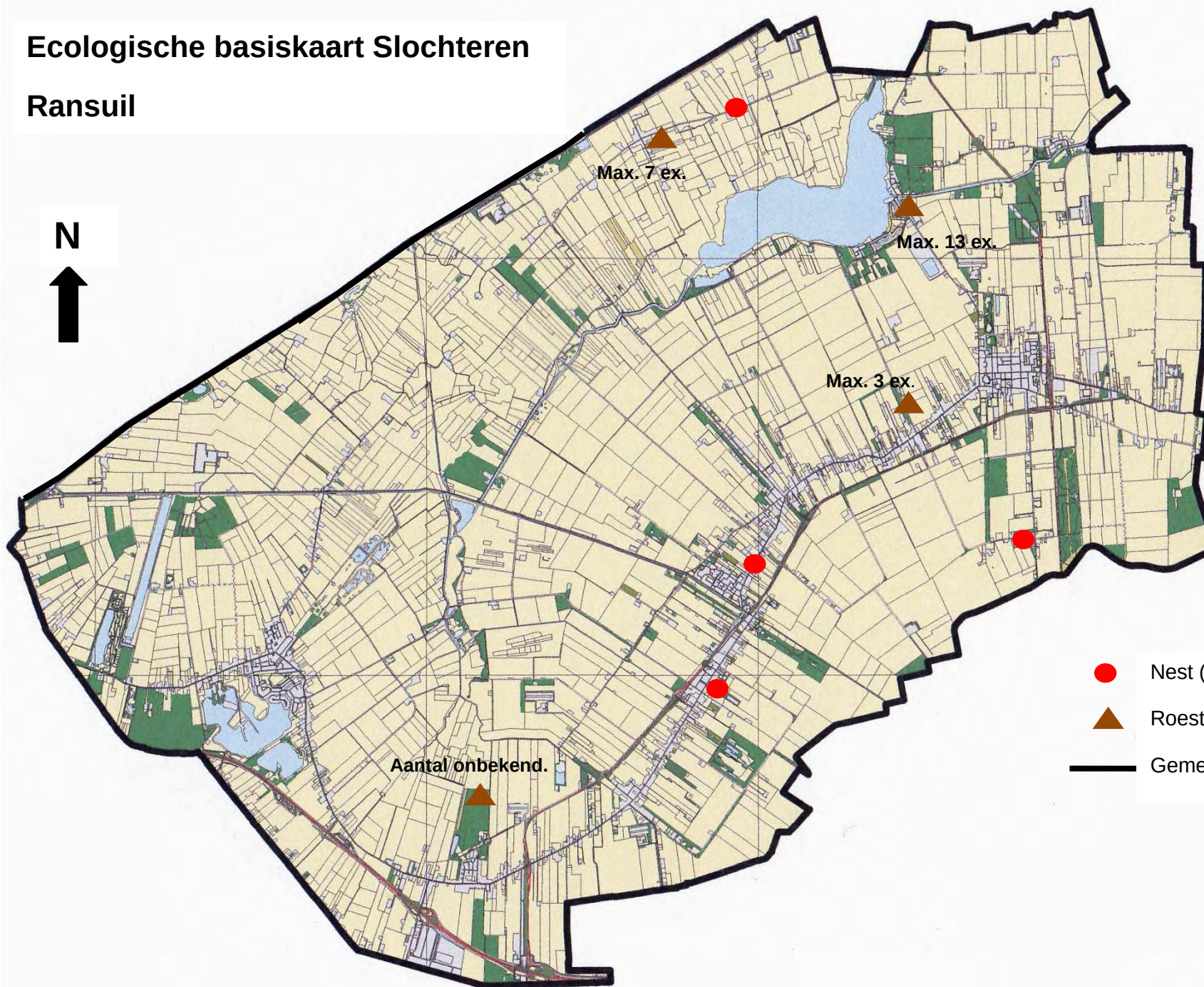

↔ Padden- en kleine watersalamandertrek in voor- en najaar.

Ecologische basiskaart Slochteren

Ransuil

N

Nest (succesvol of mislukt in 2009).

Roestplek winter 2008/2009.

Gemeentegrens

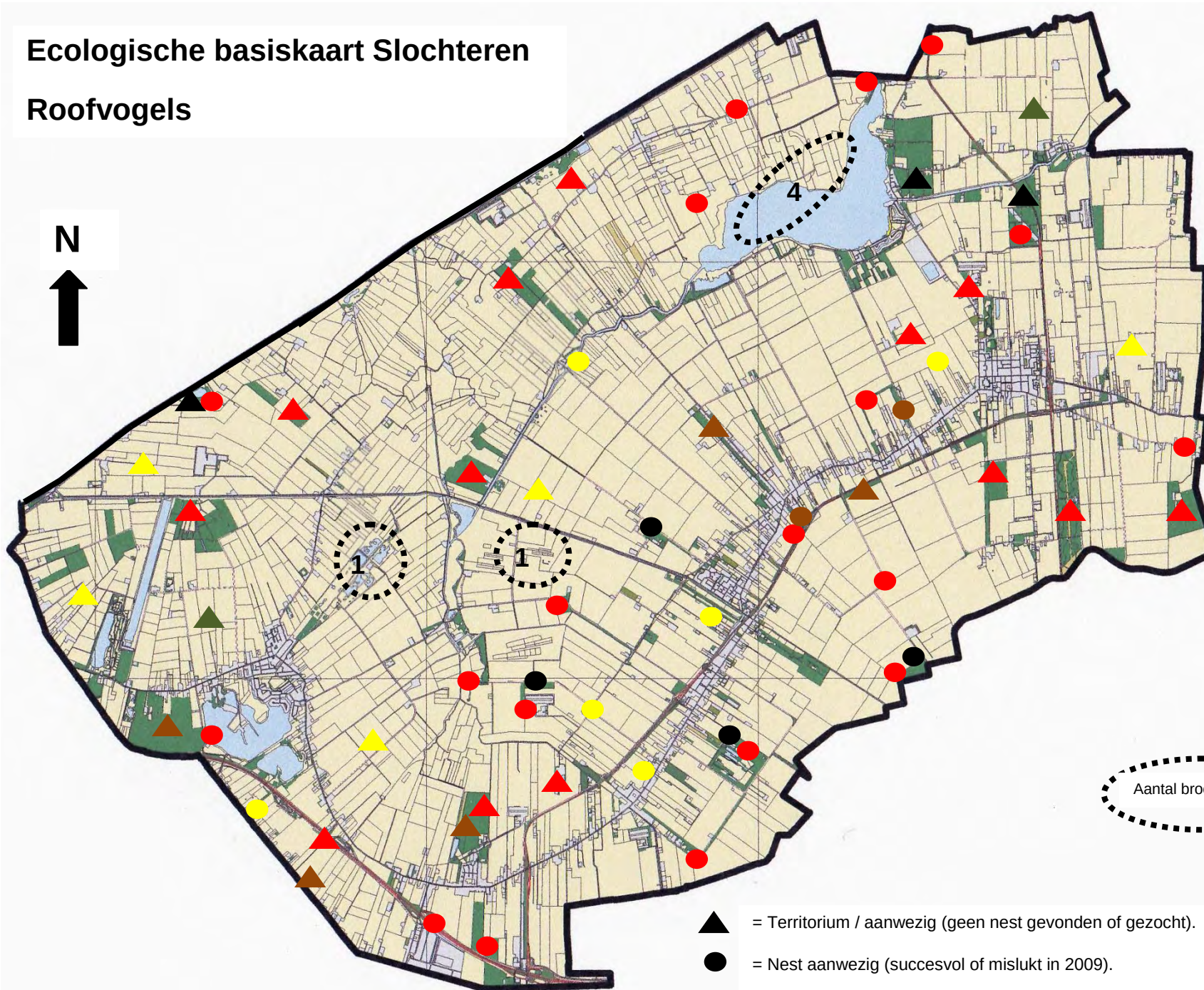

Dillerop natuuradvies

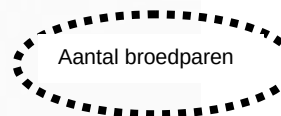
Ecologische basiskaart Slochteren

Roofvogels

N

- ▲ ● Havik
- ▲ ● Buizerd
- ▲ ● Sperwer
- ▲ ● Torenvalk
- ▲ ● Boomvalk

Bruine kiekendief
(Bron. Staatsbosbeheer).

— Gemeentegrens

- ▲ = Territorium / aanwezig (geen nest gevonden of gezocht).
- = Nest aanwezig (succesvol of mislukt in 2009).

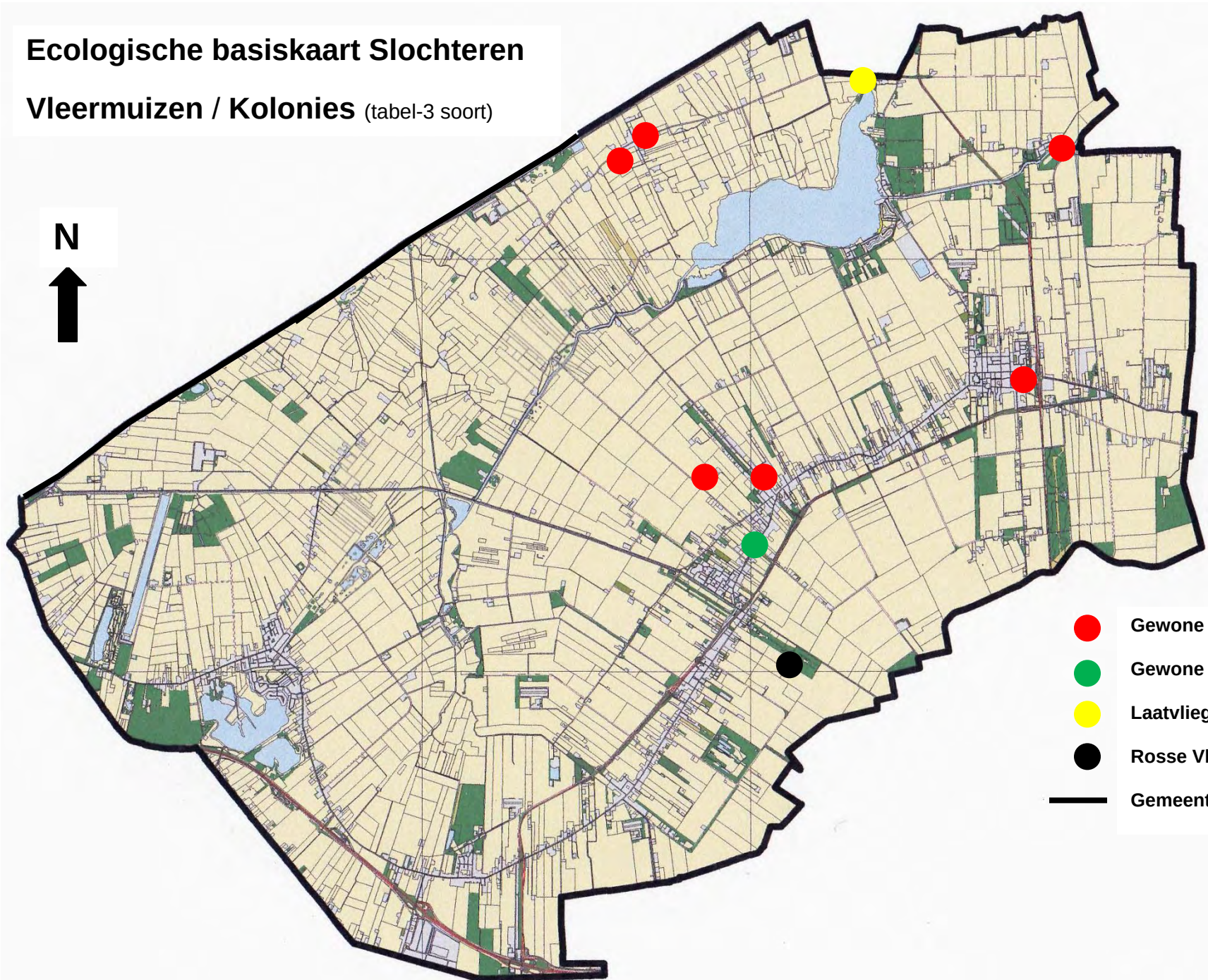

Dillerop natuuradvies

Ecologische basiskaart Slochteren

Vleermuizen / Kolonies (tabel-3 soort)

N

- Gewone Dwergvleermuis
- Gewone Dwergvleermuis en Laatvlieger
- Laatvlieger
- Rosse Vleermuis
- Gemeentegrens

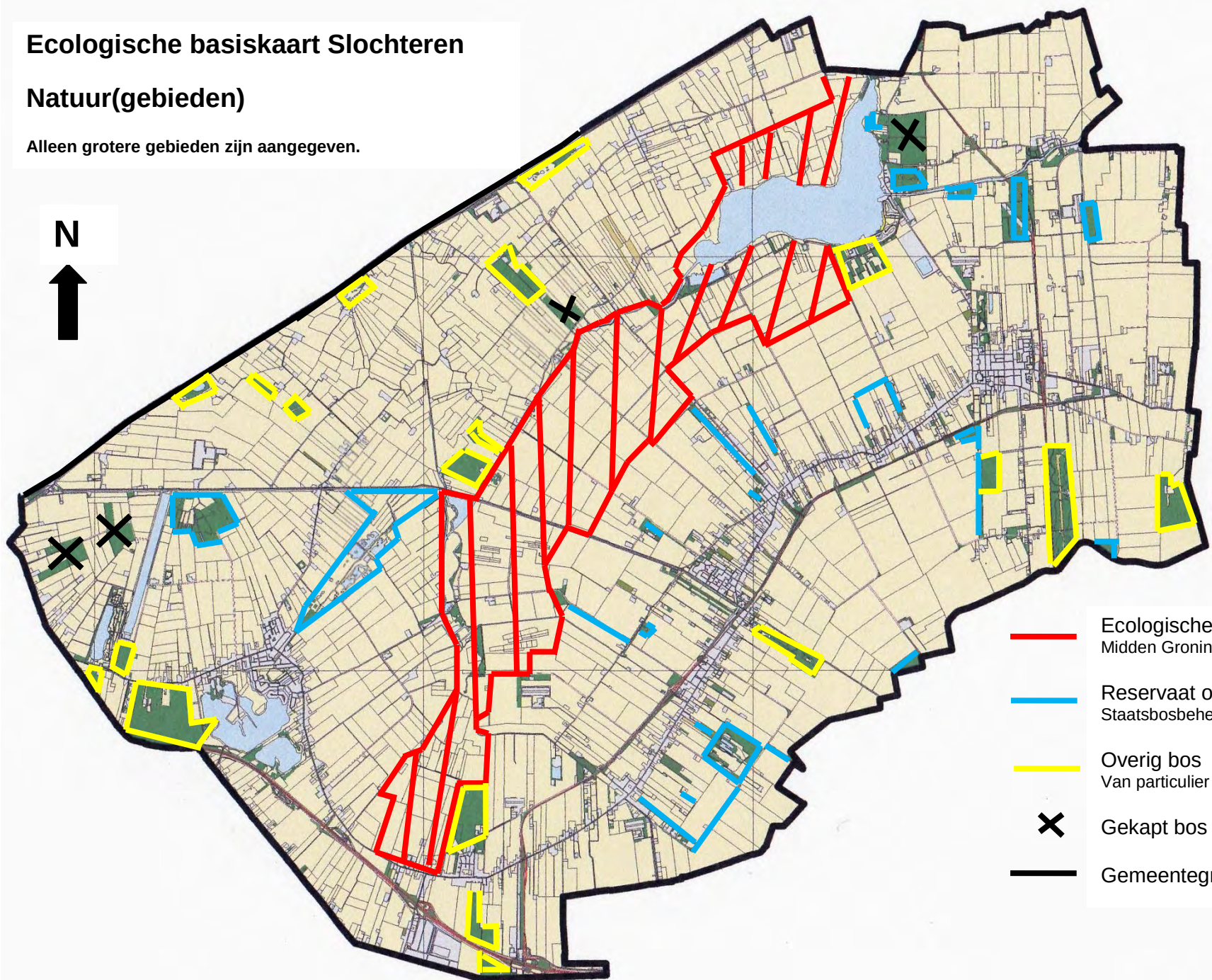
Dillerop natuuradvies

Ecologische basiskaart Slochteren

Natuur(gebieden)

Alleen grotere gebieden zijn aangegeven.

N

- Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
Midden Groningen
- Reservaat of natuurgebied
Staatsbosbeheer
- Overig bos
Van particulier / Stichting / Provincie / Rijkswaterstaat
- Gekapt bos (recentelijk)
- Gemeentegrens

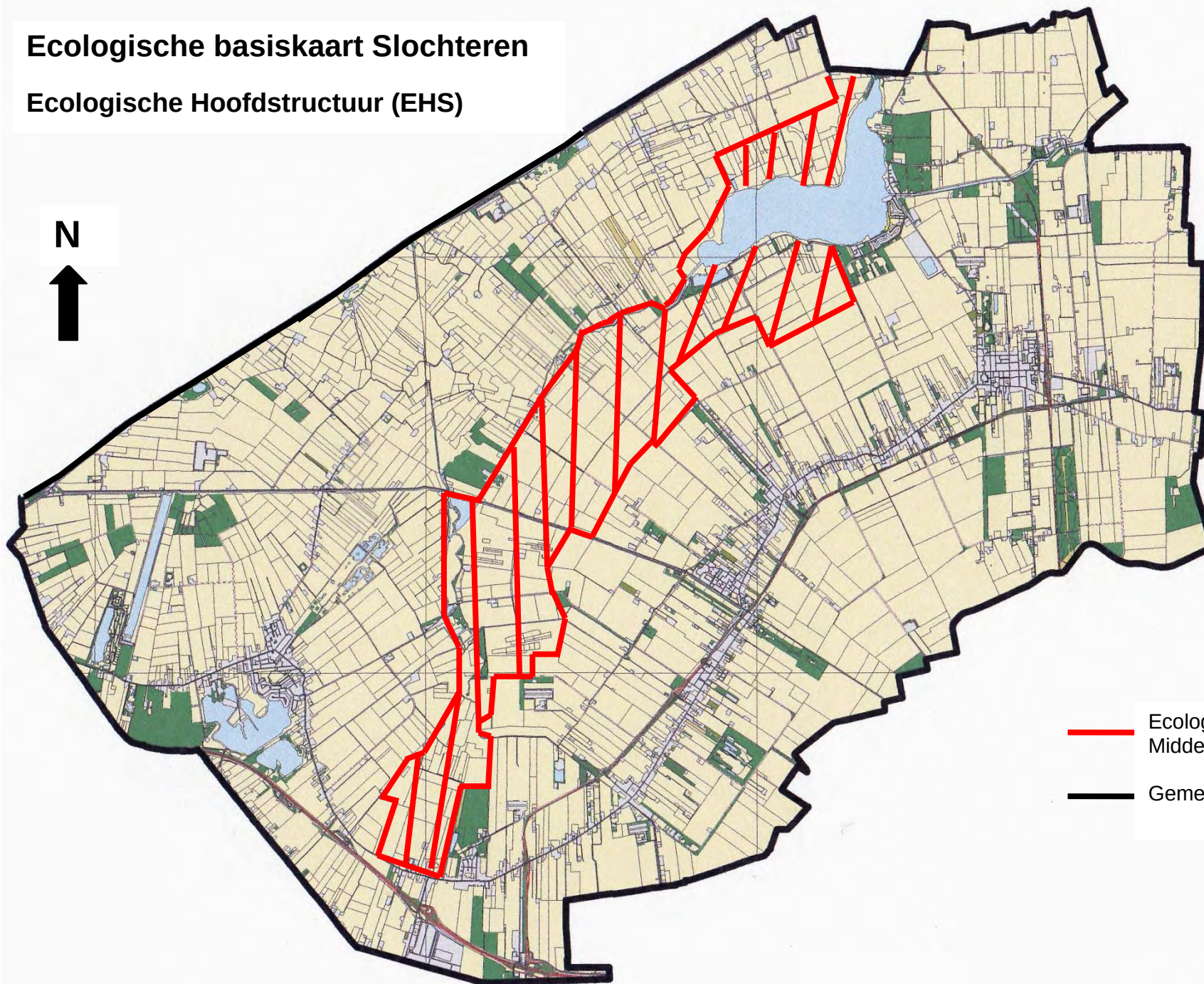

Dillerop natuuradvies

Ecologische basiskaart Slochteren

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

N

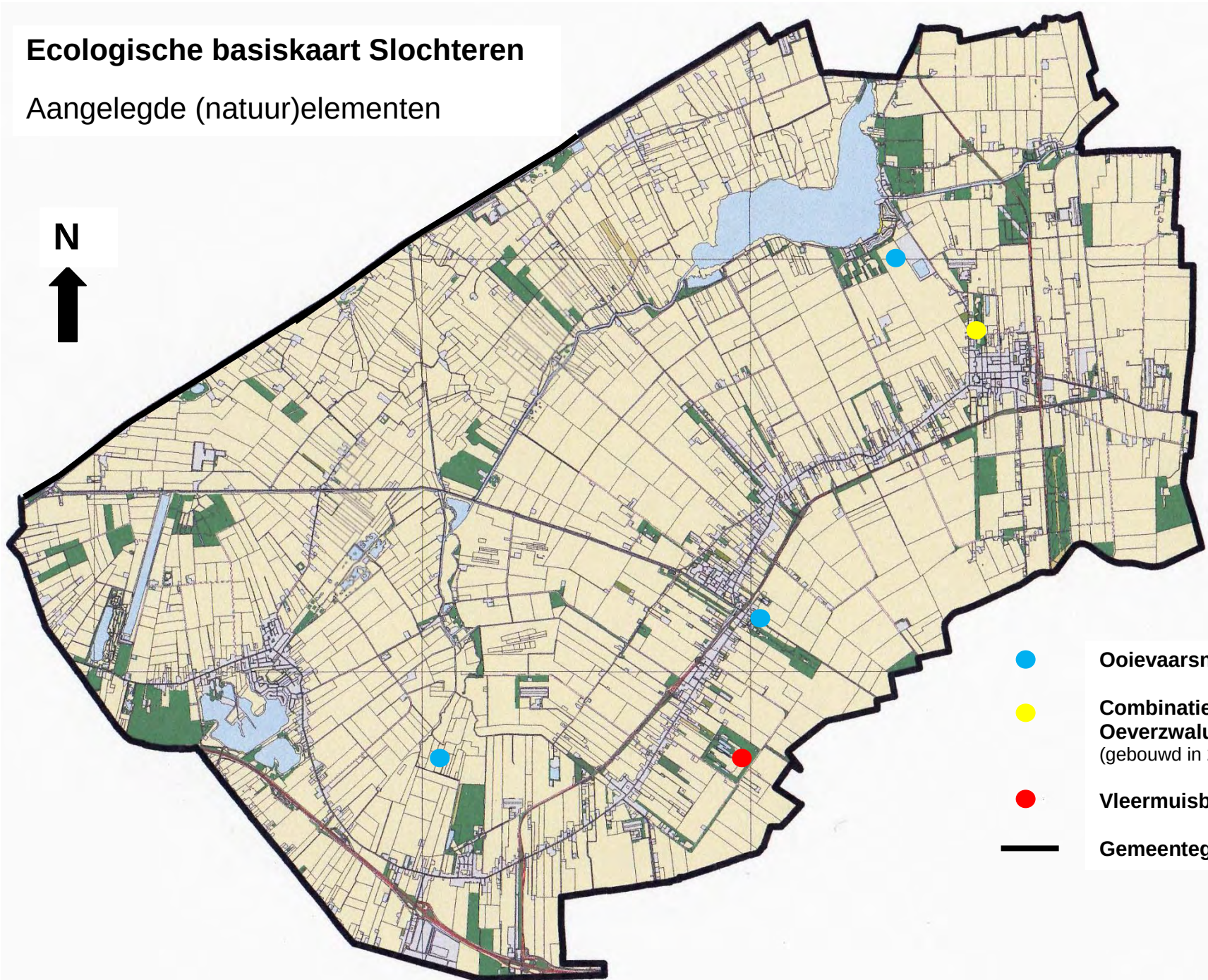

- Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
Midden Groningen
- Gemeentegrens

Ecologische basiskaart Slochteren

Aangelegde (natuur)elementen

N

- Ooievaarsnest op paal
- Combinatie
Oeverwaluwand & Vleermuisbunker
(gebouwd in 2009)
- Vleermuisbunker (gebouwd in 2004)
- Gemeentegrens

Dillerop natuuradvies

Dit formulier kunt u invullen als u ontheffing wilt aanvragen voor het uitvoeren van werkzaamheden, waarbij de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet (Ffw) worden overtreden.

Uw werkzaamheden moeten worden uitgevoerd op grond van één van de volgende belangen (Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, artikel 2, lid 3, sub e, h t/m j):

- e. dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten. (Dit is alleen van toepassing bij overtreding van de verbodsbepalingen van de Ffw, als het om soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn gaat.);
- h. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw;
- i. bestendig gebruik;
- j. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Het kan zijn dat u geen ontheffing hoeft aan te vragen omdat u in aanmerking komt voor de vrijstellingsregeling of dat u handelt conform een goedgekeurde gedragscode. Informatie over vrijstellingen, ontheffingen en gedragscodes vindt u in de brochure 'Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten!'. Deze brochure is te verkrijgen via de Infotiek van het Ministerie van LNV, telefoon: (070)378 40 62 en Het LNV-Loket, telefoon: 0800 - 22 333 22. Lees deze brochure voordat u uw aanvraag indient.

Enkele voorbeelden zijn:

- Als u activiteiten wilt uitvoeren in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkeling, geldt er een vrijstelling voor soorten die vermeld staan in tabel 1 (algemene soorten) van de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet. *Voor deze activiteiten hoeft u geen ontheffing aan te vragen.*
- Als u activiteiten wilt uitvoeren die bestempelen zijn als bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkeling, geldt een vrijstelling voor soorten die vermeld staan in tabel 2 (overige soorten) van de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet, mits de activiteiten aantoonbaar worden uitgevoerd volgens een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. *In dat geval hoeft u geen ontheffing aan te vragen.*
- Als u activiteiten wilt uitvoeren die vallen onder bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten die vermeld staan in tabel 3 (soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn en soorten van bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten) voor de artikelen 8, 9, 11, 12 en 13 van de Flora- en faunawet mits de activiteiten aantoonbaar worden uitgevoerd volgens een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. *In dat geval hoeft u geen ontheffing aan te vragen.*

Voor de soorten genoemd in tabel 3 (soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn en soorten van bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten) wordt nooit ontheffing verleend van artikel 10 van de Flora- en faunawet voor de activiteiten:

- bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw;
- bestendig gebruik;
- ruimtelijke ontwikkeling.

U zult in deze gevallen in redelijkheid alle maatregelen moeten treffen om overtreding van het verbod genoemd in artikel 10 te voorkomen. Voor de soorten genoemd in tabel 3 kan wel ontheffing voor artikel 10 van de Flora- en Faunawet worden verleend in geval van dwingende redenen van groot openbaar belang. U moet dan onderbouwen waarom deze reden dwingend is en waaruit blijkt dat het een reden van groot openbaar belang betreft.

Er is ook vrijstelling mogelijk van artikelen 8 t/m 13 voor:

- bestendig beheer;
- onderhoud van infrastructuur (bijvoorbeeld wegen, watergangen, bermen);
- natuurbeheer.

De activiteiten moeten aantoonbaar worden uitgevoerd conform een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. *In dat geval hoeft u geen ontheffing aan te vragen.*

Als u een ontheffing nodig heeft op grond van belang a t/m d, f of g neem dan contact op met Het LNV-Loket, telefoon: 0800 - 22 333 22.

A Algemeen

1. Gegevens ontheffingaanvrager, tevens beoogd ontheffingontvanger; de aanvrager dient aantoonbaar tekenbevoegd te zijn.

Naam organisatie,
organisatieonderdeel

Naam aanvrager

Functie aanvrager

Straat en huisnummer
(bezoekadres)

Postcode en plaats

Postadres (Postbus)

Postcode en plaats

Telefoon

Mobiel 06-

Fax

E-mail

Als de aanvrager een andere rechtspersoon dan een overheid is, moet de tekenbevoegdheid van de aanvrager met bewijsstukken aangetoond worden. Dit kunt u doen door een geldig uittreksel van de Kamer van Koophandel of de statuten met uw aanvraag mee te sturen.

2. Algemene gegevens contactpersoon, met deze persoon houdt Dienst Regelingen contact tijdens het behandeltraject van de aanvraag. (Dit onderdeel hoeft alleen ingevuld te worden als de aanvrager van de ontheffing niet fungeert als contactpersoon.)

Naam organisatie,
organisatieonderdeel

Naam contactpersoon

Functie contactpersoon

Straat en huisnummer

Postcode en plaats

Postadres (Postbus)

Postcode en plaats

Telefoon

Mobiel 06-

Fax

E-mail

3. Algemene gegevens project. Geef een korte projectnaam van het voorgenomen project.

4. Geef aan voor welke soorten u aanvraagt.

Zie hiervoor de bijlagen bij dit aanvraagformulier.

Als het uitsluitend gaat om soorten die vermeld staan op de vrijstellingslijst (tabel 1) dan hoeft u geen aanvraag in te dienen.

- ☐ algemene soorten (tabel 1)
- ☐ overige soorten (tabel 2)
- ☐ soorten vermeld op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en/of bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (tabel 3)
- ☐ vogels (alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd, behalve exoten)

5. Met het oog op welk belang, genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, vraagt u ontheffing aan?

- ☐ e: dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten
- ☐ h: de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw
- ☐ i: bestendig gebruik
- ☐ j: de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling

6. Voor welke periode vraagt u ontheffing aan?

De termijn voor een ontheffing is maximaal vijf jaar.

- - t/m - -

7. Heeft u in het verleden een ontheffing voor hetzelfde doel gehad?

- ☐ nee
- ☐ ja, een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet.
Vermeld hieronder het ontheffingsnummer.
- ☐ ja, een ontheffing in het kader van de Natuurbeschermingswet.
Stuur een kopie van de ontheffing met de aanvraag mee.

8. Vul in onderstaande tabel in voor welke soorten en verbodsbepalingen u wenst aan te vragen, en onder welk beschermingsregime (Tabel 2, 3 of Vogels) deze soorten vallen. De beschermingsregimes zijn te raadplegen via www.minlnv.nl/natuurwetgeving klik op 'beschermde soorten' en klik op 'overzicht'.

* Vink aan wat van toepassing is

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soort uit tabel 2	Soort uit tabel 3	Vogels	Artikel 8 (planten)	Artikel 9 (dieren)	Artikel 10 (dieren)	Artikel 11 (nesten, holen)	Artikel 12 (eieren)	Artikel 13 (verplaatsen)
		☐	☐	☐	☐ plukken	☐ doden	☐ opzettelijk	☐ beschadigen	☐ zoeken	☐ bemachtigen
					☐ verzamelen	☐ verwonden	☐ verontrusten	☐ vernielen	☐ rapen	☐ en
					☐ afsnijden	☐ vangen		☐ uithalen	☐ uit nest	☐ verplaatsen
					☐ uitsteken	☐ bemachtigen		☐ wegnemen	☐ nemen	
					☐ vernielen	☐ met het oog		☐ verstoren	☐ beschadigen	
					☐ beschadigen	☐ daarop op te			☐ vernielen	
					☐ ontwortelen	☐ sporen				
					☐ van groeiplaats verwijderen					
		☐	☐	☐	☐ plukken	☐ doden	☐ opzettelijk	☐ beschadigen	☐ zoeken	☐ bemachtigen
					☐ verzamelen	☐ verwonden	☐ verontrusten	☐ vernielen	☐ rapen	☐ en
					☐ afsnijden	☐ vangen		☐ uithalen	☐ uit nest	☐ verplaatsen
					☐ uitsteken	☐ bemachtigen		☐ wegnemen	☐ nemen	
					☐ vernielen	☐ met het oog		☐ verstoren	☐ beschadigen	
					☐ beschadigen	☐ daarop op te			☐ vernielen	
					☐ ontwortelen	☐ sporen				
					☐ van groeiplaats verwijderen					

* Vink aan wat van toepassing is

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soort uit tabel 2	Soort uit tabel 3	Vogels	Artikel 8 (planten)	Artikel 9 (dieren)	Artikel 10 (dieren)	Artikel 11 nesten, holen)	Artikel 12 (eieren)	Artikel 13 (verplaatsen)
		☐	☐	☐	☐ plukken	☐ doden	☐ opzettelijk	☐ beschadigen	☐ zoeken	☐ bemachtigen
					☐ verzamelen	☐ verwonden	☐ verontrusten	☐ vernielen	☐ rapen	☐ en
					☐ afsnijden	☐ vangen		☐ uithalen	☐ uit nest	☐ verplaatsen
					☐ uitsteken	☐ bemachtigen		☐ wegnemen	☐ nemen	
					☐ vernielen	☐ met het oog		☐ verstoren	☐ beschadigen	
					☐ beschadigen	☐ daarop op te			☐ vernielen	
					☐ ontwortelen	☐ sporen				
					☐ van groeiplaats verwijderen					
		☐	☐	☐	☐ plukken	☐ doden	☐ opzettelijk	☐ beschadigen	☐ zoeken	☐ bemachtigen
					☐ verzamelen	☐ verwonden	☐ verontrusten	☐ vernielen	☐ rapen	☐ en
					☐ afsnijden	☐ vangen		☐ uithalen	☐ uit nest	☐ verplaatsen
					☐ uitsteken	☐ bemachtigen		☐ wegnemen	☐ nemen	
					☐ vernielen	☐ met het oog		☐ verstoren	☐ beschadigen	
					☐ beschadigen	☐ daarop op te			☐ vernielen	
					☐ ontwortelen	☐ sporen				
					☐ van groeiplaats verwijderen					

* Vink aan wat van toepassing is

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soort uit tabel 2	Soort uit tabel 3	Vogels	Artikel 8 (planten)	Artikel 9 (dieren)	Artikel 10 (dieren)	Artikel 11 (nesten, holen)	Artikel 12 (eieren)	Artikel 13 (verplaatsen)
		☐	☐	☐	☐ plukken	☐ doden	☐ opzettelijk	☐ beschadigen	☐ zoeken	☐ bemachtigen
		☐	☐	☐	☐ verzamelen	☐ verwonden	☐ verontrusten	☐ vernielen	☐ rapen	☐ en
		☐	☐	☐	☐ afsnijden	☐ vangen	☐	☐ uithalen	☐ uit nest	☐ verplaatsen
		☐	☐	☐	☐ uitsteken	☐ bemachtigen	☐	☐ wegnemen	☐ nemen	☐
		☐	☐	☐	☐ vernielen	☐ met het oog	☐	☐ verstoren	☐ beschadigen	☐
		☐	☐	☐	☐ beschadigen	☐ daarop op te	☐	☐	☐ vernielen	☐
		☐	☐	☐	☐ ontwortelen	☐ sporen	☐	☐	☐	☐
		☐	☐	☐	☐ van groeiplaats	☐ verwijderen	☐	☐	☐	☐
		☐	☐	☐	☐ plukken	☐ doden	☐ opzettelijk	☐ beschadigen	☐ zoeken	☐ bemachtigen
		☐	☐	☐	☐ verzamelen	☐ verwonden	☐ verontrusten	☐ vernielen	☐ rapen	☐ en
		☐	☐	☐	☐ afsnijden	☐ vangen	☐	☐ uithalen	☐ uit nest	☐ verplaatsen
		☐	☐	☐	☐ uitsteken	☐ bemachtigen	☐	☐ wegnemen	☐ nemen	☐
		☐	☐	☐	☐ vernielen	☐ met het oog	☐	☐ verstoren	☐ beschadigen	☐
		☐	☐	☐	☐ beschadigen	☐ daarop op te	☐	☐	☐ vernielen	☐
		☐	☐	☐	☐ ontwortelen	☐ sporen	☐	☐	☐	☐
		☐	☐	☐	☐ van groeiplaats	☐ verwijderen	☐	☐	☐	☐

Bij het beoordelen van uw aanvraag, is de onderbouwing zeer relevant. Dienst Regelingen vraagt u de onderbouwing in drievoud aan te leveren. U hoeft niet in te gaan op de geldende wet- en regelgeving. Wanneer u rapporten met uw projectomschrijving meestuurt is een verwijzing naar deze rapporten niet voldoende. De relevante stukken moet u opnemen in de projectomschrijving. Dit voorkomt vertraging in de behandeling van uw ontheffingaanvraag.

Vermeld de volgende gegevens:

- A. U moet de locatie waar de voorgenomen activiteiten gaan plaatsvinden zo exact mogelijk te beschrijven. Aandachtspunten zijn, vermelding van:
 - het adres, postcode, de gemeente(n) en de provincie(s);
 - de locatie(s) van de voorgenomen activiteit(en). Voeg hiervoor een topografische kaart, schaal 1:25.000 bij. Geef de Amersfoortse coördinaten aan. Vermeldt, indien er verschillende locaties zijn, deze afzonderlijk.
- B. Geef, indien van toepassing, aan of het plangebied in of nabij een Beschermd Natuurmonument, een Staatsnatuurmonument, Wetland en/of Natura 2000-gebied ligt. Geef in dat geval aan om welk(e) gebied(en) het gaat.
- C. Geef aan voor welke periode (dd-mm-jjjj t/m dd-mm-jjjj) u ontheffing aanvraagt (maximaal vijf jaar). Beargumenteer waarom de werkzaamheden juist in deze periode moeten plaatsvinden en de noodzaak van het uitvoeren van de werkzaamheden in deze periode. De ontheffingsperiode moet samenvallen met de periode waarin de uitvoering van de werkzaamheden is gepland. Als de uitvoering van de werkzaamheden plaatsvindt in een kwetsbare periode in de levenscyclus van een soort, bijvoorbeeld broedseizoen of overwinteringsperiode, beargumenteer dan waarom de werkzaamheden juist in deze periode moeten plaatsvinden.

Geef per aangevraagde soort(groep) een beschrijving van:

- D. De te verwachten effecten van de voorgenomen activiteiten op de soort.
- E. De gevolgen van de voorgenomen activiteiten op de gunstige staat van instandhouding van de soort (populatie-niveau).
- F. De wijze van inventariseren van voorkomende soorten in het plangebied.
- G. De onderzoeker door wie de inventarisatie is uitgevoerd en zijn kwalificaties. U wordt verzocht de kwalificatie van de onderzoeker aan te tonen.
- H. Een eventuele inventarisatie in het veld en als deze is uitgevoerd een beschrijving van de periode waarin deze inventarisatie heeft plaatsgevonden.
- I. De functie van het plangebied (bijvoorbeeld foerageergebied of verbindingszone) voor de in het geding zijnde soort(groep).
- J. De mate waarin de soort(groep) in het verleden voorkwam in het plangebied. Vermeld beschikbare informatie.
- K. De gevolgen van de voorgenomen activiteiten op de habitat van de aangevraagde soort. Beschrijf dit voor de fase tijdens de uitvoering van het project en voor fase daarna.
- L. Welke maatregelen getroffen worden om schade aan de soort te voorkomen dan wel te beperken (mitigerende maatregelen).
- M. Welke maatregelen getroffen worden om eventuele niet te voorkomen schade aan de soort te herstellen (compenserende maatregelen).
- N. Wanneer en waar de compenserende en mitigerende maatregelen worden uitgevoerd.

Geef, als u aanvraagt voor soorten vermeld op de Vogelrichtlijn, Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Bijlage I van het Besluit Vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten ook een beschrijving van:

- O. Mogelijke alternatieven (zoals andere locaties en/of werkwijzen), die wellicht geen of minder effect hebben op de soorten waarvoor wordt aangevraagd en de reden waarom u geen gebruik maakt van deze alternatieven.
- P. De maatregelen die u neemt om te garanderen dat u zorgvuldig handelt zodat schade aan individuen van de soort wordt voorkomen.
- Q. De maatregelen die u neemt om eventuele niet te voorkomen schade aan individuen van de soort te herstellen (compenserende maatregelen).

Geef, in het geval u aanvraagt met het oog op belang e (zie vraag 5) tevens een beschrijving van:

- R. De dringende reden van groot openbaar belang.
- S. De reden waarom zorgvuldig handelen niet mogelijk is.

C Betalingen

In de Regeling tarieven Flora- en faunawet is bepaald dat een ontheffing niet wordt verstrekt voordat de kosten door u zijn betaald of zekerheid tot betaling is gesteld. Dienst Regelingen (DR) biedt u hiervoor twee mogelijkheden aan:

- U kunt DR éénmalig machtigen;
- U kunt een factuur van DR afwachten. Deze ontvangt u tegelijk met de ontvangstbevestiging van uw aanvraag.

Houdt u er rekening mee dat indien u DR niet machtigt de toezending van de ontheffing langer kan duren.

Ondergetekende verklaart:

(Vink aan wat van toepassing is)

- ☐ Akkoord te gaan dat het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, éénmalig het bedrag van € 300,- van zijn/haar (post)bankrekening afschrijft. Wordt de aanvraag niet in behandeling genomen of afgewezen, dan wordt dit bedrag niet van uw (post)bankrekening afgeschreven.

Naam rekeninghouder

Adres rekeninghouder

Postcode en plaats

(Post)bankrekening
rekeninghouder

Handtekening
rekeninghouder

- ☐ Niet akkoord te gaan met een eenmalige machtiging en wacht een factuur van DR af. De factuur moet worden gestuurd naar:

Naam

Adres

Postcode en woonplaats

D Bijlagen

Kruis hieronder aan welke bijlagen u heeft bijgevoegd:

Verplichte bijlagen

- ☐ topografische kaart (schaal 1: 25.000), in drievoud
☐ projectomschrijving (inclusief eventuele bijlagen) in drievoud

Indien van toepassing

- ☐ kopie van eerder verstrekte ontheffing in het kader van de Natuurbeschermingswet (1x)
☐ kopie van legitimatiebewijs van de ontheffingaanvrager (1x)
☐ uittreksel van de Kamer van Koophandel (1x)
☐ kopie van een statuut (1x)

Functionarissen van (semi)overheidsinstellingen, zoals gemeenten en provincies, hoeven geen geldig legitimatiebewijs en geen uittreksel van de Kamer van Koophandel of een kopie van het statuut bij te voegen. Voor overige organisaties geldt deze uitzondering niet.

De aanvrager verklaart dat:

- hij/zij alle gegevens naar waarheid heeft verstrekt;
- hij/zij toestemming verleent aan de Unitmanager van DR om alle inlichtingen in te winnen die voor de beoordeling van deze aanvraag nodig worden geacht;
- hij/zij alle gewenste inlichtingen met betrekking tot de voor de beoordeling en controle benodigde gegevens terstond en naar waarheid zal verstrekken aan de ambtenaren die belast zijn met de behandeling en controle van de aanvraag;
- hij/zij er mee bekend is, dat een ontheffing kan worden ingetrokken indien hij/zij een of meer uit zijn/haar verbintenis voortvloeiende verplichtingen niet nakomt, dan wel in het kader van de ontheffing onjuiste gegevens heeft verstrekt; bekend is met de voorwaarde dat een ontheffing niet wordt afgegeven voordat het verschuldigde bedrag van € 300,- door DR is ontvangen.

Dit aanvraagformulier moet ondertekend worden door de tekenbevoegde:

Datum

Plaats

Naam tekenbevoegde

Handtekening

Het onvolledig invullen van dit formulier en/of het ontbreken van de benodigde bijlagen kan tot gevolg hebben dat de behandeling van uw aanvraag vertraging oploopt.

Stuurt u het aanvraagformulier en de bijlagen naar:

Dienst Regelingen

Team Projectsubsidies, afdeling Flora- en faunawet

Postbus 1191

3300 BD Dordrecht

Wat kunt u vervolgens verwachten?

U krijgt binnen vijf werkdagen na ontvangst van het aanvraagformulier bij DR, een ontvangstbevestiging toegestuurd. DR controleert of uw aanvraag volledig en duidelijk is. Uw aanvraag wordt ter advies voorgelegd aan Dienst Landelijk Gebied (DLG) van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Eventueel neemt DR of DLG met u contact op met het verzoek een en ander nader toe te lichten. Gedurende de gehele procedure zal uw aanvraag zorgvuldig en besloten worden behandeld. De teammanager van DR neemt namens de Minister van LNV een besluit over uw aanvraag. Alleen als er sprake is van een Tracéwet- of Spoedwetwegverbredings- procedure gaat er een ontwerpbesluit vooraf aan het definitieve besluit.

Het is raadzaam een kopie van het ingevulde aanvraagformulier te bewaren.

Meer informatie over soorten(bescherming) kunt u vinden op:

www.minlnv.nl

www.natuurloket.nl

U kunt ook bellen met Het LNV-loket, telefoon: 0800 - 22 333 22 (gratis), op werkdagen tussen 8.30 en 16.30 uur.

Algemene soorten*Vaatplanten*

aardaker	Lathyrus tuberosus
akkerklokje	Campanula rapunculoides
brede wespenorchis	Epipactis helleborine
breed klokje	Campanula latifolia
dotterbloem*	Caltha palustris
gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum
grasklokje	Campanula rotundifolia
grote kaardenbol	Dipsacus fullonum
kleine maagdenpalm	Vinca minor
knikkende vogelmelk	Ornithogalum nutans
koningsvaren	Osmunda regalis
slanke sleutelbloem	Primula elatior
zwanebloem	Butomus umbellatus

Zoogdieren

aardmuis	Microtus agrestis
bosmuis	Apodemus sylvaticus
dwergmuis	Micromys minutus
bunzing	Mustela putorius
dwerfspitsmuis	Sorex minutus
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus
egel	Erinaceus europaeus
haas	Lepus europeus
hermelijn	Mustela erminea
huisspitsmuis	Crocidura russula
konijn	Oryctolagus cuniculus
mol	Talpa europea
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus
ree	Capreolus capreolus
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus
veldmuis	Microtus arvalis
vos	Vulpes vulpes
wezel	Mustela nivalis
woelrat	Arvicola terrestris

Reptielen en amfibieën

bruine kikker	Rana temporaria
gewone pad	Bufo bufo
middelste groene kikker	Rana esculenta
kleine watersalamander	Triturus vulgaris
meerkikker	Rana ridibunda

Mieren

behaarde rode bosmier	Formica rufa
kale rode bosmier	Formica polycтена
stronkmier	Formica truncorum
zwartrugbosmier	Formica pratensis

Slakken

wijngaardslak	Helix pomatia
---------------	---------------

* met uitzondering van de spindotterbloem

Overige soorten, niet zijnde algemene soorten, soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn en soorten van bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten

Zoogdieren

damhert	<i>Dama dama</i>
edelhert	<i>Cervus elaphus</i>
eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>
grijze zeehond	<i>Halichoerus grypus</i>
grote bosmuis	<i>Apodemus flavicollis</i>
steenmarter	<i>Martes foina</i>
wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>

Reptielen en amfibieën

alpenwatersalamander	<i>Triturus alpestris</i>
levendbarende hagedis	<i>Lacerta vivipara</i>

Dagvlinders

moerasparelmoervlinder	<i>Euphydryas aurinia</i>
vals heideblauwtje	<i>Lycaeides idas</i>

Vissen

bermpje	<i>Noemacheilus barbatulus</i>
kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>
meerval	<i>Silurus glanis</i>
rivierdonderpad	<i>Cottus gobio</i>

Vaatplanten

aangebrande orchis	<i>Orchis ustulata</i>
aapjesorchis	<i>Orchis simia</i>
beenbreek	<i>Narthecium ossifragum</i>
bergklokje	<i>Campanula rhomboidalis</i>
bergnachtorchis	<i>Platanthera chlorantha</i>
bijenorchis	<i>Ophrys apifera</i>
blaasvaren	<i>Cystopteris fragilis</i>
blauwe zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>
bleek bosvogeltje	<i>Cephalanthera damasonium</i>
bokkenorchis	<i>Himantoglossum hircinum</i>
brede orchis	<i>Dactylorhiza majalis majalis</i>
bruinrode wespenorchis	<i>Epipactis atrorubens</i>
daslook	<i>Allium ursinum</i>
dennenorchis	<i>Goodyera repens</i>
duitse gentiaan	<i>Gentianella germanica</i>
franjegentiaan	<i>Gentianella ciliata</i>
geelgroene wespenorchis	<i>Epipactis muelleri</i>
gele helmbloem	<i>Pseudofumaria lutea</i>
gevlekte orchis	<i>Dactylorhiza maculata</i>
groene nachtorchis	<i>Coeloglossum viride</i>
groensteel	<i>Asplenium viride</i>
grote keverorchis	<i>Listera ovata</i>
grote muggenorchis	<i>Gymnadenia conopsea</i>
gulden sleutelbloem	<i>Primula veris</i>
harlekijn	<i>Orchis morio</i>
herfstschrøeforchis	<i>Spiranthes spiralis</i>
hondskruid	<i>Anacamptis pyramidalis</i>
honingorchis	<i>Herminium monorchis</i>
jeneverbes	<i>Juniperus communis</i>
klein glaskruid	<i>Parietaria judaica</i>
kleine keverorchis	<i>Listera cordata</i>
kleine zonnedaauw	<i>Drosera intermedia</i>
klokjesgentiaan	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
kluwenklokje	<i>Campanula glomerata</i>

koraalwortel	<i>Corallorhiza trifida</i>
kruisbladgentiaan	<i>Gentiana cruciata</i>

lange ereprijs	Veronica longifolia
lange zonnedaauw	Drosera anglica
mannetjesorchis	Orchis mascula
maretak	Viscum album
moeraswespenorchis	Epipactis palustris
muurbloem	Erysimum cheiri
parnassia	Parnassia palustris
pijlscheefkelk	Arabis hirsuta sagittata
poppenorchis	Aceras anthropophorum
prachtklokje	Campanula persicifolia
purperorchis	Orchis purpurea
rapunzelklokje	Campanula rapunculus
rechte driehoeksvaren	Gymnocarpium robertianum
rietorchis	Dactylorhiza majalis praetermissa
ronde zonnedaauw	Drosera rotundifolia
rood bosvogeltje	Cephalanthera rubra
ruig klokje	Campanula trachelium
schubvaren	Ceterach officinarum
slanke gentiaan	Gentianella amarella
soldaatje	Orchis militaris
spaanse ruiter	Cirsium dissectum
steenanjer	Dianthus deltoides
steenbreekvaren	Asplenium trichomanes
stengelloze sleutelbloem	Primula vulgaris
stengelomvattend havikskruid	Hieracium amplexicaule
stijf hardgras	Catapodium rigidum
tongvaren	Asplenium scolopendrium
valkruid	Arnica montana
veenmosorchis	Hammarbya paludosa
veldgentiaan	Gentianella campestris
veldsalie	Salvia pratensis
vleeskleurige orchis	Dactylorhiza incarnata
vliegenorchis	Ophrys insectifera
vogelnestje	Neottia nidus-avis
voorjaarsadonis	Adonis vernalis
wantsenorchis	Orchis coriophora
waterdrieblad	Menyanthes trifoliata
weideklokje	Campanula patula
welriekende nachtorchis	Platanthera bifolia
wilde gagel	Myrica gale
wilde herfsttijloos	Colchicum autumnale
wilde kievitsbloem	Fritillaria meleagris
wilde marjolein	Origanum vulgare
wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia
witte muggenorchis	Pseudorchis albida
zinkviooltje	Viola lutea calaminaria
zomerklokje	Leucorum aestivum
zwartsteel	Asplenium adiantum-nigrum

Kevers

vliegend hert	Lucanus cervus
---------------	----------------

Kreeftachtigen

rivierkreeft	Astacus astacus
--------------	-----------------

Soorten van bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en soorten opgenomen op bijlage IV van de EU-habitatrichtlijn

Bijlage 1. Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten

Zoogdieren

das	Meles meles
boomarter	Martes martes
eikelmuis	Eliomys quercinus
gewone zeehond	Phoca vitulina
veldspitsmuis	Crocidura leucodon
waterspitsmuis	Neomys fodiens

Reptielen en amfibieën

adder	Vipera berus
hazelworm	Anguis fragilis
ringslang	Natrix natrix
vinpootsalamander	Triturus helveticus
vuursalamander	Salamandra salamandra

Vissen

beekprik	Lampetra planeri
bittervoorn	Rhodeus cericeus
elrits	Phoxinus phoxinus
gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus
grote modderkruiper	Misgurnus fossilis
rivierprik	Lampetra fluviatilis

Dagvlinders

bruin dikkopje	Erynnis tages
dwergblauwtje	Cupido minimus
dwergdikkopje	Thymelicus acteon
groot geaderd witje	Aporia crataegi
grote ijsvogelvlinder	Limenitis populi
heideblauwtje	Plebejus argus
iepepage	Strymonidia w-album
kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius
keizersmantel	Argynnis paphia
klaverblauwtje	Cyaniris semiargus
purperstreepparelmoervlinder	Brenthis ino
rode vuurvlinder	Palaeochrysophanus hippothoe
rouwmantel	Nymphalis antiopa
tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania
veenbesparelmoervlinder	Bolaria aquilonais
veenhooibeestje	Coenonympha tullia
veldparelmoervlinder	Melitaea cinxia
woudparelmoervlinder	Melitaea diamina
zilvervlek	Clossiana euphrosyne

Vaatplanten

groot zeegras	Zostera marina
---------------	----------------

Bijlage IV HR

Zoogdieren

baardvleermuis	Myotis mystacinus
bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii
bever	Castor fiber
bosvleermuis	Nyctalus leisleri
brandt's vleermuis	Myotis brandtii
bruinvis	Phocoena phocoena
euraziatische lynx	Lynx lynx
franjestaat	Myotis nattereri
gewone dolfijn	Delphinus delphis
gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus
gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus
grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus
grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum
hamster	Cricetus cricetus
hazelmuis	Muscardinus avellanarius
ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus
kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus
kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros
laativlieger	Eptesicus serotinus
meervleermuis	Myotis dasycneme
mopsvleermuis	Barbastella barbastellus
nathusius' dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii
noordse woelmuis	Microtus oeconomus
otter	Lutra lutra
rosse vleermuis	Nyctalus noctula
tuimelaar	Tursiops truncatus
tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus
vale vleermuis	Myotis myotis
watervleermuis	Myotis daubentonii
wilde kat	Felis silvestris
witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus
witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris

Reptielen en amfibieën

boomkikker	Hyla arborea
geelbuikvuurpad	Bombina variegata
gladde slang	Coronella austriacus
heikikker	Rana arvalis
kamsalamander	Triturus cristatus
knoflookpad	Pelobates fuscus
muurhagedis	Podarcis muralis
poelkikker	Rana lessonae
rugstreeppad	Bufo calamita
vroedmeesterpad	Alytes obstetricans
zandhagedis	Lacerta agilis

Dagvlinders

donker pimperlblauwtje	Maculinea nausithous
grote vuurvinder	Lycaena dispar
pimperlblauwtje	Maculinea teleius
tijmblauwtje	Maculinea arion
zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero

Libellen

bronslibel
gaffellibel
gevlekte witsnuitlibel
groene glazenmaker
noordse winterjuffer
oostelijke witsnuitlibel
rivierrombout
sierlijke witsnuitlibel

Oxygastra curtisii
Ophiogomphus cecilia
Leucorrhinia pectoralis
Aeshna viridis
Sympecma paedisca
Leucorrhinia albifrons
Stylurus flavipes
Leucorrhinia caudalis

Vissen

houting
steur

Conegonus oxyrrhynchus
Acipenser sturio

Vaatplanten

drijvende waterweegbree
groenknolorchis
kruipend moerasscherm
zomerschroeforchis

Luronium natans
Liparis loeselii
Apium repens
Spiranthes aestivalis

Kevers

brede geelrandwaterroofkever
gestreepte waterroofkever
heldenbok
juchtleerkever

Dytiscus latissimus
Graphoderus bilineatus
Cerambyx cerdo
Osmoderma eremita

Tweekleppigen

bataafse stroommossel

Unio crassus